

ร ำ ง

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน
ในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มกราคม 2550

สารบัญ

หน้า

สรุปสำหรับผู้บริหาร

ร่าง การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

1	บทนำ	1
1.1	หลักการและความสำคัญ	1
1.2	วัตถุประสงค์	3
2	สรุปการพัฒนาดัชนีเกี่ยวกับความสุขในบริบทสังคมไทยที่ผ่านมา	3
3	การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	5
3.1	กรอบแนวคิดพื้นฐาน	5
3.2	หลักการจัดทำดัชนี	7
3.3	ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข	7
3.4	การวัดผลการพัฒนา	17
4	รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขเบื้องต้น	23
4.1	หลักการและวิธีการวิเคราะห์	24
4.2	วิเคราะห์ผลความอยู่เสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	24
4.3	ข้อเสนอแนะเบื้องต้นเพื่อเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	36
5	แนวทางการดำเนินงานระยะต่อไป	41
ตารางที่ 1	การกำหนดตัวชี้วัดตามองค์ประกอบและประเด็นตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	ด1-1
ตารางที่ 2	การคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	ด2-1
ภาคผนวก :	การพัฒนาดัชนีชี้วัดในประเทศและต่างประเทศ	ผ-1

1

ความเป็นมา

- 1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดำเนินการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารอบแนวคิดและจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยขึ้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นที่ยอมรับเห็นความสำคัญ และเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน 2) ใช้เป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สถานะของประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและใช้ติดตามประเมินผลการพัฒนา รวมทั้งสามารถนำไปใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศและกำหนดนโยบายให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข 3) ใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแนวคิดและสร้างกระแสหลักในสังคม ให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและค่านิยมของคนไทยเพื่อให้เกิดคุณค่าใหม่ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และ 4) วางแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดที่จำเป็นต่อการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน ติดตามประเมินผลและรายงานผลได้อย่างต่อเนื่อง ทันต่อสถานการณ์
- 1.2 กระบวนการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ เริ่มมาตั้งแต่เดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายหน่วยงาน องค์กร และภาคีพัฒนาที่สนใจและกำลังดำเนินการเรื่องดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ผ่านเวทีประชุมสัมมนาที่หน่วยงานองค์กรภาคีอื่นเป็นเจ้าภาพ และที่ สศช. เป็นเจ้าภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งได้พิจารณาทบทวนดัชนีต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อมาพัฒนารอบแนวคิดดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขบนพื้นฐานของกระบวนการธรรมาภิบาลการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งสู่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** และยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
- 1.3 สศช. ได้นำเสนอ กรอบความคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้ กก.สศช. พิจารณาในคราวประชุมครั้งที่ 11/2549 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2549 และคราวประชุมครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2550 ซึ่ง กก.สศช. มีมติให้ สศช. นำกรอบความคิดการพัฒนาดัชนีฯ ดังกล่าว ให้ประชาชนในทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อนำความคิดเห็นมาปรับปรุงให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

2

สรุปสาระสำคัญการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ในสังคมไทย

2.1 กรอบแนวคิด และหลักการ การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ยึดแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีความสอดคล้องกับ“วิสัยทัศน์ประเทศไทย” ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and Happiness Society) และ 2) ยึดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ยึดแนวคิดในการพัฒนาที่มีเป็นองค์รวมมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีหลักการจัดทำดัชนีที่กำหนดจากปัจจัยร่วมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกัน และเห็นถึงความสำคัญยอมรับที่จะใช้ความสุขเป็นค่านิยมร่วม โดยที่ การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นการสะท้อนเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และต้องพิจารณาเชื่อมโยงให้สะท้อนถึงวิธีการ (Means) ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขด้วย โดยแบ่งดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็น 3 ระดับ ระดับสังคมไทย ระดับชุมชน และระดับครอบครัว / บุคคล

2.2 ความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” จากแนวคิดและหลักการดังกล่าว จึงได้กำหนดความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง

“สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

พร้อมอธิบายรายละเอียด ความหมายที่ครอบคลุมทุกมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุขไว้อย่างชัดเจน

2.3 องค์ประกอบดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข มี 6 องค์ประกอบ โดยได้กำหนดขอบเขตความหมาย และแจกแจงองค์ประกอบย่อยเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาและการกำหนดตัวชี้วัดได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาวะ แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ สุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี และคิดเป็นทำเป็น

องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีสัมมาชีพ เศรษฐกิจเข้มแข็ง และมีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น แยกได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม และสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนเข้มแข็ง แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ชุมชนพึ่งตนเองได้ ชุมชนเกื้อกูลกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล แยกได้เป็น 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิตมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีระบบนิเวศสมดุล

องค์ประกอบที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย และสังคมที่มีธรรมาภิบาล และความสมานฉันท์ทางสังคม

- 2.4 **การกำหนดตัวชี้วัด** จากนิยามและองค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุข ได้กำหนดตัวชี้วัดภายใต้หลักเกณฑ์ที่ต้องสามารถสะท้อนประเด็นการวัดผลได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เป็นตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการพิจารณาจากตัวชี้วัดที่องค์กรต่าง ๆ พัฒนาขึ้น จนได้ตัวชี้วัดที่สามารถใช้เป็นตัวแทนอธิบายความตามประเด็นตัวชี้วัดและองค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุขจำนวน 116 ตัวชี้วัด คัดตัวที่ซ้ำซ้อนหรือสะท้อนถึงเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบได้ไม่ดีนัก ออกไปจำนวน 37 ตัว คงเหลือตัวชี้วัดหลักเพื่อใช้คำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ ที่สามารถสะท้อนประเด็นการวัดผลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบหลัก เข้าใจง่าย มีข้อมูลสนับสนุนที่มีความน่าเชื่อถือ จำนวน 35 ตัวชี้วัด และมีตัวชี้วัดเพื่อใช้อธิบายหรือบ่งชี้ให้เห็นสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดหลัก อีกจำนวน 44 ตัวชี้วัด
- 2.5 **สำหรับการกำหนดประเด็นและตัวชี้วัดในระดับเมือง-ชนบท** ยังคงยึดตามกรอบแนวคิดพื้นฐานและหลักการพัฒนาดัชนีในระดับประเทศ ตลอดจนความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุข องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทยระดับประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคม โดยในกรณีที่ประเด็นตัวชี้วัดไม่มีความต่างกันระหว่างเมืองและชนบท สามารถใช้ตัวชี้วัดระดับประเทศเป็นองค์ประกอบรวมความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่ ที่เชื่อมโยงกับประเทศ และพิจารณาเพิ่มตัวชี้วัดที่สะท้อนวิถีชีวิต พฤติกรรมและผลการพัฒนาที่แตกต่างกันของเมืองและชนบทในแต่ละองค์ประกอบ โดยได้นำเสนอตัวอย่างเบื้องต้นของการกำหนดตัวชี้วัดที่อธิบายความแตกต่างของพื้นที่ เมือง ชนบท ไว้ด้วยแล้ว
- 2.6 **การวัดผลการพัฒนา** กำหนดเกณฑ์การวัดผลโดยอาศัยรูปแบบหลักการในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายคือ ใช้เป้าหมายของแผนหรือยุทธศาสตร์ ใช้เกณฑ์มาตรฐานขององค์กรระหว่างประเทศหรือเกณฑ์มาตรฐานระดับนานาชาติ การใช้ผลจากการศึกษาวิจัยเชิงลึกเฉพาะเรื่อง หรือการใช้ค่าสถิติจากค่าเฉลี่ย อัตราสูง อัตราต่ำสุดเพื่อเป็นตัวกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของตัวชี้วัดที่ใช้เป็นตัวคำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข โดยกำหนดน้ำหนักความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบของดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขที่ตัดเทียมกัน เนื่องจากเป็นการพิจารณาปัจจัยองค์ประกอบของดัชนีอย่างเป็นองค์รวม

2.7 รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขเบื้องต้น

การวิเคราะห์ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขโดยใช้ตัวชี้วัดที่มีข้อมูลจำนวน 35 ตัวชี้วัด มารายงานผลเป็นค่าคะแนนการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบและจัดทำเป็นดัชนีรวม โดยมีผลการวิเคราะห์ในเบื้องต้นทั้งในระดับภาพรวมและการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข รวมทั้งข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) **ภาพรวม** พบว่าระดับความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2544 – 2548) ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง แม้จะมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับจากร้อยละ 62.61 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 65.98 ในปี 2548 ซึ่งองค์ประกอบหลักความอยู่เย็นเป็นสุขส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น ยกเว้นความอบอุ่นของครอบครัวและการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลที่เปลี่ยนแปลงลดลงและอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

2) การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุขที่สำคัญ

- ผลการพัฒนาด้านสุขภาวะของคนไทยโดยรวมดีขึ้นต่อเนื่อง แต่ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะการคิดเป็นทำเป็น ระดับการพัฒนาดลดลงจากร้อยละ 71.35 ในปี 2544 เหลือร้อยละ 66.19 ในปี 2546 และปรับตัวดีขึ้นเป็นร้อยละ 72.04 ในปี 2548 โดยพบว่าแม้คนไทยจะมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น แต่เจ็บป่วยที่โรคป้องกันได้มากขึ้น ขณะที่การมีคุณธรรมและสติปัญญาของคนไทยมีแนวโน้มที่ลดลง
- การเติบโตและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น โดยมีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 64.26 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 75.19 ในปี 2547 แต่ได้ปรับตัวลดลงเป็นร้อยละ 71.37 ในปี 2548 เมื่อต้องเผชิญกับความเสียหายจากภาวะเงินเฟ้อและราคาน้ำมัน ตลอดจนการขาดดุลบัญชีเชิงสะสม ทั้งนี้การเติบโตดังกล่าวทำให้คนไทยมีสัมมาชีพที่มั่นคงเพิ่มขึ้น ปัญหาการว่างงานลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.72 ในปี 2548 ขณะที่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สัดส่วนคนยากจนลดลงเหลือร้อยละ 11.30 ในปี 2547 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ลดลงเป็น 0.49 ขณะที่ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity : TFP) เพิ่มขึ้นเป็นเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ในช่วงปี 2545 – 2548
- ครอบครัวไทยมีแนวโน้มขาดความอบอุ่นมากขึ้น ดัชนีครอบครัวอบอุ่นลดลงจากร้อยละ 56.16 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 51.11 ในปี 2548 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยสัมพันธภาพของครอบครัวมีความเปราะบาง มีการหย่าร้างกันมากขึ้น เด็กและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมีสัดส่วนที่สูงขึ้นจาก 35.11 และ 49.94 คนต่อแสนคน ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 35.71 และ 51.61 คนต่อแสนคนในปี 2546 ตามลำดับปี
- ความเข้มแข็งของชุมชนมีแนวโน้มที่ปรับตัวดีขึ้นในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จากร้อยละ 61.16 ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65.93 ในปี 2548 โดยชุมชนมีการพึ่งตนเองมากขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

- คนไทยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังมีปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความสมดุลของระบบนิเวศที่ต้องอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างจริงจัง
โดยดัชนีสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.17 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 72.47 ในปี 2547 และลดลงเป็นร้อยละ 68.54 ในปี 2548 ปัจจัยสำคัญเป็นผลมาจากปัญหายาเสพติด ลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตมีแนวโน้มดีอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คนไทยมีความสุขของคนไทยลดลง เช่นเดียวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องคงความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศให้มีความสมดุลมากขึ้น
  - คนไทยอยู่ในสังคมที่มีระดับธรรมาภิบาลสูงขึ้น แต่ยังคงปรับปรุงในด้านจิตสำนึก
ประชาธิปไตยและความสมานฉันท์ ดัชนีการพัฒนายู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากร้อยละ 62.25 ในปี 2544 และลดลงเหลือร้อยละ 61.79 ในปี 2548 โดยเฉพาะเรื่องจิตสำนึกประชาธิปไตย มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นค่อนข้างมาก และมีสัดส่วนคดีร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง
- 3) **ข้อเสนอแนะ** เพื่อเร่งปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ มุ่งให้การพัฒนาประเทศไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและสังคมไทยร่วมกัน มีข้อเสนอแนะที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ ดังนี้
- พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรอบรู้และมีสุขภาพแข็งแรง โดยพัฒนาจิตใจของคนไทยให้สำนึกในศีลธรรมและคุณธรรม ปฏิรูประบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และบริหารจัดการองค์ความรู้เพื่อมุ่งสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ตลอดจนพัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจรและมุ่งดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน
  - สร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายประเภทอย่างทั่วถึง โดยบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตรวมในทุกภาคการผลิต สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการออมทั้งระบบของประเทศ และสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่เป็นธรรม และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาสู่ภูมิภาค
  - เสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งบนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัวไทย โดยเสริมสร้างพ่อแม่ให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ปลอดภัย และมั่นคงภายในครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวนำความรู้ที่เป็นทักษะในการดำรงชีวิตมาอบรมกล่อมเกลานี้แก่บุตรหลาน

- ขับเคลื่อนการเสริมสร้างชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมให้เข้มแข็งต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานศักยภาพความเข้มแข็ง และการพึ่งพาตนเองของชุมชน
- อนุรักษ์ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติและดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยสร้างความมั่นคงและปกป้องฐานทรัพยากรของประเทศให้ยั่งยืน ยึดหลักกระบวนการมีส่วนร่วม และการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการฐานทรัพยากรให้คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษ ตลอดจนส่งเสริมความปลอดภัย น่ายุติ และความสงบสุขในการดำรงชีวิต
- สร้างสังคมที่ยึดมั่นวัฒนธรรมประชาธิปไตยและมีธรรมาภิบาล โดยส่งเสริมความรักความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ เสริมสร้างมาตรการในการป้องกันในการปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ และสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ตลอดจนส่งเสริมธรรมาภิบาลภาคเอกชน

3

แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

3.1 ดำเนินการปรับปรุงดัชนีชี้วัดและรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม

- 1) **ปรับปรุงดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข และรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทยภายใต้การมีส่วนร่วมที่กว้างขวางมากขึ้น** โดย
  - **แจ้งเวียนรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน ภาคีที่เกี่ยวข้อง สศช.** จะส่งเอกสาร “ร่างการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” ให้หน่วยงานระดับกระทรวง กรม และเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยขอความร่วมมือให้จัดส่งความเห็นให้ สศช. ภายในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2550 เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดทำดัชนีชี้วัดและรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น
  - **ลงพื้นที่สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน** โดย สศช. จะดำเนินการนำกรอบแนวคิดและประเด็นการวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยไปปรับปรุงความเห็นจากประชาชนและชุมชนใน 4 ภูมิภาค รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกรอบแนวคิดและการจัดทำรายละเอียดดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่ เมือง ชนบท ภายในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2550

- จัดให้มีการสัมมนาระดมความคิดในส่วนกลาง 1 ครั้ง ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ ศกนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ได้ร่วมกันระดมความคิดและร่วมพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

- 2) ประมวลสังเคราะห์ผล ปรับปรุงการพัฒนาด้านความอยู่เย็นเป็นสุขฯ และจัดทำเป็นเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการ สศช. และคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอนภายในเดือนมีนาคม – เมษายน 2550 จากนั้นนำเสนอรายงานต่อสาธารณะในการประชุมประจำปี 2550 ของ สศช. ประมาณเดือนมิถุนายน 2550

3.2 ขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมผลักดันดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

- 1) สร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนการขับเคลื่อนดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข โดยให้มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อการวัดประเด็นความอยู่เย็นเป็นสุขในเชิงคุณภาพ ให้สามารถสะท้อนในเชิงปริมาณและเห็นพ้องร่วมกัน โดยเฉพาะบางประเด็นที่ยังขาดความชัดเจนในประเด็นตัวชี้วัด ควบคู่ไปกับการประสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการพัฒนา และใช้ประโยชน์ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับภาพรวมไปสู่การจัดทำดัชนีในระดับ เมือง-ชนบท และจังหวัด ซึ่งจะมีความแตกต่างขององค์ประกอบและประเด็นการวัดความสุขตามสถานะและภูมิสังคมต่อไป
- 2) เสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคีพัฒนาร่วมขับเคลื่อนดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับพื้นที่และผลักดันให้เกิดการขยายผลสู่ระดับจังหวัด ประสานความร่วมมือกับภาคีพัฒนาที่กำลังขับเคลื่อนเรื่องดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข จัดให้มีเวทีระดมความคิด เพื่อขยายผลแนวคิดการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยและในระดับเมือง-ชนบท ไปสู่การจัดทำดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับจังหวัดต่อไป
- 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูล โดยเร่งวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ให้เป็นระบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและระบบการสำรวจข้อมูลที่จำเป็นจากในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

1 บทนำ

1.1 หลักการและความสำคัญ

- (1) การพัฒนาประเทศไทยในอดีต มุ่งให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมเพื่อสร้างความมั่งคั่งและรายได้มาสู่ประเทศเป็นหลัก และใช้การเติบโตของรายได้ต่อหัวเป็นเครื่องมือชี้วัดผลสำเร็จของการพัฒนา โดยหวังว่าการเพิ่มปริมาณสินค้าและบริการ การเพิ่มการจ้างงาน รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จะกระจายไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และทำให้ปัญหาความยากจนหมดสิ้นไปในที่สุด แนวคิดและวิธีวัดดังกล่าว ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งวัดด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ได้รับการเอาใจใส่มากกว่าความสมดุล เสถียรภาพและความยั่งยืน และผลการพัฒนาที่ผ่านมาแม้ว่าจะได้สร้างความเจริญเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจโดยรวม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยให้ดีขึ้นได้ แต่ขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมมีช่องว่างห่างกันมากขึ้น วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ซึ่งรุนแรงและมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมทุกภาคส่วนนั้น นับเป็นบทเรียนสำคัญของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ เพราะพัฒนาโดยพึ่งพิงภายนอกประเทศมากเกินไป ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ ภูมิสังคม ความพร้อมของคนและระบบ บทเรียนดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนทุกภาคส่วนทุกระดับเริ่มหันมาให้ความสนใจและศึกษาแนวคิดการดำรงวิถีชีวิตและวิถีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อย่างจริงจังมากขึ้น
- (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการปฏิรูปความคิดและทบทวนค่านิยมที่ฝังรากลึกของสังคมไทยที่ดำรงอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิมให้วนกลับมาเป็นวิถีชีวิตของคนไทยอีกครั้งหนึ่ง แนวคิดการพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต่อเนื่องในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) พร้อมทั้งได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ ภายใต้หลักการที่ยึดความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน มุ่งการพัฒนาที่สมดุลและมีการบูรณาการทุกมิติทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย แนวคิดการพัฒนาสู่ความพอเพียงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการรวมตัวเรียนรู้และขยายเครือข่ายการพัฒนาอย่างกว้างขวางมั่นคง และต่อมาได้เป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญในการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ให้มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยยังคงยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประเทศให้สามารถปรับตัวพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

- (3) ในขณะเดียวกันกระแสของโลกก็มีความตื่นตัวอย่างมากและเริ่มให้ความสนใจการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มตั้งแต่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2300 (ศตวรรษที่ 18) เป็นต้นมา มีกลุ่มบุคคลที่สนใจได้รวมตัวกันเรียกว่า สำนักอรรถประโยชน์ (Utilitarian) ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาที่จะสร้างความอยู่ดีมีสุข (Utility) ของคน แต่การศึกษาก็ยังคงให้ความสนใจเฉพาะปัจจัยรายได้และเศรษฐกิจ ซึ่งหลายฝ่ายเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวยังไม่สามารถสร้างความสุขที่แท้จริง ดังนั้นการพิจารณา*มิติด้านสังคม*จึงกำเนิดขึ้น โดยประเด็นการพัฒนาด้านสังคมในระยะแรกๆ จะเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหลัก (well being) อาทิ ด้านการศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น โดยแนวทางการพัฒนาเป็นความพยายามเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและการว่างงานเป็นสำคัญ ต่อมาในช่วงกลางปี 2503 มหาวิทยาลัยแห่งสหประชาชาติได้เริ่ม*พัฒนาเครื่องชี้วัด*การพัฒนาด้านสังคมขึ้นและได้มีการพัฒนาต่อ ๆ มา จนกระทั่งในปี 2527 ที่ UNDP ได้นำดัชนีพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) เผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดีมีชีวิตที่ยืนยาว การศึกษา และรายได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการวัดความสุขของคนยังไม่แพร่หลาย เพราะความสุขมีนิยามแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลและมีลักษณะความเป็นนามธรรมค่อนข้างมาก ฉะนั้น การวัดจึงจำกัดอยู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความสุขของคนในชาติ อย่างไรก็ตามเมื่อ 2 – 3 ปีที่ผ่านมา คือในปี 2547 ประเทศภูฏานได้พัฒนา “ดัชนีความสุข” (Gross National Happiness: GNH) ขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่า การพัฒนาประเทศไม่ควรคำนึงถึงการพัฒนาด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว หากต้องคำนึงถึงความสุขของประชาชนในด้านจิตใจ และความสมดุลในการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ โดยต้องมีพิจารณาจาก 5 องค์ประกอบหลักคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่สมดุลเป็นธรรม และการบริหารจัดการที่ดี แนวคิดของประเทศภูฏานได้ส่งผลให้นานาประเทศเริ่มหันมาให้ความสนใจกับความพยายามที่จะวัดความสุขอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง
- (4) ดังนั้น เมื่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทยปรับเปลี่ยนไปสู่การสร้างคามอยู่ดีมีสุขในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 และสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 การใช้ GDP เป็นเครื่องมือชี้วัดการพัฒนาจึงไม่เพียงพอที่จะวัดความอยู่ดีมีสุข และความอยู่เย็นเป็นสุขของคน เนื่องจากไม่สามารถแสดงถึงสถานะของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไป ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ไม่สะท้อนมิติการพัฒนาด้านจิตใจซึ่งเป็นปัจจัยหลักของความสุขของมนุษย์ รวมทั้งไม่สะท้อนมูลค่าและต้นทุนทางสังคมอื่นๆ ที่สูญเสียไปจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้พัฒนาเครื่องชี้วัดขึ้นมาใหม่ครอบคลุมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ดัชนีความอยู่ดีมีสุข ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถสะท้อนมิติเชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ซึ่งนอกจากครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตและแนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยอย่างกว้างขวางแล้ว ยังขยายไปสู่การวัดในด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ความถูกต้องดีงามต่างๆ ด้วย ซึ่งดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ชุดดังกล่าวอาจไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดสถานะภาพ ระดับการพัฒนา ผลสำเร็จและผลกระทบของการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันได้อย่างเหมาะสม จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาดัชนีชี้วัดขึ้นใหม่ให้สะท้อนความอยู่เย็นเป็นสุข ที่ทุกภาคส่วนทุกระดับเห็นพ้องต้องกัน และสามารถนำไปปรับใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการสร้างคามอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อพัฒนารอบแนวคิดและจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยขึ้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นที่ยอมรับเห็นความสำคัญ และทั้งเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน
- (2) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สถานะของประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและใช้ติดตามประเมินผลการพัฒนา รวมทั้งสามารถนำไปใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศและกำหนดนโยบายสาธารณะให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย
- (3) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแนวคิดและสร้างกระแสหลักในสังคม ให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและค่านิยมของคนไทยเพื่อให้เกิดคุณค่าใหม่ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
- (4) เพื่อวางแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดที่จำเป็นต่อการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน ติดตามประเมินผลและรายงานผลได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

2 สรุปการพัฒนาดัชนีเกี่ยวกับความสุขในบริบทสังคมไทยที่ผ่านมา

จากกระแสการตื่นตัวที่จะวัดผลกระทบการพัฒนาในมิติความสุข ในตลอดระยะเวลากว่าครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา มีหน่วยงานองค์กร และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุข ทั้งในมิติทางสังคมและคุณภาพชีวิต รวมทั้งได้ขยายครอบคลุมมิติอื่น ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น ดังปรากฏรายละเอียดการพัฒนาดัชนีชี้วัดภายในประเทศ และต่างประเทศตามเอกสารภาคผนวก ซึ่งเมื่อได้ศึกษาทบทวนแนวคิด มุมมองเกี่ยวกับความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทย ที่ผ่านมามีพบว่า ล้วนมีมุมมองที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ

“ความสุข” เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาและแสวงหา ความสุขมีทั้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นความสุขในระดับจิตใจและปัญญา และความสุขจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น แม้ว่าในยุคปัจจุบันที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ มีความซับซ้อนมากขึ้น และเชื่อมโยงทั่วถึงกันหมดในทุกภาคส่วนของสังคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากจุดหนึ่งจะส่งผลไปยังอีกจุดหนึ่งอย่างรวดเร็ว ย่อมจะทำให้ความสุขของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันหลากหลายมากขึ้น แต่ก็มิใช่สิ่งที่เป็ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ร่วมกัน

ในด้านการวัดความสุขนั้น ที่ผ่านมามีสถาบัน องค์กรและหน่วยงานหลายแห่งได้พยายามที่จะวัดความสุขในสังคมไทยทั้งในรูปแบบอัตวิสัย โดยการสอบถามความรู้สึกของประชาชนว่าอยู่เย็นเป็นสุขมากน้อยเพียงใด และการวัดความสุขในรูปแบบภาวะวิสัย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขและวัดปริมาณจากปัจจัยนั้น ๆ นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขในระดับภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือตัวชี้วัดที่หน่วยงานจัดทำอยู่แล้วมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือบ่งชี้สภาพการพัฒนา และมีการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในระดับพื้นที่ชุมชน โดยบทบาท

ของภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้แก้ไขปัญหาของชุมชนหรือพื้นที่ ขณะที่กระแสการพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ๆ ในต่างประเทศก็ได้ให้ความสนใจพัฒนาตัวชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และความสุขของคนในประเทศต่าง ๆ มีมากขึ้น อาทิ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HAI) ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏาน (GNH) และดัชนีโลกแห่งความสุข (Happy Planet Index : HPI) ซึ่งจากการศึกษาทบทวนดัชนีต่างๆ ดังกล่าว พบว่า วิธีการพัฒนาการกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดแต่ละดัชนีจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และมีพัฒนาการของดัชนีชี้วัดในประเทศนั้นๆ ต่างๆ ดังนี้

- 2.1 มุมมองการพัฒนาดัชนีได้ขยายครอบคลุมมิติการพัฒนาจิตใจมากขึ้น รายได้และ GDP ลดความสำคัญเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น โดยดัชนีชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ ได้สะท้อนการปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักของการพัฒนาที่มุ่งความสมดุลในมิติต่างๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านกายและจิตใจ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ความยั่งยืน เพิ่มขึ้น
- 2.2 การพัฒนาดัชนีมุ่งให้ความสำคัญกับการวัดความสุขที่เกิดขึ้นกับคน โดยในระยะแรกยังมุ่งวัดผลด้านคุณภาพชีวิตของคน มุ่งองค์ประกอบหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการมีสุขภาพ/ชีวิตที่ยืนยาว รายได้/การทำงาน/การครองชีพ และการศึกษา ต่อมาจึงขยายการวัดในประเทศในด้านคุณภาพของสภาวะแวดล้อมรอบตัวคน เช่น ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย/หลักประกันในชีวิต ทุนทางสังคม/ชุมชน และสภาพแวดล้อม/ความปลอดภัย ส่วนการวัดผลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจได้แก่ คุณธรรม ความเชื่อ จิตวิญญาณ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาสถาบัน/ธรรมาภิบาลและการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ความภาคภูมิใจ/ความพึงพอใจในชีวิต และเสรีภาพมีการใช้เฉพาะในดัชนีบางตัวเท่านั้น
- 2.3 การพัฒนาดัชนีในองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตตัวชี้วัดส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงวัตถุวิสัย/เชิงรูปธรรม ที่บอกถึงระดับการพัฒนาและเป็นองค์ประกอบที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณหรือมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบและมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ในขณะที่องค์ประกอบที่จะวัดผลในเชิงคุณภาพ เช่น การวัดด้านคุณธรรม จิตใจ วัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะโน้มเอียงไปด้านอัตวิสัยซึ่งวัดในเชิงปริมาณได้ยาก และยังขาดแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 2.4 ดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมีประโยชน์เป็นทั้งเครื่องมือในการวางแผนพัฒนา และการติดตามประเมินผล และยังเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการทำดัชนีชี้วัด แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ดัชนีชี้วัดของต่างประเทศและในประเทศ ที่พัฒนาโดยหน่วยงานและองค์กรรับผิดชอบ และถูกนำไปใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือ/ฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา ซึ่งให้ความสำคัญกับเทคนิคในการคำนวณและการกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ และมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบ มีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง และ 2) ตัวชี้วัดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในระดับชุมชนโดยตรง เพื่อค้นหาทางออกจากสภาพปัญหาที่มีอยู่ภายในชุมชน มีลักษณะค่อนข้างไปทางการวัดแบบอัตวิสัย มุ่งไปที่การปรับปรุงให้พ้นจากความทุกข์และสร้างความสุขเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ แต่มีจุดเด่นในการกำหนดตัวชี้วัดความสุขที่เป็นรูปธรรม

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความสุขและวิธีการวัดผลความสุขดังกล่าว ได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า ความสุขที่ยั่งยืนจะต้องมีความสมดุลระหว่างจิตใจ และร่างกาย และจะต้องเป็นความสุขที่เชื่อมโยงจากระดับสังคม บุคคล ไปสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ในขณะที่เยาวชนมนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะต้องสามารถดำรงชีวิต หรือมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งแนวคิดมีความสอดคล้องกันอย่างมากกับวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่ยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผลักดันให้แนวคิด “ความสุข” หรือ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” เป็นค่านิยมของการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3 การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

สศช. ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข โดยพิจารณาทบทวนการพัฒนาดัชนีเกี่ยวกับความสุขในบริบทสังคมไทยที่ผ่านมา พร้อมทั้งพิจารณาความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศไทยที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” และยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยดำเนินการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายหน่วยงานและภาคีพัฒนาภาคส่วนต่างๆ ซึ่งได้มีการประชุมสัมมนาระดมความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน จนกระทั่งสามารถนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดพื้นฐาน องค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข และการพัฒนาดัชนีชี้วัด ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดพื้นฐาน

- (1) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขฯ จะต้องสอดคล้องและยึด “วิสัยทัศน์ประเทศไทย” ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งได้จากการระดมความคิดของประชาชนในทุกภาคส่วน คือ มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society)” คนไทยมีคุณธรรม นำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”
- (2) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งชี้ถึง “แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” โดยยึดหลัก “ความพอเพียง” ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ “ความพอประมาณ” “ความมีเหตุผล” และ “ระบบภูมิคุ้มกัน” โดยที่การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “คุณธรรม” และ “ความรู้” นำการพัฒนา

ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดและมุมมองเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขนั้น ถือเป็นภาวะความสมดุล ที่เกิดจากทุกองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง พอดี มีความสมดุล ภายใต้หลักคุณธรรม คือการกระทำที่นำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นในองค์ประกอบของสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล (กาย ใจ สติปัญญา) ระดับ

ชุมชน (ส่วนกลางกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น) และระดับสังคม (การมีระบบเศรษฐกิจสังคมซึ่งเป็นธรรม) ดังนั้น **“ความสุข” หรือ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ถือเป็นค่านิยมของการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ที่สะท้อนความสมดุลและความเป็นธรรมในทุกมิติของการพัฒนา และให้ความสำคัญในเชิงคุณค่าของความสุขมากกว่ารายได้หรือความมั่งคั่ง เน้นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าวัตถุ และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ทุกคนสามารถแบ่งปันกันได้

(3) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”** ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาสู่ความพอเพียงที่ปรับจากการมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาที่ยึด “คน” เป็นตัวตั้ง ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นหลัก และใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีหลักการสำคัญ คือ

(3.1) **ต้องปรับวิธีคิดและวิธีการพัฒนา**จากเดิมที่มีลักษณะแบบแยกส่วนตามภารกิจและหน้าที่มาเป็นแบบบูรณาการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวิธีคิดและวิธีการพัฒนาเพื่อสร้าง “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ก็ต้องมองความสุขอย่างเป็นองค์รวมในทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องและตอบสนองต่อการรักษาสมดุลและการมีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องตามสภาพแวดล้อม ไม่รบกวนเบียดเบียนสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเสียสมดุล

(3.2) **ยึดหลัก “ภูมิสังคม”** ตามความแตกต่างของความหลากหลายทางธรรมชาติและหลากหลายทางวัฒนธรรมตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างภูมิภาค และระหว่างชนบทกับเมือง ดังนั้น การพัฒนาดัชนีชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบจึงต้องพิจารณาจำแนกตามความแตกต่างเชิงพื้นที่ระหว่างชนบท เมือง ระหว่างภูมิภาคและจังหวัดเพื่อให้ดัชนีสะท้อนความแตกต่างของความอยู่เย็นเป็นสุขในแต่ละพื้นที่

(3.3) **ปรับกระบวนการพัฒนา**จาก “บนลงล่าง” มาเป็นจาก “ล่างขึ้นบน” ยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจ

(3.4) **พัฒนาอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน** เริ่มต้นจากการฟังตนเองให้ได้ก่อน แล้วจึงพัฒนาไปสู่การรวมกลุ่มพึ่งพากันและกัน และสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชื่อมโยงสู่ภายนอกเพื่อความสุขและความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อไป เช่นเดียวกัน ความสุขที่มีหลายระดับเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคลและสามารถขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคมเพื่อสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตามหากมอง “ความสุข” อย่างเป็นองค์รวมในมิติซึ่งสะท้อนถึงที่มาของความสุขจะพบว่าความสุขมีที่มาได้ 2 ทาง คือ **ความสุขภายใน** เป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง มักจะเป็นความสุขในระดับจิตและปัญญา ประกอบด้วยความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ ความดีงาม ความสงบ เป็นต้น และ **ความสุขภายนอก** มักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยสี่ที่พอเพียง การมีความมั่นคงในชีวิต การมีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมที่ดี

3.2 หลักการจัดทำดัชนี

- (1) ความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยควรกำหนดจากปัจจัยร่วมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกัน เนื่องจากความสุขที่ยั่งยืนจะต้องเป็นความสุขที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคมซึ่งแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้นจึงควรพัฒนาจากหลักความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการสะท้อนคุณค่าของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องกันทั้งทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม และทุนเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืนในระยะยาวซึ่งเป็นการวัดที่วิสัยของความอยู่เย็นเป็นสุข เพราะเป็นการวัดที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม และสามารถบอกได้ในเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถวัดผลได้อย่างต่อเนื่อง
- (2) การพัฒนาดัชนีชี้วัดดังกล่าว ควรให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและยอมรับที่จะใช้ “ความสุข” เป็นค่านิยมร่วม โดยให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องในการรอบความคิดและนิยามความสุขที่ตรงกันก่อน แล้วจึงสร้างตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงค่านิยม การกำหนดนโยบาย รวมทั้งการติดตามประเมินผลนโยบาย พร้อมทั้งใช้กระบวนการพัฒนาดัชนีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายในทุกภาคส่วน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและเปลี่ยนวิธีคิดและค่านิยมของคนในสังคม เกิดเป็นคุณค่าใหม่ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย
- (3) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็นการสะท้อนเฉพาะเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) แต่จะพิจารณาเชื่อมโยงถึงวิธีการ (Means) ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขด้วย ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผลการพัฒนาและกระบวนการ วิธีการพัฒนาที่เป็นปัจจัยเอื้อสุขให้ไปสู่เป้าหมายของความสุขขั้นสุดท้ายกำหนดไว้ นอกจากนี้ ในการพัฒนาควรคำนึงถึงตัวชี้วัดความสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนการวัดความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมอาจวัดได้จากความสามารถในการจัดการ “ความทุกข์” ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็นับได้ว่าเป็นการสร้างความสุข
- (4) ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขอาจแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับสังคมไทย โดยจะต้องสามารถนำไปใช้กำหนดและปรับทิศทางการพัฒนาประเทศและนโยบายสาธารณะได้ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิดและค่านิยมของคนในประเทศ ทำให้เกิดคุณค่าใหม่ๆ ซึ่งความท้าทายคือต้องให้เป็นดัชนีชี้วัดที่เข้าใจง่ายและวัดได้ง่าย 2) ระดับชุมชน ให้ชุมชนมีวิธีคิด หรือกระตุ้นให้ชุมชนคิด เพื่อพิจารณาว่าชุมชนมีความสุขหรือยัง โดยเน้นไปที่การปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ระดับการจัดการ และวิธีการแก้ปัญหา และให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง และ 3) ระดับครอบครัว/บุคคล เป็นตัวชี้วัดที่ทุกคน ทุกครอบครัวสามารถเอาไปประเมินตนเองได้ (Self-Assessment) ซึ่งตัวชี้วัดระดับนี้อาจไม่จำเป็นต้องเอมารวบรวมเป็นตัวชี้วัดระดับประเทศ

3.3 ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข

จากกรอบแนวคิดพื้นฐานและหลักการจัดทำดัชนีสามารถนำไปสู่การกำหนดความหมายและองค์ประกอบการพัฒนาความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยรวมทั้งประเด็นในการพัฒนาดัชนีชี้วัดได้ดังนี้

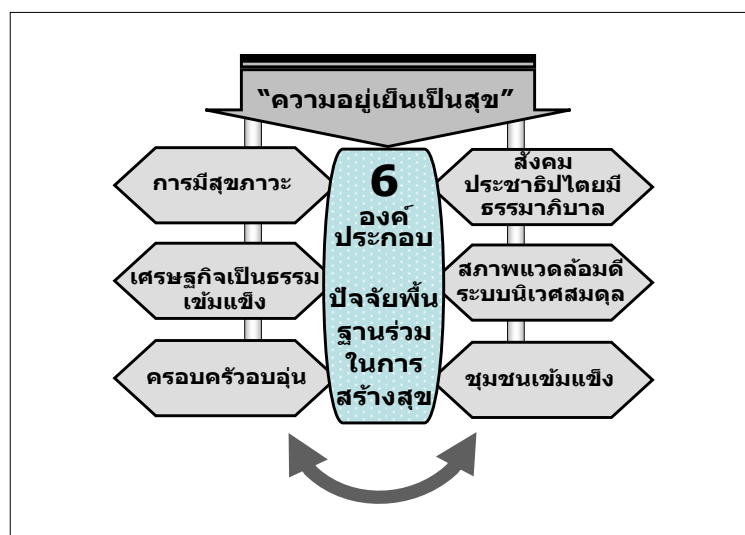
(1) การกำหนดความหมาย “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

“ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งจิตใจกาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กัน ได้ถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตามความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุขดังกล่าวข้างต้น ได้ครอบคลุมทุกมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข มีสุขภาวะที่ดี ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาอย่างมีสมดุล ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม คิดและทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ ที่นำมาซึ่งรายได้ที่พอเพียงกับการจัดหาปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และความมั่นคงของตนเองและครอบครัว ภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ มีเสถียรภาพ และกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความรัก และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพแวดล้อมที่ดีมีความปลอดภัย มีระบบนิเวศที่สมดุลเอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ประชาชนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ รวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นคนเท่าเทียมกัน ภายใต้สังคมที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล

(2) องค์ประกอบ “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

จากความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุข สามารถกำหนดองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยพื้นฐานร่วมในการสร้างความสุขของมนุษย์ได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) เศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง 3) ครอบครัวอบอุ่น 4) ชุมชนเข้มแข็ง 5) การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และ 6) การมีสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถแจกแจงความหมายพร้อมองค์ประกอบย่อยเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาและตัวชี้วัดได้ดังนี้

(2.1) **การมีสุขภาพ** คนที่อยู่เย็นเป็นสุขเป็นคนที่ร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม “คิดเป็นทำเป็น” มีความเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยสามารถแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ

- ▶ **สุขภาพกายดี** หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีพฤติกรรม การดำรงชีวิตที่เหมาะสม ส่งผลให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีอายุยืนยาว
- ▶ **สุขภาพจิตดี** การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความเข้าใจผู้อื่น ตลอดจนการมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกความเป็นไทยมีความเข้าใจสรรพสิ่งที่เป็นอย่างจริง จะส่งผลให้ปัจเจกบุคคลมีความสุข มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อชุมชน สังคม อันจะเอื้ออำนวยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
- ▶ **คิดเป็นทำเป็น** การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรู้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทำให้มนุษย์สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมได้ และสามารถใช้ประสบการณ์ ศักยภาพและทักษะความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

(2.2) **เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง** การมีรายได้ที่เพียงพอเกิดจากการมีสัมมาชีพหรือการมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ที่เป็นธรรม ต่อเนื่อง และต้องอยู่ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม โดยสามารถแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ

- ▶ **การมีสัมมาชีพ** คือการทำงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีหลักประกันความมั่นคง และความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข สามารถจัดหาปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการยังชีพ และปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
- ▶ **เศรษฐกิจเข้มแข็ง** เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและมีประสิทธิภาพการผลิต และสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก
- ▶ **การมีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ** หมายถึงการที่ระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานของรัฐอย่างทั่วถึง ที่นำไปสู่การลดความยากจน ลดช่องว่างของรายได้และกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง

(2.3) **ครอบครัวอบอุ่น** หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีความรัก ความผูกพันต่อกันสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน โดยสามารถแยกได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ

- ▶ **บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม** สมาชิกในครอบครัวสามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมรอบตัวบนพื้นฐานของความเป็นไทย มีความรับผิดชอบ เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเกื้อกูลสังคมได้อย่างมีคุณธรรม

- ▶ **สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว** การที่สมาชิกในครอบครัวมีเจตจำนงในการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความผูกพันต่อกัน จะทำให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวและสืบทอดความเป็นครอบครัว ทำให้สมาชิกมีสภาพจิตใจที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีพลังที่จะสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง
- (2.4) **ชุมชนเข้มแข็ง** คือ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการชุมชน พัฒนาชุมชน ตลอดจนและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือกัน เกื้อกูลและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกันภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยสามารถแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ
  - ▶ **ชุมชนพึ่งตนเองได้** ชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีความเข้มแข็ง รวมตัวเป็นปึกแผ่น มีการพัฒนาจิตสำนึก และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิปัญญาต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจพร้อมกับจะร่วมจัดการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนโดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก
  - ▶ **ชุมชนเกื้อกูลกัน** สมาชิกมีความผูกพัน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีระบบความเชื่อ และมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน ทำให้เกิดเป็นความรัก และหวงแหนชุมชน
  - ▶ **การมีส่วนร่วมของชุมชน** มีกระบวนการที่เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จนเป็นวิถีของชุมชนภายใต้ การร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด และร่วมพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตลอดจนการฟื้นฟูคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย
- (2.5) **สภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุล** สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และการมีบริการสาธารณูปโภคที่พอเพียง ตลอดจนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพเพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย โดยสามารถแยกได้เป็น 4 องค์ประกอบย่อย คือ
  - ▶ **ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต** หมายความว่า การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พอเพียง โดยเฉพาะชลประทาน คมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า น้ำประปา และการสื่อสาร ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน
  - ▶ **ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** หมายถึง สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยที่ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดต่างๆ ในสังคมได้รับการป้องกันและแก้ไขเป็นอย่างดี กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะต้องสามารถที่จะเอื้อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้เป็นอย่างดี
  - ▶ **คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี** อีกปัจจัยหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่ดีที่ส่งผลต่อความสุขของบุคคลคือคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของบุคคลคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงการที่มลภาวะต่าง ๆ ถูกควบคุมและแก้ไขให้พื้น

คินส์สภาพที่ดี กฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพและทันสมัย รวมทั้งมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

- ▶ **ระบบนิเวศสมดุล** เป็นระบบที่สรรพสิ่งต่าง ๆ พึ่งพิงและพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยได้ดุลทางธรรมชาติ การดำเนินชีวิตที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมลงทั้งระบบนิเวศโดยรวม นิเวศบก อากาศ น้ำ และชายฝั่ง และส่งผลให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น

(2.6) **สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล** คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพและการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย ประพฤติ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลที่รัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันบริหารจัดการประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส คำนึงถึง และกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยสามารถแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ

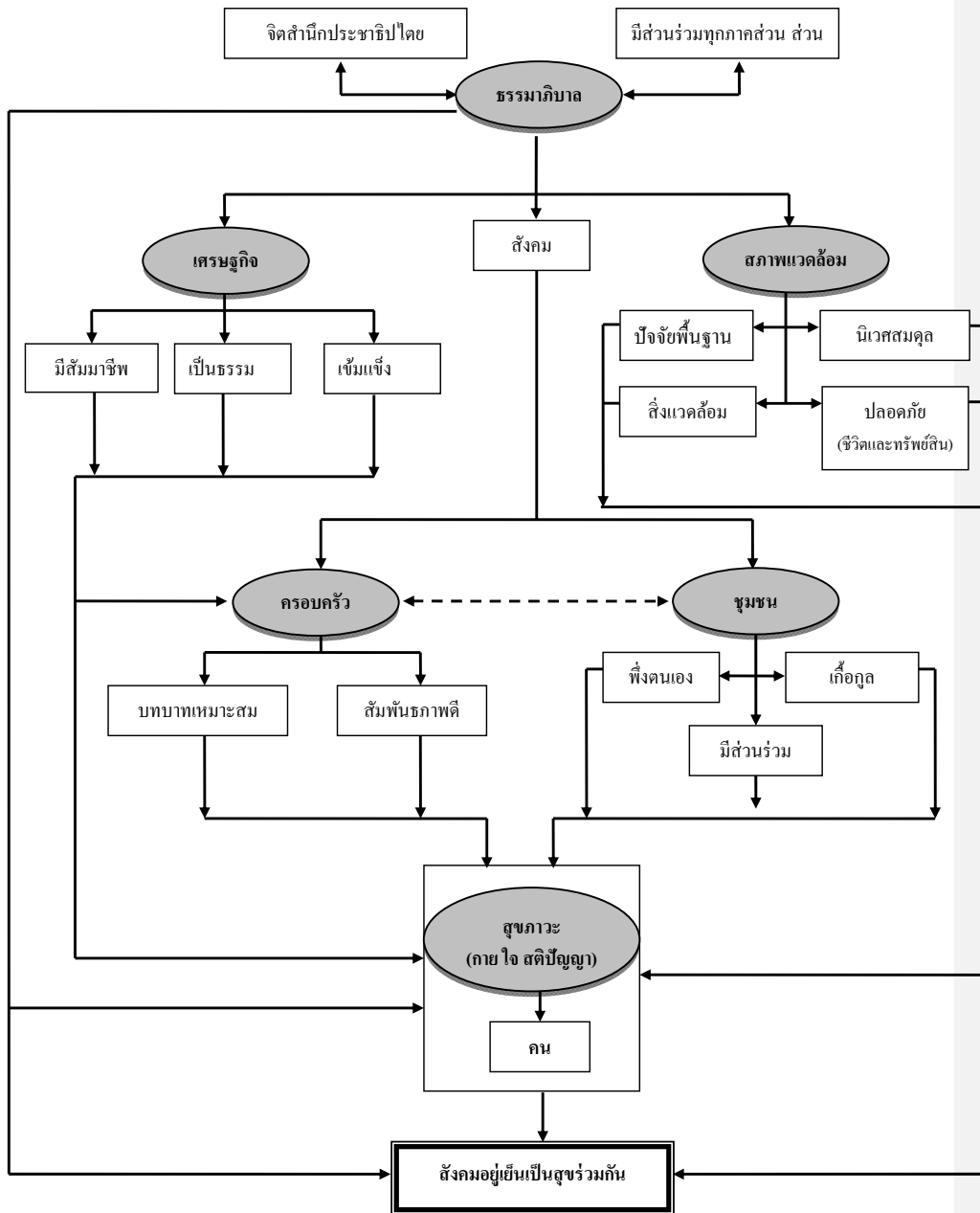
- ▶ **การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย** ประชาชนมีความตื่นตัวสูง และรู้จักรักษาสติ หน้าที่ และเสรีภาพทั้งทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางที่นำไปสู่การสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ตลอดจนการไม่ยอมรับการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องดีงามต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการวางฐานให้ประชาธิปไตยยืนยาวและประเทศเกิดมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งและมีการพัฒนาที่เป็นธรรมและเกิดความยั่งยืน
- ▶ **สังคมที่มีธรรมาภิบาล** หมายถึงการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล โดยการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เกิดกระบวนการรับผิชอบและตรวจสอบการดำเนินการให้มีความโปร่งใส และเกิดการกระจายผลประโยชน์ให้ภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมทั่วถึง และเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานสังคมไทยไปสู่การพัฒนาที่สันติสุขและยั่งยืน
- ▶ **ความสมานฉันท์ทางสังคม** เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมฉันท์กัลยาณมิตรโดยยอมรับความหลากหลายด้านชนชาติและเชื้อชาติ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ มีการไปมาหาสู่กัน มีการเข้าร่วมในกิจกรรมทางด้านประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ มีความไว้วางใจและสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

(3) การกำหนดประเด็นและตัวชี้วัดในระดับประเทศ

พิจารณาจากนิยามขององค์ประกอบย่อย และกำหนดตัวชี้วัดภายใต้หลักเกณฑ์ที่ต้องสามารถสะท้อนประเด็นการวัดผลได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เป็นตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการพิจารณาจากตัวชี้วัดที่องค์กร/สถาบันต่าง ๆ พัฒนาขึ้นภายใต้ดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการวัดความอยู่เย็นเป็นสุข หรือการพัฒนาคน หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

- (3.1) รวบรวมตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามองค์ประกอบย่อยจากตัวชี้วัดที่ได้มีการพัฒนาขึ้นทั้งของ สศช. องค์กร/สถาบันต่าง ๆ และจากการกำหนดตัวชี้วัดขึ้นใหม่ในบางองค์ประกอบ โดยพิจารณาตัวชี้วัดที่สามารถใช้เป็นตัวแทนอธิบายความหมายตามประเด็นตัวชี้วัด และองค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งสามารถนำมาคัดเลือกตัวชี้วัดได้ทั้งหมด 116 ตัวชี้วัด

แบบจำลอง "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน"

(3.2) ในจำนวนตัวชี้วัด 116 ตัวดังกล่าว ได้พิจารณาว่าจะเป็นตัวที่ซ้ำซ้อนหรือสะท้อนถึงเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบได้ไม่ถี่นัก จึงได้คัดออกไปจำนวน 37 ตัว คงเหลือ**ตัวชี้วัดหลักเพื่อใช้คำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ** ที่สามารถสะท้อนประเด็นการวัดผลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบหลัก เข้าใจง่าย มีข้อมูลสนับสนุนที่มีความน่าเชื่อถือ (ตัวชี้วัดกลุ่ม 1) จำนวนทั้งหมด 35 ตัวชี้วัด นอกจากนี้ มีตัวชี้วัดเพื่อใช้อธิบาย หรือบ่งชี้ให้เห็นสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดกลุ่ม 2) อีกจำนวน 44 ตัวชี้วัด

โดยสรุป ข้อมูลที่นำมาใช้ในการจัดทำดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขเบื้องต้นประกอบด้วยตัวชี้วัดทั้งหมด 116 ตัว คัดออกไป 37 ตัว ที่เหลือเป็นตัวแปรที่ใช้ในการคำนวณ 35 ตัว และตัวแปรเพื่อช่วยอธิบายสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอีก 44 ตัว ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นการพัฒนาตัวชี้วัด	จำนวนตัวชี้วัดที่พิจารณาในรอบแรก	คัดออก	จำนวนตัวชี้วัดที่คัดเลือก	
					ใช้คำนวณ	ใช้อธิบาย
ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข			116	37	35	44
1. มีสุขภาพะ	รวม		29	14	6	9
	สุขภาพกายดี	ร่างกายแข็งแรง	9	4	1	4
		อายุยืนยาว	1	-	1	-
	สุขภาพจิตใจที่ดี	ไม่เจ็บป่วยทางจิต	3	2	1	-
	มีคุณธรรม	มีคุณธรรม	4	2	1	1
	คิดเป็นทำเป็น	ความสามารถในการเรียนรู้	2	-	1	1
		คุณภาพการเรียนรู้	5	3	1	1
	ไม่เรียนรู้	5	3	-	2	
2. เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง		รวม	24	7	9	8
	มีสัมมาชีพ	มีงานทำ	3	-	1	2
		รายได้ที่พอเพียง	4	1	1	2
		มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน	5	2	1	2
	ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ	การกระจายรายได้	3	-	2	1
	เศรษฐกิจเข้มแข็ง	เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	9	4	4	1
3. ครอบครัวอบอุ่น		รวม	8	1	3	4
	บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม	ความรักความเอื้ออาทรในครอบครัว	6	1	2	3
		สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว	2	-	1	1
4. ชุมชนเข้มแข็ง		รวม	13	3	4	6

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นการพัฒนาตัวชี้วัด	จำนวนตัวชี้วัดที่พิจารณาในรอบแรก	คัดออก	จำนวนตัวชี้วัดที่คัดเลือก	
					ใช้จำนวน	ใช้อธิบาย
	ชุมชนพึ่งตนเองได้	เศรษฐกิจชุมชน	4	1	1	2
		สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง	2	-	-	2
	ชุมชนเกื้อกูลกัน	การมีสวัสดิการในชุมชน	3	1	1	1
	การมีส่วนร่วมของชุมชน	การรวมกลุ่ม	4	1	2	1
5. สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศสมดุล			รวม	31	12	8
	ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	ที่อยู่อาศัย	1	-	1	-
		สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	3	1	1	1
	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	คดีความรุนแรง	6	3	2	1
	คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี	มลภาวะด้านน้ำ อากาศ ดิน และขยะ	14	5	2	7
	ระบบนิเวศสมดุล	ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ	7	3	2	2
6. มีประชาธิปไตยภายใต้สังคมที่มีธรรมาภิบาล			รวม	11	-	5
	การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย	ระเบียบวินัย	1	-	1	-
		มีส่วนร่วมในการพัฒนา	4	-	1	3
	สังคมที่มีธรรมาภิบาล	การบริหารจัดการที่ดี	4	-	2	2
	ความสมานฉันท์ทางสังคม	ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรม ความเชื่อและความเท่าเทียม	2	-	1	1

(4) การกำหนดประเด็นและตัวชี้วัดในระดับเมือง-ชนบท

กระบวนการจัดทำยังคงยึดตามกรอบแนวคิดพื้นฐาน และหลักการพัฒนาดัชนีในระดับประเทศ ตลอดจนความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุข องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทยระดับประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคม โดยในกรณีนี้ประเด็นตัวชี้วัดไม่มีความต่างกันระหว่างเมืองและชนบท สามารถใช้ตัวชี้วัดระดับประเทศเป็นองค์ประกอบร่วมความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับประเทศ และพิจารณาเพิ่มตัวชี้วัดที่สะท้อนวิถีชีวิต พฤติกรรมและผลการพัฒนาที่แตกต่างกันของเมืองและชนบทในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีตัวอย่างเบื้องต้นของการกำหนดตัวชี้วัดที่อธิบายความแตกต่างของพื้นที่เมือง-ชนบท ดังนี้

องค์ประกอบ/ประเด็น ตัวชี้วัด	สมมติฐานที่ใช้กำหนด ตัวชี้วัด	การเลือกตัวชี้วัดของพื้นที่		หมายเหตุ
		เมือง	ชนบท	
มีสุขภาวะ				
1. สุขภาพกายดี				
1.1 ร่างกายแข็งแรง	พิจารณาจากการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ต่างกันตามเอกลักษณ์ของพื้นที่	การเจ็บป่วยจากโรคเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงาน/การใช้ชีวิต โรคเครียด โรคหัวใจ มะเร็ง	การเจ็บป่วยจากโรคระบาด/โรคที่ป้องกันได้/โรคจากความยากจน	
1.2 อายุยืนยาว	ประเด็นร่วมกันระหว่างพื้นที่	ใช้ตัวชี้วัดระดับประเทศได้ ไม่มีความแตกต่าง (อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด)		
2. สุขภาพจิตใจดี				
2.1 ไม่เจ็บป่วยทางจิต	คนในพื้นที่เมืองเผชิญภาวะบีบคั้นทางสังคมมากกว่า อาทิ อยู่ในโครงสร้างครอบครัวเดี่ยว ต้องเผชิญกับภาวะแข่งขัน-เร่งรีบเกือบตลอดเวลา	จำนวนผู้ป่วยโรคเครียดต่อประชากร	ไม่มีตัวชี้วัด	
2.2 มีคุณธรรมจริยธรรม	พฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมช่วยเหลือสังคมต่างกัน โดยในชนบทจะยังคงให้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและช่วยเหลือสังคม ขณะที่ในเมืองวัดคุณธรรมจริยธรรมในปฎิภาคกลับของการขาดคุณธรรม	สัดส่วน คดี ฉ้อ โกง ต่อประชากร	ร้อยละครัวเรือนที่ปฏิบัติศาสนกิจ ร้อยละของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม	
3. คิดเป็นทำเป็น				
3.1 ความสามารถในการเรียนรู้	คนในเมืองมีพื้นฐานค่าเฉลี่ยทางการศึกษาสูงกว่าคนในชนบท	อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมปลาย	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยนอกเขตเทศบาล	
3.2 คุณภาพการเรียนรู้	ตลอดจนมีช่องทางและโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้หลากหลาย	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมปลาย	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมต้น	
3.3 การรับรู้ข่าวสาร	กว่า/ดีกว่าในชนบท	สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต	การอ่านหนังสือพิมพ์	
เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง				
4. การมีสัมมาชีพ				
4.1 การมีงานทำ	เมือง-ชนบทมีความแตกต่างกัน	สัดส่วนผู้ทำงานต่ำระดับ	ผู้ว่างงานตามฤดูกาล	
4.2 มีรายได้เพียงพอ	สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับระดับประเทศได้	สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10		
5. ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ				
5.1 การกระจายรายได้	สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับระดับประเทศได้	สัดส่วนความยากจน การกระจายรายได้		

องค์ประกอบ/ประเด็น ตัวชี้วัด	สมมติฐานที่ใช้กำหนด ตัวชี้วัด	การเลือกตัวชี้วัดของพื้นที่		หมายเหตุ
		เมือง	ชนบท	
6. เศรษฐกิจเข้มแข็ง 6.1 เศรษฐกิจได้อย่างมีเสถียรภาพ		ประสิทธิภาพการผลิตรวมประเทศ	ประสิทธิภาพการผลิตรวมสาขาเกษตรกรรม	
ครอบครัวอบอุ่น				
7. บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม ความรักความเอื้ออาทรในครอบครัว	สภาพครอบครัวต่างกัน การดูแลให้ความรักต่างกัน	สัดส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง	สัดส่วนครอบครัวที่สูงอายุ รับการดูแลครอบครัว	
8. การมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การดำรงความเป็นครอบครัว	สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับระดับประเทศได้	อัตราการหย่าร้าง		
ชุมชนเข้มแข็ง				
9. ชุมชนพึ่งตนเองได้ 9.1 เศรษฐกิจชุมชน	ความต้องการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างกัน	สัดส่วนชุมชนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ	สัดส่วนการใช้เงินทุนภายในชุมชน สัดส่วนเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	
9.2 สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับระดับประเทศได้	จำนวนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน		
10. ชุมชนเกื้อกูลกัน การมีสวัสดิการในชุมชน				
11.การมีส่วนร่วมของชุมชน การรวมกลุ่ม	สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับระดับประเทศได้	สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม		
สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศสมดุล				
12. ปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต 12.1 การมีที่อยู่อาศัย	ไม่แตกต่าง	สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง		
12.2 การมีสาธารณูปโภคสาธารณูปการ	ชนิดของสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่างกัน ความต้องการเข้าถึงน้ำสะอาดต่างกัน	สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้	สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดใช้อย่างเพียงพอ	
13.ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คดีความรุนแรง	ความปลอดภัยต่างกัน	สัดส่วนคดีอาชญากรรม	คดีอุบัติเหตุจราจร	

องค์ประกอบ/ประเด็น ตัวชี้วัด	สมมติฐานที่ใช้กำหนด ตัวชี้วัด	การเลือกตัวชี้วัดของพื้นที่		หมายเหตุ
		เมือง	ชนบท	
14.คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มลภาวะด้านน้ำ อากาศ ดิน/ ขยะ	เผชิญกับมลภาวะที่ต่างกัน สามารถใช้ตัวชี้วัดเดียวกับ ระดับประเทศได้	มลภาวะจากฝุ่นละออง ขนาดเล็กที่เกินมาตรฐาน ปริมาณขยะต่อประชากร	สัดส่วนแหล่งน้ำที่มี คุณภาพต่ำอยู่ในเกณฑ์ พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั้งหมด	
15.ระบบนิเวศสมดุล ความอุดมสมบูรณ์ทาง ทรัพยากรธรรมชาติ				
มีประชาธิปไตยภายใต้สังคมที่มีธรรมาภิบาล				
16.การมีจิตสำนึก ประชาธิปไตย	ไม่แตกต่าง			
16.1 ระเบียบวินัย		จำนวนผู้ถูกร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน		
16.2 มีส่วนร่วมในการพัฒนา		จำนวนผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง		
17.สังคมที่มีธรรมาภิบาล การบริหารจัดการที่ดี	ไม่แตกต่าง	ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศ		
18.ความสมานฉันท์ทาง สังคม ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเท่าเทียม				

3.4 การวัดผลการพัฒนา

(1) การกำหนดเกณฑ์การวัดผล

เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการวัดผลสำเร็จของการพัฒนา โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmarking) ขึ้นเพื่อใช้วัดและเปรียบเทียบกับผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น เพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา โดยทั่วไปมีรูปแบบหลักการในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย มีดังนี้

- (1.1) ใช้เป้าหมายของแผนหรือยุทธศาสตร์เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เช่น เป้าหมายอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 4 ต่อปี ลดสัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลงเหลือร้อยละ 4 ภายในปี 2554 เป้าหมายยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 2547-2551 ของกระทรวงการคลัง กำหนดการจำกัดหนี้ภาครัฐไม่ให้เกินร้อยละ 55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาประจำปี เป็นต้น
- (1.2) ใช้เกณฑ์มาตรฐานขององค์กรระหว่างประเทศหรือเกณฑ์มาตรฐานระดับนานาชาติ เช่น โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) กำหนดเป้าหมายอายุเฉลี่ยสูงสุดที่ต้องพัฒนา 85 ปี และต่ำสุดกำหนดไว้ที่ 25 ปี

(1.3) ใช้ผลจากการศึกษาวิจัยเชิงลึกเฉพาะเรื่องเพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เช่น การศึกษาวิจัยของมูลนิธิสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้กำหนดอัตราการว่างงานปกติไม่เกินร้อยละ 2

(1.4) ใช้การหาค่าเฉลี่ย อัตราสูง อัตราต่ำสุด จากข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมภายในรอบระยะเวลาที่กำหนด หรือกำหนดจากปีที่มีสถิติสูงสุดหรือต่ำสุด

การพัฒนาดัชนีชี้วัดของ สศช. ที่ผ่านมา ทั้งดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็ได้ใช้หลักการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวเพื่อวัดผลสำเร็จการพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณเกือบทั้งสิ้น หลักการนี้จึงสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขได้ต่อไป สำหรับตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ อาทิ ด้านจิตใจ คุณธรรม วัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

(1.5) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของตัวชี้วัดที่จะใช้เป็นตัวคำนวณดัชนีความอยู่ดีมีสุข โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การคำนวณดัชนีในแต่ละองค์ประกอบและการคำนวณดัชนีรวมสังคมอยู่ดีมีสุข

องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
1. มีสุขภาพ		
■ สุขภาพกายดี ■ ร่างกายแข็งแรง ■ อายุยืนยาว	▶ สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมด	คำนวณจากจำนวนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมด โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 100
	▶ อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	อายุขัยเฉลี่ยขั้นสูงที่ต้องพัฒนาให้ถึงคือ 80 ปี ส่วนอายุขัยขั้นต่ำสุดคือ 25 ปี ถ้าอายุขัยเฉลี่ยสูงเท่าหรือเกินอายุสูงสุด จะได้คะแนนร้อยละ 100
■ สุขภาพจิตดี ■ ไม่เจ็บป่วยทางจิต ■ มีคุณธรรม	▶ สัดส่วนผู้เจ็บป่วยทางสุขภาพจิต (โรคจิต วิตกกังวล ซึมเศร้า ดิตสารเสพติด พยาธิ/ฆ่าตัวตาย และสุขภาพจิตอื่น ๆ)	ใช้สัดส่วนผู้เจ็บป่วยสุขภาพจิตในปี 2542 ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วยทางสุขภาพจิตต่ำสุดในช่วง 2540-2548 เป็นปีฐาน
	▶ สัดส่วนคดีอาญาต่อประชากรพันคน	ใช้ข้อมูลปี 2540 เป็นปีฐานในการคำนวณ
■ คิดเป็นทำเป็น ■ ความสามารถในการเรียนรู้	▶ อัตราการเรียนรู้	เป้าหมายการพัฒนาให้ประชากรทุกคนได้รับการศึกษาอย่างน้อย 6 ปี เพื่อให้มีความสามารถในการเรียนรู้ และปรับใช้ทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 100

องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
■ คุณภาพการเรียนรู้	▶ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
2. เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง		
■ มีสัมมาชีพ		
■ มีงานทำ	▶ อัตราการว่างงาน	เป้าหมายการว่างงานที่เหมาะสมเท่ากับร้อยละ 2 ถ้าการว่างงานได้เท่ากับ 2 หรือน้อยกว่า จะได้คะแนนเท่ากับ 100
■ รายได้เพียงพอ	▶ สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10	พิจารณาจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไปต่อครัวเรือนทั้งหมดเนื่องจากเงินส่วนที่เหลือนั้นถือเป็นเงินออมที่เหมาะสมเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและอื่นๆ ให้มีความสุขอย่างพอประมาณ
■ มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน	▶ สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการ	วัดจากสัดส่วนแรงงานที่เข้าเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม และพนักงานของภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจต่อจำนวนแรงงานทั้งหมด ถ้าสัดส่วนสูงขึ้นก็แสดงว่าแรงงานมีหลักประกันความมั่นคงมากขึ้น
■ ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ		
■ การกระจายรายได้	▶ สัดส่วนคนยากจน	เป้าหมายลดความยากจนเหลือร้อยละ 10 (แผนฯ 8) ถ้าผลการพัฒนาบรรลุตามเป้าหมาย จะได้คะแนนเท่ากับ 100 และคะแนนที่ได้ในแต่ละปีคิดจากร้อยละความสำเร็จจากเป้าหมาย
	▶ สัมประสิทธิ์จีนี	เป้าหมายสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ที่เหมาะสมเท่ากับ 0.40 ถ้าการกระจายรายได้บรรลุเป้าหมาย จะได้คะแนน 100 และคะแนนที่ได้ในแต่ละปีคิดจากร้อยละความสำเร็จจากเป้าหมาย
■ เศรษฐกิจเข้มแข็ง		
■ เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	▶ อัตราเงินเฟ้อ ▶ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ▶ ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อGDP ▶ ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม	ใช้ข้อมูลดิบมาปรับสเกลเป็นค่าคะแนนมาตรฐาน (Normalize) เพื่อปรับเป็นค่าดัชนี 0 – 100 % โดยใช้เกณฑ์ค่าต่ำสุดค่าสูงสุดแบบ nonlinear ที่อยู่ภายใต้ T – curve ด้วยความเชื่อมั่น 95%
3. ครอบครัวยุคใหม่		
■ บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม		
■ ความรักความเอื้ออาทรในครอบครัว	▶ สัดส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง	ใช้สัดส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งในปีที่มีค่าต่ำสุดในอดีต(ข้อมูลย้อนหลังถึงปี 2536)เป็นการพัฒนาระดับปานกลางที่ยอมรับได้ มาเปรียบเทียบกับ

องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
		ระดับของปัญหาในแต่ละปี
	▶ สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง	ใช้สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้งในปีที่มีค่าต่ำสุดในอดีต (ข้อมูลย้อนหลังถึงปี 2536) เป็นเกณฑ์การพัฒนา ระดับปานกลางที่ยอมรับได้มาเปรียบเทียบกับระดับ ปัญหาในแต่ละปี โดยเปรียบเทียบระดับของปัญหากับเกณฑ์สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้งในอดีต
<ul style="list-style-type: none"> ■ สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว <ul style="list-style-type: none"> ■ การดำรงความเป็นครอบครัว 	▶ อัตราการหย่าร้าง	ใช้อัตราการหย่าร้างในปีที่มีค่าต่ำสุดในอดีตเป็นเกณฑ์ การพัฒนาระดับปานกลางที่ยอมรับได้ได้มา เปรียบเทียบกับระดับปัญหาในแต่ละปี
4. ชุมชนเข้มแข็ง		
<ul style="list-style-type: none"> ■ ชุมชนพึ่งตนเองได้ <ul style="list-style-type: none"> ■ เศรษฐกิจชุมชน 	▶ สัดส่วนสหกรณ์ที่เข้มแข็งต่อ สหกรณ์ทั้งหมด	ใช้สัดส่วนสหกรณ์ที่เข้มแข็งต่อสหกรณ์ทั้งหมดมา เทียบกับเกณฑ์เป้าหมาย โดยพิจารณาว่าสหกรณ์ ในฐานะเป็นสถาบันการเงินควรมีสัดส่วนสหกรณ์ที่ เข้มแข็งอย่างน้อยร้อยละ 70 ของสหกรณ์ทั้งหมด
<ul style="list-style-type: none"> ■ ชุมชนเกื้อกูลกัน <ul style="list-style-type: none"> ■ การมีสวัสดิการในชุมชน 	▶ สัดส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม	ใช้สัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนชุมชนที่ได้รับการ คุ้มครองทางสังคมเป็นเป้าหมาย
<ul style="list-style-type: none"> ■ การมีส่วนร่วมของชุมชน <ul style="list-style-type: none"> ■ การรวมกลุ่ม 	▶ สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	เป้าหมายสัดส่วนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มใน ชุมชนเท่ากับร้อยละ 100
	▶ สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้ โดยชุมชน	ใช้สัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนชุมชนที่มีการเรียนรู้ โดยชุมชนเป็นเป้าหมาย
5. สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศสมดุล		
<ul style="list-style-type: none"> ■ ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต <ul style="list-style-type: none"> ■ ที่อยู่อาศัย 	▶ สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง	เป้าหมายการดำรงชีวิตของประชาชนทุกคนย่อม ต้องการที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองเพื่อสร้างความ มั่นคงทางทรัพย์สินแก่ตนเองและครอบครัวโดย กำหนดเกณฑ์สูงสุดไว้ที่ร้อยละ 100
<ul style="list-style-type: none"> ■ สาธารณูปโภคสาธารณูปการ 	▶ สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้	พิจารณาจากการได้รับบริการน้ำประปาซึ่งเป็น เกณฑ์วัดระดับการพัฒนาการได้รับบริการพื้นฐาน จากภาครัฐ โดยกำหนดเกณฑ์สูงสุดที่ร้อยละ 100
<ul style="list-style-type: none"> ■ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน <ul style="list-style-type: none"> ■ คดีความรุนแรง 	▶ สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร	คำนวณจากค่าเฉลี่ยการเกิดคดีอาชญากรรมต่อประชากร พันคนเปรียบเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นต่ำสุดเป็นเป้าหมาย

องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
		คือคดีอาชญากรรม 1.2 คดีต่อประชากร 1,000 คน
	▶ สัดส่วนคดีอาชญากรรมติดต่อประชากร	คำนวณจากค่าเฉลี่ยของข้อมูลการเกิดคดีอาชญากรรมติดต่อประชากรพันคนเปรียบเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นต่ำสุดเป็นเป้าหมาย คือ คดีอาชญากรรมติดต่อ 1.8 คดีต่อประชากร 1,000 คน
<ul style="list-style-type: none"> คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี <ul style="list-style-type: none"> มลภาวะด้านน้ำ <ul style="list-style-type: none"> อากาศ ดิน และขยะ 	▶ สัดส่วนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้	คิดคะแนนตามสัดส่วนของจำนวนแหล่งน้ำผิวดินที่มีระดับคุณภาพน้ำอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้/แหล่งน้ำทั้งหมด โดยมีเป้าหมายร้อยละ 100 ของแหล่งน้ำทั้งหมด
	▶ ปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง	ใช้เกณฑ์เป้าหมายปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องร้อยละ 50 ของทั้งหมดภายในปี 2549 ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
<ul style="list-style-type: none"> ระบบนิเวศสมดุล <ul style="list-style-type: none"> ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ 	▶ ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ต่อชั่วโมง	เป้าหมายการจับสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ใน 1 ชั่วโมงเท่ากับ 10 ก.ก. ถ้าสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์สามารถจับได้ในปริมาณเท่ากับเป้าหมาย จะได้คะแนนเต็มเท่ากับ 100
	▶ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้	ยึดตามเกณฑ์มาตรฐานนักวิชาการป่าไม้ที่กำหนดไว้ว่าควรมีพื้นที่ป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ที่จะรักษาความสมดุลของระบบนิเวศได้ ถ้าพื้นที่ป่าไม้มีค่าเท่ากับร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จะได้คะแนนเท่ากับ 100
6. มีประชาธิปไตย ภายใต้สังคมที่มีธรรมาภิบาล		
<ul style="list-style-type: none"> การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย <ul style="list-style-type: none"> ระเบียบวินัย 	▶ สถิติการทำผิดกฎจราจร	ใช้ข้อมูลปี 2542เป็นฐาน
<ul style="list-style-type: none"> มีส่วนร่วมในการพัฒนา 	▶ สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจาก สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งต่อผู้ที่มีสิทธิทั้งหมด โดยกำหนดเกณฑ์สูงสุดเท่ากับร้อยละ 100 และเกณฑ์ต่ำสุดเท่ากับปีที่มีผู้มีสิทธิมาใช้สิทธิต่ำสุด คือ 20 %(พ.ศ.2491) ซึ่งพิจารณาเห็นว่า เป็นเกณฑ์การมาใช้สิทธิตามปกติ โดยภาครัฐไม่จำเป็นต้องทำการประชาสัมพันธ์หรือ

องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด
		ชี้แจง
<ul style="list-style-type: none"> ■ สังคมที่มีธรรมาภิบาล <ul style="list-style-type: none"> ■ การบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทย 	คำนวณจากค่าคะแนนผลการจัดอันดับความเชื่อเรื่องคอร์รัปชันขององค์กร Transparency International (TI) โดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนนที่กำหนดเท่ากับ 10 คะแนนเป็นเป้าหมาย (ร้อยละ 100)
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ จำนวนเรื่องที่ได้รับพิจารณาของศาลปกครองและ ปปช. ต่อประชากรแสนคน 	ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดเป้าหมายดำเนินการที่ชัดเจนจึงใช้ค่าเฉลี่ยข้อมูลตั้งแต่ปี 2545-2548 เป็นเกณฑ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 70) หากข้อมูลต่ำกว่าเกณฑ์ได้คะแนนดีมากขึ้นเป็นลำดับ หากข้อมูลสูงกว่าเกณฑ์ถือว่าได้คะแนนที่น้อยลง หรือต้องปรับปรุง
<ul style="list-style-type: none"> ■ ความสมานฉันท์ทางสังคม <ul style="list-style-type: none"> ■ ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรมความเชื่อและความเท่าเทียม 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ สัดส่วนคดีและจำนวนผู้ร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรแสนคน 	ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดเป้าหมายดำเนินการที่ชัดเจน จึงใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลตั้งแต่ปี 2544-2548 เป็นเกณฑ์ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 70) หากข้อมูลต่ำกว่าเกณฑ์ได้คะแนนดีมากขึ้นเป็นลำดับ หากข้อมูลสูงกว่าค่าเกณฑ์ถือว่าได้คะแนนที่น้อยลงหรือต้องปรับปรุง

(2) วิธีการวัดผลสำเร็จการพัฒนา

- (2.1) การวัดผลสำเร็จโดยทั่วไปและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจะวัดจากผลงานที่ทำได้เทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละ ถ้าผลการพัฒนามีค่าเข้าใกล้ 100 ก็แสดงว่า การพัฒนามีความสำเร็จมากขึ้น
- (2.2) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในบางเรื่องจะมีความสำเร็จบางระดับที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ง่าย เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมอื่นๆ ช่วยเกื้อหนุน หรือเปรียบเสมือนเป้าหมายการพัฒนาขั้นต่ำ และหากนักพัฒนาต้องการผลการพัฒนาที่สูงกว่าเป้าหมายขั้นต่ำแล้วก็ต้องลงทุนพัฒนามากขึ้น หรืออาจเรียกว่าเป็นเป้าหมายขั้นสูงก็ได้ ส่วนการวัดผลสำเร็จของการพัฒนายังจะพิจารณาระหว่างส่วนต่างของผลงานที่ทำได้กับเป้าหมายขั้นต่ำ ต่อส่วนต่างของเป้าหมายขั้นสูงกับเป้าหมายขั้นต่ำ
- (2.3) สำหรับผลการพัฒนาบางรายการที่ไม่ได้กำหนดเป้าหมายหรือเกณฑ์มาตรฐานเอาไว้ทำให้ไม่สามารถวัดผลสำเร็จของการพัฒนาได้ เช่น การวัดผลสำเร็จของการพัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่วัดจากอัตราส่วนจำนวนคดีอาชญากรรมต่อประชากร

1,000 คน และการวัดผลสำเร็จของการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่วัดจากอัตราส่วนผู้ไม่มีงานทำต่อจำนวนแรงงานทั้งหมด ซึ่งนักพัฒนาต้องการเห็นอัตราส่วนทั้งสองกรณีนี้มีค่าน้อยยิ่งดี การวัดผลสำเร็จของการพัฒนา จึงต้องกำหนดอัตราส่วนต่ำสุดที่ต้องการเห็นเป็นเป้าหมาย และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละปีว่ามีค่าเข้าใกล้เป้าหมายเพียงใด ถ้ายังมีค่าเข้าใกล้ก็แสดงว่าประสบผลสำเร็จมากขึ้นเท่านั้น

(3) การกำหนดค่าน้ำหนัก

ในการกำหนดค่าน้ำหนักจะแนบในแต่ละองค์ประกอบของดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย นั้น จะให้น้ำหนักความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบเท่ากัน¹ เนื่องจากความอยู่เย็นเป็นสุขเป็นการพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม ยึดหลักความสัมพันธ์ระหว่างคน สังคมและธรรมชาติที่สมดุล และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ตัวชี้วัดการพัฒนาต่างๆทั้งในด้านตัวคน เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญที่ทัดเทียมกัน โดยไม่ได้กำหนดค่าความสำคัญขององค์ประกอบใดมากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ

(4) การแปรผลการพัฒนา

การรายงานผลความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย จะรายงานผลเป็นค่าคะแนนร้อยละที่ได้จากการคำนวณตัวชี้วัดแต่ละตัวเป็นองค์ประกอบย่อยของความอยู่เย็นเป็นสุข (6 องค์ประกอบ) แล้วจึงคำนวณรวมเป็นค่าดัชนีรวม (Composite index) ซึ่งค่าคะแนนของตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบและของดัชนีรวมจะสะท้อนความอยู่เย็นเป็นสุขที่ต่างกัน โดยถ้าค่าคะแนนเพิ่มมากขึ้นแสดงว่าสังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันดีขึ้น และถ้าค่าคะแนนน้อยลงก็แสดงว่าสังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันมีน้อยลง

4 รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขเบื้องต้น²

จากการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยของ สศช. ซึ่งเป็นดัชนีรวมวัดผลกระทบการพัฒนาของ 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ *การมีสุขภาวะ มีเศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง ครอบครัวยุ่งุ่น ชุมชนเข้มแข็ง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุล และเป็นสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล* ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานร่วมที่สำคัญในการสร้างความสุขของมนุษย์ จากองค์ประกอบหลักดังกล่าวนำไปสู่การแจกแจงองค์ประกอบย่อย เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดได้ 18 องค์ประกอบย่อย และกำหนดตัวชี้วัดได้ รวมทั้งสิ้น 35 ตัวชี้วัด ซึ่ง สศช. ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลตาม

¹ ได้ตรวจสอบและศึกษาการให้น้ำหนัก (Weighting) มีทั้ง Equal Weight และ Weight ที่ต่างกัน แต่เนื่องจากในขณะนี้ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ ในขั้นตอนนี้จึงให้น้ำหนักทุกองค์ประกอบเท่ากัน (Equal Weight) และใช้ตัวชี้วัด เพื่ออธิบายสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

² การวิเคราะห์รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ถือเป็นผลเบื้องต้น ซึ่งยังควรนำไปใช้ในการอ้างอิง เนื่องจากยังมีกระบวนการระดมความคิดเห็นในการปรับปรุงตัวชี้วัดและข้อมูลอย่างต่อเนื่องในเดือนกุมภาพันธ์ 2550

ตัวชี้วัดดังกล่าว เพื่อจัดทำดัชนีและรายงานผลการประมวลผลวิเคราะห์สถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุข โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 หลักการและวิธีการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขจะดำเนินการภายใต้ตัวชี้วัดที่กำหนดและสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ รวมทั้งสิ้น 35 ตัวชี้วัด โดยมีหลักการและวิธีการวิเคราะห์ผล คือ

- (1) พัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในลักษณะองค์รวมที่ยึดคนและสังคมเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยการจัดทำเป็นดัชนีรวม (Composite Index) และได้แบ่งกลุ่มคะแนนและกำหนดระดับคะแนนออกเป็น 4 ระดับได้แก่ระดับที่ต้องปรับปรุง ระดับปานกลางหรือไม่เปลี่ยนแปลง ระดับดี และระดับดีมาก
- (2) เป็นการวิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลง จากดัชนีขององค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบ ตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ (ที่เป็น Ends ของความอยู่เย็นเป็นสุข) เพื่อให้ทราบถึงที่มาของการเปลี่ยนแปลงความอยู่เย็นเป็นสุข
- (3) วิเคราะห์เชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยอื่นที่เอื้อ (Means) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในข้อ 1.2 ซึ่งปัจจัยดังกล่าว อาจเป็นผลจากการดำเนินงานของภาครัฐ ภาคการพัฒนา การดำเนินตามนโยบายรัฐบาล หรือแผนพัฒนาฯ ต่างๆ
- (4) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อปรับปรุงแนวทาง มาตรการในการพัฒนา ยกระดับความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

4.2 วิเคราะห์ผลความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยเบื้องต้น

(1) ภาพรวม

สถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยระดับภาพรวม ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2544 – 2548) นับตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ถึงปัจจุบัน พบว่าระดับความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทย แม้จะมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับแต่ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ค่าดัชนีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 62.61 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 65.98 ในปี 2548 โดยสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาจากการพัฒนาในองค์ประกอบย่อยของความอยู่เย็นเป็นสุข ดังนี้

(1.1) องค์ประกอบที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

- ▶ **การสร้างสุขภาวะ** การพัฒนาสุขภาวะคนไทยอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา จะให้ความสำคัญการพัฒนาสุขภาพทำให้คนไทยได้รับบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง คนไทยมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นแต่การเจ็บป่วยโดยรวมเพิ่มขึ้น โดยในปี 2544 ดัชนีสุขภาวะอยู่ในระดับร้อยละ 71.35 แต่ในช่วงถัดมาได้รับผลกระทบการพัฒนาที่ทำให้ลดลงเป็นร้อยละ 66.19 ในปี 2546 ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นอีกเป็นร้อยละ 72.04 ในปี 2548 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยต้องเผชิญปัจจัยเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจจากพฤติกรรมดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้คุณภาพชีวิตต่ำลงจากการเจ็บป่วยในโรคที่ป้องกันได้ นอกจากนี้การเลื่อนไหลทางวัฒนธรรม ค่านิยมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมจากต่างประเทศโดยไม่ไดกลั่นกรองทำให้คนไทยมีคุณธรรมและจริยธรรมลดลง

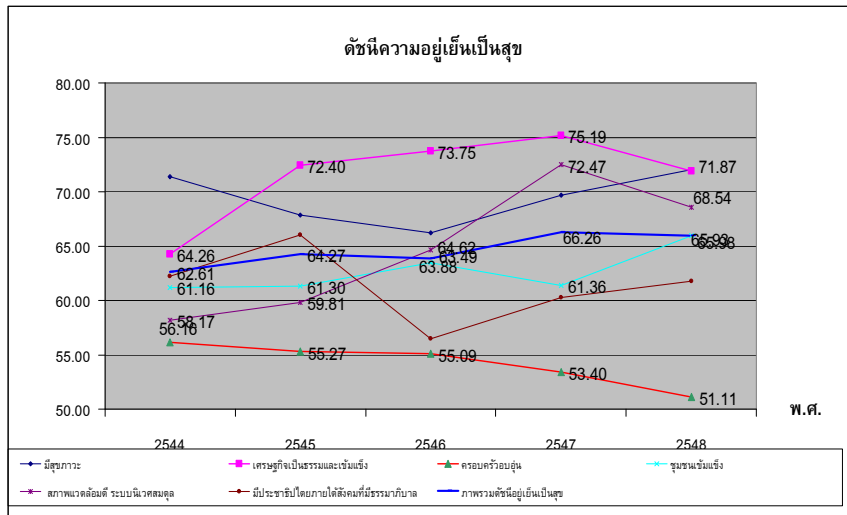
ตลอดจนการพัฒนาสติปัญญาการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง มีผลต่อความสุขโดยรวมของคนไทยที่ลดลง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นในระยะต่อไป

- ▶ **ความเข้มแข็งและเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ**ของประเทศที่จะมีส่วนช่วยให้เกิดสัมมาชีพและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและสังคม พิจารณาได้จากการมีงานทำและหลักประกันที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากการที่เศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2544 – 2547 ทำให้ดัชนีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพิ่มจากร้อยละ 64.26 เป็นร้อยละ 75.19 และลดลงเหลือร้อยละ 71.87 ในปี 2548 เมื่อต้องเผชิญกับความเสียหายจากภาวะเงินเฟ้อและราคาน้ำมัน ตลอดจนการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจลดลง
- ▶ **สภาพแวดล้อมที่ดีและการมีระบบนิเวศที่สมดุล** ค่าคะแนนการเพิ่มจากร้อยละ 58.17 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 72.47 ในปี 2547 และลดลงเล็กน้อยในปี 2548 เหลือร้อยละ 68.54 โดยแม้จะมีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนอย่างต่อเนื่องแต่สภาพแวดล้อมรอบตัวคนในด้านอื่นๆ อาทิ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการพัฒนาพื้นฟูระบบนิเวศและคุณภาพสิ่งแวดล้อมยังเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงเมื่อเทียบกับในอดีต
- ▶ **ความเข้มแข็งของชุมชน** พบว่า มีการพัฒนาดีขึ้นเล็กน้อย โดยค่าดัชนีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 61.16 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 65.93 ในปี 2548 ทั้งนี้เป็นผลจากการเคลื่อนไหวเชิงกระบวนการอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อให้เกิดความยอมรับและเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนที่แม้จะยังมีอยู่ในวงจำกัด แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นเช่นเดียวกัน

(1.2) องค์ประกอบที่มีการเปลี่ยนแปลงต่ำลง

- ▶ **ความอบอุ่นของครอบครัว**ของไทยมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการมีบทบาทของครอบครัวที่เหมาะสม และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันพัฒนาลดลงโดยลำดับทำให้ค่าคะแนนความอบอุ่นในครอบครัวลดลงจาก 56.16 ในปี 2544 เหลือ 51.11 ในปี 2548 จึงเป็นข้อจำกัดและเงื่อนไขที่ต้องปรับปรุงอย่างจริงจังเพื่อเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยอย่างยั่งยืน
- ▶ **การพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล** สังคมไทยได้มีความตื่นตัวที่จะเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของทุกภาคส่วน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพ.ศ. 2540 รวมทั้งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศให้เกิดความโปร่งใส นั้น ส่งผลให้ภาพลักษณ์การบริหารจัดการที่ดีของประเทศดีขึ้น อย่างไรก็ตามการตื่นตัวมีจิตสำนึกประชาธิปไตย สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติให้

เป็นไปตามหลักบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจนัก ดัชนีการพัฒนายังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงโดยมีแนวโน้มที่ลดลงจากร้อยละ 62.25 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 61.79 ในปี 2548

(2) การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุขที่สำคัญ

(2.1) แม้ว่าผลการพัฒนาด้านสุขภาพของคนไทยโดยรวมดีขึ้น แต่ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะการคิดเป็นค่าเป็น ในภาพรวมสุขภาพของคนไทยลดลงจากร้อยละ 71.3 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 67.9 ในปี 2545 และเหลือร้อยละ 66.2 ในปี 2546 แล้วปรับตัวดีขึ้นเป็นร้อยละ 69.7 ในปี 2547 และร้อยละ 72.0 ในปี 2548 อันเนื่องมาจากสุขภาพทางกายและการไม่เจ็บป่วยด้านจิตใจ โดยอายุขัยเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 71.7 ปีในปี 2544 เป็น 73.2 ปีในปี 2548 สัดส่วนผู้เจ็บป่วยทางสุขภาพจิตต่อประชากรแสนคน ลดลงจาก 1,966.6 คน ในปี 2544 เป็น 1,820.9 คนในปี 2548 และอัตราการเรียนรู้ของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 56.3 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 60.0 ในปี 2548

- ▶ แม้ว่าคนไทยจะมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น แต่เจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้มากขึ้น ในภาพรวมสุขภาพกายของคนไทยอยู่ในระดับปานกลาง โดยคนไทยมีแนวโน้มเจ็บป่วยมากขึ้น สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมดมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 84.9 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 79.4 ในปี 2547 ก่อนที่จะปรับตัวดีขึ้นเป็นร้อยละ 80.3 ในปี 2548 ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ ทำให้อัตราการเจ็บป่วยจากโรคที่สามารถป้องกันได้เพิ่ม

สูงขึ้น โดยเฉพาะโรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน ตลอดจนโรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูกและข้อ และโรกระบบทางเดินอาหาร อันเป็นผลมาจากการทำงานหนักเพราะความยากจน รวมทั้งโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำที่เป็นผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น ซาร์ส ไข้หวัดนก ไข้หวัดใหญ่ ณ ปัจจุบัน รัฐบาลได้กระจายบริการสาธารณสุขครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ประชาชนได้รับหลักประกันสุขภาพอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และดูแลสุขภาพของตน แต่การกระจายบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขยังมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างภาคและระหว่างเมืองกับชนบท แม้ว่าคนไทยจะเจ็บป่วยมากขึ้นจากโรคที่ป้องกันได้ แต่คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงขึ้น เนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่องกว่า 40 ปีที่ผ่านมา อัตราการตายของทารกจึงลดลง ส่งผลให้อายุขัยเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- ▶ **สุขภาพจิตและการมีคุณธรรมของคนไทยอยู่ในระดับปานกลาง** โดยค่าคะแนนสัดส่วนผู้ไม่เจ็บป่วยทางสุขภาพจิตลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2544 – 2546 คือลดลงจากร้อยละ 86.73 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 64.66 ในปี 2546 แล้วปรับตัวดีขึ้นเป็นร้อยละ 85.27 และร้อยละ 93.67 ในปี 2548 แต่ทางด้านคุณธรรมกลับมีคะแนนลดลงจากระดับดีไปอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 86.4 ในปี 2544 เหลือร้อยละ 76.6 ในปี 2548 เมื่อพิจารณาจากจำนวนคดีอาญาต่อประชากรพันคนมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 254.53 คดีในปี 2544 เป็น 271.03 คดีในปี 2548 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสุขภาพจิตของคนไทยเริ่มมีแนวโน้มดีขึ้น แต่จิตสำนึกในคุณธรรมกลับลดลง เกิดปัญหาวิกฤตค่านิยมและพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ
- ▶ **ในขณะเดียวกันสุขภาวะด้านสติปัญญายังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง** แม้ว่าการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้คนไทยได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น และการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้นสืบเนื่องจาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้สนับสนุนให้ประชากรไทยมีความรู้ในระดับ “คิดเป็นทำเป็น” ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี อย่างเท่าเทียมกัน มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา และปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากร แต่การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยให้มีความรู้ในระดับ “คิดเป็นทำเป็น” (หรือคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่จบประถมศึกษาปีที่ 6) ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าคะแนนในช่วงปี 2544 – 2548 อยู่ระหว่างร้อยละ 56 – 60 ของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ ค่าผลสัมฤทธิ์ทางปัญญาร้อยละจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยในปัจจุบันคือ 8.5 ปี ซึ่งยังไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับ และต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลางและระดับสูง จึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของไทย ขณะที่คุณภาพการศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง

โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สะท้อนระดับสติปัญญาของเด็กวัยเรียนกว่าครึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติมาก จึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งและต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

- (2.2) การเติบโตและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงในทิศทางดีขึ้น โดยมีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 64.26 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 75.19 ในปี 2547 จากการกระจายรายได้มีความเป็นธรรมเพิ่มขึ้น และสัดส่วนคนยากจนลดลงตามเป้าหมาย ประกอบกับประชาชนมีสัมมาชีพที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม ดัชนีเศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็งได้ปรับตัวลดลงในปี 2548 เป็นร้อยละ 71.87 เนื่องจาก การขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอตัวลง อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นและดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล

- ▶ **คนไทยมีสัมมาชีพที่มั่นคงเพิ่มขึ้น** จากการที่คนไทยมีงานทำเพิ่มมากขึ้นปัญหาการว่างงานคลี่คลายลงจากที่มีอัตราสูงถึงร้อยละ 3.23 ในปี 2544 คิดเป็นจำนวนผู้ว่างงานประมาณ 1.1 ล้านคน และลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ 1.72 ในปี 2548 ทำให้มีผู้ว่างงานเหลือเพียง 6 แสนคน ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของภาคการผลิตทั้งภาคอุตสาหกรรม บริการ ภาคอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในระดับรากหญ้าเพื่อมุ่งสร้างงาน เพิ่มรายได้ให้กับประชาชน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาการทำงานต่ำระดับ แม้ว่าจะมีแนวโน้มลดลงจาก 8.4 แสนคนในปี 2544 ลดเหลือ 6.9 แสนคน ในปี 2548 แต่นับว่ายังคงเป็นปัญหาที่ควรให้ความสนใจ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการจ้างงานเต็มที่ ในส่วนผลิตภาพแรงงานไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับจากที่มีมูลค่าการผลิต 95,506 บาทต่อผู้มีงานทำ ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 105,090 บาทต่อผู้มีงานทำ ในปี 2547 และเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเป็น 108,724 บาทต่อผู้มีงานทำ ในปี 2548 โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.3 อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับแรงงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงานเริ่มมีการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนั้น แรงงานได้รับความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยภาครัฐได้ดำเนินมาตรการเพื่อดูแลความมั่นคงปลอดภัยแก่แรงงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งข้าราชการภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และแรงงานในสถานประกอบการซึ่งได้ขยายความคุ้มครองแรงงานให้ครอบคลุมถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ในปี 2545 ส่งผลให้ในปี 2548 มีสัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.49 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 25.55 ในปี 2544 และเมื่อพิจารณาแรงงานที่ประกันตนในระบบประกันสังคมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.29 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 22.73 ในปี 2548 อย่างไรก็ตาม การสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่แรงงานยังคงครอบคลุมเฉพาะแรงงานที่อยู่ในระบบเท่านั้น ในขณะที่แรงงานมากกว่าร้อยละ 70 ไม่สามารถเข้าถึงระบบประกันสังคม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานภาคเกษตร หาบเร่-แผงลอย ซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีสวัสดิการอย่างเป็นระบบรองรับ แม้ว่าภาครัฐจะขยายขอบข่ายให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานนอกระบบและผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น แต่ยังมีจำนวนไม่มาก

Formatted

จากการที่เศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง คนไทยมีงานทำเพิ่มมากขึ้นและมีความปลอดภัยในการทำงานอย่างมั่นคง ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข มีเพียงครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด และยังมีแนวโน้มลดลง เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57.57 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 58.29 ในปี 2546 และลดลงเป็นร้อยละ 56.65 ในปี 2548 ทั้งนี้พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากครัวเรือนร้อยละ 56.0 ของครัวเรือนทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 66.4 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจาก 68,455 บาทต่อเดือน เป็น 157,439 บาทต่อเดือน ในช่วงเวลาเดียวกัน จะเห็นว่าครัวเรือนมีการออมลดลง พฤติกรรมการบริโภคของคนไทยเปลี่ยนไปเป็นวัตถุนิยม และนิยมซื้อสินค้าเงินผ่อนมากขึ้น

- ▶ **ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้น** โดยพิจารณาจากการกระจายรายได้ ซึ่งวัดจากสัดส่วนคนยากจนและสัมประสิทธิ์จีนี พบว่า เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นผลจากการดำเนินงานของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถให้คนยากจนผ่านการดำเนินตามนโยบายแก้ไขปัญหาค่าครองชีพและความยากจนต่างๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างศักยภาพและขีดความสามารถให้คนยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 21.3 ของประชากรทั้งประเทศ ในปี 2543 เหลือร้อยละ 15.5 หรือคิดเป็นจำนวนคนจน 9.5 ล้านคน ในปี 2545 และลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11.3 ในปี 2547 หรือคิดเป็นจำนวนคนจน 7.1 ล้านคน บรรลุเป้าหมายเร็วกว่าที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่จะลดสัดส่วนคนยากจนให้เหลือไม่เกินร้อยละ 12 ในปี 2549 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ ลดลงจาก 0.525 ในปี 2543 เป็น 0.499 ในปี 2547 ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงสุด และกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สุดลดลงเหลือ 12.2 เท่า ในปี 2547 เปรียบเทียบกับ 14.7 เท่าในปี 2543 อย่างไรก็ตาม ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจยังคงเป็นปัญหาสำคัญในเชิงโครงสร้าง การพัฒนายังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลางกว่าร้อยละ 70 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อหัวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดกับกรุงเทพมหานครยังคงห่างกันถึง 8.3 เท่า และกลุ่มคนที่มีรายได้มากที่สุดร้อยละ 20 หรือคิดเป็นประชากรเพียงหนึ่งในห้าของประเทศ ยังมีรายได้รวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้รวมทั้งหมดของประเทศ
- ▶ **เสถียรภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แม้จะลดลงในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9** จากการดำเนินมาตรการเศรษฐกิจภายใต้กรอบนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบคู่ขนานที่ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะในระดับรากหญ้าและผู้ประกอบการย่อย ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการผลิตและบริการให้

สามารถแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 5.3, 7.0, 6.2 ตามลำดับหรือเฉลี่ยร้อยละ 6.2 ต่อปี แต่ในปี 2548 การขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอตัวลงเหลือเพียงร้อยละ 4.5 เนื่องมาจากปัจจัยลบในด้านราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 4.5 จากที่เคยอยู่ในระดับต่ำที่ร้อยละ 1.6 0.7 1.9 และ 2.7 ในช่วงปี 2544-2547 นอกจากนี้ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นมาก ทำให้มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น ขณะที่ดุลบริการเกินดุลลดลงจากการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติและสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ในปี 2548 ซึ่งเป็นปีแรกจากที่เคยเกินดุลบัญชีเดินสะพัดมาตลอด ขณะที่ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมของประเทศ (Total Factor Productivity: TFP) สูงขึ้น กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยของ TFP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.7 ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 เป็นร้อยละ 3.4 ในช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ถึงแม้ว่าค่า TFP ในปี 2548 จะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.89 ก็ตาม แต่ก็เกิดจากปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ซึ่งได้แก่ ภาวะภัยแล้งและราคาน้ำมันที่สูงขึ้น

(2.3) ความอบอุ่นในครอบครัวคนไทยโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และยังมีแนวโน้ม

ขาดความอบอุ่นมากขึ้น โดยค่าดัชนีครอบครัวอบอุ่นได้ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2544-2548 จากร้อยละ 56.16 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 55.09 ในปี 2546 และยังคงลดลงเป็นร้อยละ 51.11 ในปี 2548 ทั้งนี้เนื่องมาจากสัมพันธภาพในครอบครัวที่เสื่อมถอยลง และสมาชิกในครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ความอบอุ่นเป็นสุขในครอบครัวลดลง ซึ่งได้นำไปสู่ปัญหาสังคมต่างๆ โดยเฉพาะการหย่าร้างอยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่องจาก 4.4 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2544 เป็น 4.6 คู่ในปี 2547 และ 5.0 คู่ในปี 2548 จากปัญหาการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา ส่งผลให้ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งจากครอบครัวมีความรุนแรงมากขึ้น

- ▶ **สัมพันธภาพของครอบครัวมีความเปราะบาง ทำให้มีการหย่าร้างมากขึ้น**
สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความรักความอบอุ่น สามารถดำรงความเป็นครอบครัวและสืบทอดความเป็นครอบครัว ซึ่งเมื่อครอบครัวมีความรักความอบอุ่น สมาชิกก็จะมีสภาพจิตใจที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีพลังที่จะสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง แต่ในปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทัศนคติและคุณธรรมของคนในสังคม ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้น ได้แก่

การจัดทะเบียนสมรสในประเทศไทยมีความสำคัญลดลง ข้อมูลจากโครงการวิจัยหลายเรื่องพบว่า มีครอบครัวที่คู่สมรสอยู่ด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสประมาณครึ่งหนึ่ง

ซึ่งสอดคล้องกับสถิติจดทะเบียนสมรสจากสำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง พบว่า ในช่วงปี 2524-2548 การจดทะเบียนสมรสลดลงอย่างต่อเนื่องจากสัดส่วน 36.96 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2524 เหลือเป็น 26.59 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2539 และ 18.94 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2548 และคู่สมรสส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้มีความเปราะบางมากต่อการแยกทางกัน เพราะเมื่อมีปัญหาในครอบครัวเกิดขึ้นก็ต้องหาทางแก้ไขปัญหากันเอง ซึ่งบางครอบครัวมีการใช้ความรุนแรงทั้งการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายทางจิตใจ และการทำร้ายทางเพศ และมักเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว และนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้างในระดับค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่อง

วิถีชีวิตครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนไปมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ครอบครัวที่เคยมีระบบ เครือญาติในการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและ ปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มเสื่อมลง ลักษณะการอยู่อาศัยใน ปัจจุบันมากกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด เป็นครัวเรือนประเภทครอบครัว เดี่ยวขนาดเล็กที่มีเพียงพ่อ แม่ ลูก หรือพ่อ/แม่และลูก หรือสามีและภรรยา โดยโครงสร้างของครอบครัวเดี่ยวที่มีแต่คู่สมรสคือสามีและภรรยามีแนวโน้มสูงขึ้นจาก ร้อยละ 12.0 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 13.4 และ 13.9 ในปี 2545 และ 2547 ตามลำดับ ในขณะที่ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามีและภรรยาและบุตรกลับมีแนวโน้มลดลง จากร้อยละ 36.1 ในปี 2543 เหลือเป็นร้อยละ 34.4 และ 31.7 ในปี 2545 และ 2547 ตามลำดับ นอกจากนี้ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวมีแนวโน้มมากขึ้น อันเป็นผลมา จากการสิ้นสุดของชีวิตคู่ซึ่งมี 4 รูปแบบคือ การละทิ้ง การแยกทาง การหย่าร้าง และ การเสียชีวิตของคู่สมรส จากข้อมูลของกลุ่มเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวง วัฒนธรรม พบว่า ในปัจจุบันมีครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวประมาณ 1.3 ล้าน ครอบครัว

- ▶ การดูแลสมาชิกในครอบครัวน้อยลง เด็กและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งยังมีสัดส่วนที่ สูง ในปัจจุบัน พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลต่อการทำหน้าที่และบทบาท ของครอบครัว จากเดิมที่ครอบครัวเป็นศูนย์รวมของการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิก ได้เปลี่ยนไปโดยผลกระทบการอบรมเลี้ยงดูให้แก่ สถาบันทางสังคมอื่นๆ รวมทั้งผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่กันตามลำพังมากขึ้น จาก รายงานการสำรวจเด็กและเยาวชนไทยปี 2545 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เด็ก อายุ 0-5 ปี ที่ได้รับการดูแลโดยบิดาและมารดามีเพียงร้อยละ 44.5 รองลงมาได้รับการ ดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนและสถานรับเลี้ยงเด็กร้อยละ 28.8 และปู่ย่า ตายายร้อยละ 21.8 และจากรายงานการสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2544 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า พ่อแม่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเฉลี่ย วันละ 7-9 ชั่วโมง มีเวลาดูแลภายในครอบครัวและสมาชิกเฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง สมาชิกในครอบครัวที่มีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลงนี้ จึงขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง

สมาชิกในครอบครัว ขาดความอบอุ่น ซึ่งนำไปสู่ปัญหาภายในครอบครัว เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้นจาก 33.38 คนต่อเด็กแสนคน ในปี 2540 เป็น 35.11 และ 46.86 คน ในปี 2544 และ 2548 ตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมีจำนวนลดลงจาก 53.83 คนต่อผู้สูงอายุแสนคน ในปี 2540 เป็น 49.94 คนในปี 2544 และ 46.42 คนในปี 2548 สภาพปัญหาดังกล่าวยังถือว่าอยู่ในสภาวะที่รุนแรง เพราะอัตราส่วนของผู้ที่ถูกทอดทิ้งนั้นยังไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลงอย่างชัดเจน

(2.4) ความเข้มแข็งของชุมชนมีแนวโน้มที่ปรับตัวดีขึ้นในช่วงปลายแผนพัฒนา ฉบับที่ 9

กล่าวคือ ความเข้มแข็งของชุมชนมีแนวโน้มที่ดีขึ้นจากร้อยละ 61.2 ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65.9 ในปี 2548 ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการในชุมชน มีวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามและมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการมีปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่สำคัญได้แก่ การที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามารวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาอาชีพ (OTOP) และกลุ่มพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน (SML) เป็นต้น โดยมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนชุมชน การพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมการสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ชุมชน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมแก่ชุมชนในการรองรับการกระจายอำนาจบริหารจัดการไปสู่ท้องถิ่นและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น รวมทั้งกระแสประชาธิปไตยและการเมืองภาคประชาชนในสังคมช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวในการรักษาสิทธิทางการเมืองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การมีผู้นำซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการเพิ่มศักยภาพทางด้านให้เป็นแกนนำกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเอง ทั้งนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงของชุมชนดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลให้การเป็นชุมชนที่พึ่งตนเอง การเกื้อกูลกัน และการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้

- ▶ **การเป็นชุมชนพึ่งตนเอง** โดยเฉพาะเศรษฐกิจชุมชนซึ่งสะท้อนผ่านทางด้านตัวชี้วัดการมีเสถียรภาพทางการเงินของกลุ่มพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนบางประเภทอันได้แก่ กลุ่มสหกรณ์มีเสถียรภาพทางการเงินในระดับมั่นคงดีมาก³ และระดับมั่นคงดี⁴ โดยรวมกันอยู่ในระดับร้อยละ 35.3 ของสหกรณ์ทั้งหมดในปี 2544 เพิ่มขึ้นร้อยละ 35.7 ของสหกรณ์ทั้งหมดในปี 2548 ซึ่งเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวนร้อยละ

³ กลุ่มที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระบบมั่นคงดีมาก หมายถึง สามารถรับผลกระทบจากความผันผวนของภาวะธุรกิจได้ดี

⁴ กลุ่มที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระบบมั่นคงดี หมายถึง สามารถรับผลกระทบจากความผันผวนทางธุรกิจได้ แต่ไม่เต็มทุกด้าน ซึ่งต้องระมัดระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบางด้าน

50 ของสหกรณ์ทุกประเภทรวมกัน เนื่องจากการดำเนินงานของสหกรณ์ทุกประเภทรวมกัน ทำให้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราส่วนทุนหมุนเวียน โดยรวมเพิ่มสูงขึ้น

- ▶ **การเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกัน** พบว่าคนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะจัดให้มีกิจกรรมด้านสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือแก่คนยากจนในชุมชนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 28.7 ของชุมชนทั้งหมดในปี 2544 เป็นร้อยละ 31.5 ของชุมชนทั้งหมดในปี 2548 ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งและมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น จะทำให้ชุมชนต่างๆ หันมาให้ความสนใจในการริเริ่มหรือเพิ่มสวัสดิการให้แก่คนในชุมชนมากขึ้น
- ▶ **การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน** พบว่า ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ทั้งที่ดำเนินการในรูปแบบที่เป็นทางการที่มีการจดทะเบียนเช่นมูลนิธิ สหกรณ์ กลุ่มอาชีพพัฒนาชีพ หรือรูปแบบอื่นๆที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มการเงิน เป็นชมรม ในระดับสูงและมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 87.2 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 94.2 ในปี 2548) โดยปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ ความตื่นตัวของประชาชนที่เห็นประโยชน์ต่อการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอาชีพตลอดจนการพัฒนาชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น และการได้รับการสนับสนุนกระตุ้นจากภายนอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนยังมีจุดอ่อนหรือข้อจำกัด ที่สำคัญต้องเร่งแก้ไขคือการขาดองค์ความรู้ที่จำเป็น (อาทิ องค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการการตลาด การบัญชี การสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตสินค้าและบริการ การจดสิทธิบัตรภูมิปัญญา ฯลฯ) หรือมีองค์ความรู้แต่ไม่มีการจัดระบบเพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ในเศรษฐกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงปัจจัยภายนอกมากทั้งด้านทุน พลังงาน เทคโนโลยี นวัตกรรม และตลาดส่งออก โดยประชาชนยังคงมีค่านิยมและการเลียนแบบพฤติกรรมกรรมการบริโภค จนมีรายจ่ายเพื่อการบริโภคสูง ตลอดจนขาดทักษะในการบริหารทุน รวมทั้งขาดข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ การจัดการเศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายผลิตภัณฑ์ครบวงจร จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในระยะต่อไป

- (2.5) **คนไทยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังมีปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความสมดุลของระบบนิเวศที่ต้องอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างจริงจัง** ดัชนีสภาพแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.17 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 72.47 ในปี 2547 และลดลงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 68.54 ในปี 2548 โดยแม้ว่าการพัฒนาจะส่งผลให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยลดลง ขณะที่คุณภาพสิ่งแวดล้อมยังต้องได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องคง

ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศให้มีความสมดุลมากขึ้น

- ▶ **ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง** ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและได้รับการบริการสาธารณสุขไปรษณีย์พื้นฐานทั่วถึงมากขึ้น ทั้งการมีน้ำสะอาดใช้และมีไฟฟ้าทั่วถึงมากขึ้น โดยพิจารณาจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 61.4 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 71.9 ในปี 2548 สำหรับความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย แม้จะอยู่ในระดับดี แต่กลับมีแนวโน้มลดลง โดยสัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองลดลงจากร้อยละ 78.8 ลดลงเหลือร้อยละ 77.3 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน
- ▶ **ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรุนแรงมากขึ้น** แม้ว่าปัญหาอาชญากรรมในช่วงที่ผ่านมามีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว จากนโยบายการปราบปรามอาชญากรรมที่ชัดเจนของรัฐบาล ประกอบกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งภาคธุรกิจต่างๆ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้มีส่วนร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่งผลให้สัดส่วนคดีอาชญากรรมลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 4.39 คดีต่อประชากรพันคน ในปี 2544 ลดลงเหลือ 1.60 คดีต่อประชากรพันคน ในปี 2548 อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น จากการที่สัดส่วนคดีอาชญากรรมเพิ่มขึ้นจาก 1.71 คดีต่อประชากรพันคนในปี 2544 เป็น 2.11 คดีในปี 2548 ไม่ว่าจะเป็นคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ การประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เพศ และทรัพย์สิน ยังเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยมากขึ้น
- ▶ **คุณภาพสิ่งแวดล้อมยังจำเป็นต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง** โดยแหล่งน้ำที่มีคุณภาพชั้นต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58 ของแหล่งน้ำทั้งหมดในปี 2544 เป็นร้อยละ 74 ในปี 2547 แต่ลดลงในปี 2548 เหลือร้อยละ 66 โดยเฉพาะบริเวณเจ้าพระยาตอนล่าง ท่าจีนตอนล่าง และลำตะคองตอนล่างที่อยู่ในชั้นวิกฤต เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการบำบัดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ ทั้งน้ำเสียจากชุมชน ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งข้อจำกัดของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ขณะที่คุณภาพอากาศยังมีปัญหาหลักในเรื่องฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เกินมาตรฐาน พบว่ามีสถานีตรวจวัดอากาศในเมืองหลักที่พบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนเกินเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 72.0 ของสถานีทั้งหมดในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 86.3 ในปี 2547 และจากการดำเนินงานแก้ไขอย่างจริงจังของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ลดลงเหลือร้อยละ 81.82 ในปี 2548 ในส่วนของปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนขยะต่อประชากรจาก 38,643 ตันต่อวันในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 39,270 ตันต่อวันในปี 2548

ขณะที่ความสามารถในการบำบัดของเสียอย่างถูกต้องได้รับการจัดการที่ดีขึ้นในช่วงปี 2544 – 2546 แต่ไม่ดีขึ้นในช่วงปี 2547 – 2548

- ▶ ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรควรได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างจริงจัง เพื่อคงความสมดุลของระบบนิเวศ จากการที่พื้นที่ป่าไม้ลดลงเนื่องจากความต้องการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเป็นที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ลดลงจากร้อยละ 33.15 เป็นร้อยละ 32.66 ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งต่ำกว่าระดับที่จะรักษาความสมดุลของระบบนิเวศที่จะต้องมียังมีป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 แม้ว่าทุกภาคส่วนตระหนักถึงผลกระทบจากการทำลายป่าไม้ และมีการส่งเสริมการปลูกป่าทดแทนเพิ่มมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า ประกอบกับป่าปลูกมีความอุดมสมบูรณ์ทางความหลากหลายทางชีวภาพน้อยกว่าป่าธรรมชาติ ขณะที่ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ต่อชั่วโมงในอ่าวไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 4.2 กิโลกรัมต่อชั่วโมงในปี 2544 เป็น 6.38 กิโลกรัมต่อชั่วโมงในปี 2548 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปลูกป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารสัตว์น้ำ

(2.6) คนไทยอยู่ในสังคมที่มีระดับธรรมาภิบาลสูงซึ่ง แต่ยังคงต้องปรับปรุงในด้านจิตสำนึกประชาธิปไตยและความสมานฉันท์ ดัชนีค่าคะแนนสังคมประชาธิปไตยเพิ่มจากร้อยละ 62.25 ในปี 2544 เป็น 66.0 ในปี 2545 และลดลงเหลือร้อยละ 56.48 แล้วปรับตัวดีขึ้นเป็นร้อยละ 60.25 ในปี 2547 และ 61.79 ในปี 2548 ซึ่งในปัจจุบันทุกภาคส่วนมีความตื่นตัวและผลักดันภารกิจในความรับผิดชอบให้มีธรรมาภิบาล

- ▶ คนไทยตื่นตัวในเรื่องการรักษาสิทธิของตนเอง ยังต้องปรับปรุงเรื่องการมีจิตสำนึกประชาธิปไตย การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ในช่วงเวลากว่า 30 ปีของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนตื่นตัวและเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจ โดยได้เข้ามาเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหารในลักษณะของการใช้สิทธิในการเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในช่วงปี 2544 – 2548 คนไทยไปใช้สิทธิเลือกตั้งในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70.55 – 72.56 อย่างไรก็ตามการเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นพบว่ายังมีการละเมิดกันอยู่ค่อนข้างมาก และนำไปสู่การขาดระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกัน การไม่ปฏิบัติตามกติกา เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เมื่อพิจารณาจากทำผิดกฎ ระเบียบ พบว่ามีเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นสถิติการทำผิดกฎจราจร พบว่า มีการทำผิดกฎจราจรเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยมีสถิติการทำผิดกฎจราจรเพิ่มขึ้นจาก 93.63 คดีต่อประชากรพันคนในปี 2544 เป็น 110.67 คดีต่อประชากรพันคนในปี 2548
- ▶ สังคมไทยมีการบริหารจัดการที่ดีเพิ่มขึ้นต่อเนื่องแต่ยังอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน (Transparency International) ระบุว่า ประเทศไทยมีระบบบริหารจัดการที่ดีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.2 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 3.8 ในปี 2548 หรือคิดเป็นค่าคะแนนระดับการพัฒนาจะเพิ่มจาก

ร้อยละ 32.0 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 38.0 ในปี 2548 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนจะอยู่ในระดับปานกลาง (อันดับที่ 59 จากการสำรวจ 146 ประเทศ) ซึ่งเป็นลำดับที่ต่ำกว่า ฟิลิปปินส์ เวียดนาม อินโดนีเซีย แต่ยังต่ำกว่ามาเลเซีย ที่มีคะแนน 5.1 และอยู่ในลำดับที่ 39 และสิงคโปร์ที่มีคะแนน 9.4 และอยู่ในลำดับที่ 5 อย่างไรก็ตามปัจจัยเอื้อสำคัญที่ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชันมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่เสริมสร้างกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบกับคนไทยมีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่กลไกตรวจสอบนักการเมืองและข้าราชการที่เป็นกลไกอิสระและกลไกสาธารณะ เช่น สื่อสารมวลชน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ที่มีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพ ในขณะที่กลไกด้านสื่อสารมวลชนมีภาพลักษณ์ดีขึ้น การให้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอและโปร่งใสมีลำดับดีขึ้น และในส่วนของประชาชน รัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้มีช่องทางในการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองด้วย รวมทั้งมีการปรับปรุงระบบราชการไทยให้มีขนาดเล็กลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ในส่วนธรรมาภิบาลภาคเอกชนก็มีแนวโน้มดีขึ้น จากข้อมูลของสถาบันจัดอันดับ IMD พบว่าอันดับธรรมาภิบาลภาคเอกชนดีขึ้น จากอันดับที่ 36 ในปี 2544 เป็นอันดับที่ 36 ในปี 2548 อันส่งผลดีในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความสำคัญต่อลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการประกาศรายชื่อบรรษัทภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี รวมทั้งรายชื่อบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลประจำปีที่ดี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.8 เป็นร้อยละ 48.8 ของบริษัทที่เสนอตัวเข้าร่วมการคัดเลือกในช่วงปี 2545 และปี 2546 ตามลำดับ

- นอกจากนี้ คนไทยยังต้องปรับปรุงในเรื่องความสมานฉันท์ โดยเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนคดีร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรแสนคน พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง จากข้อร้องเรียน 0.29 รายต่อประชากรแสนคนในปี 2544 เพิ่มสูงขึ้น เป็น 1.24 รายต่อประชากรแสนคนในปี

4.3 ข้อเสนอแนะเบื้องต้นเพื่อเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย

การประเมินผลความอยู่เย็นเป็นสุข นับจากช่วงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ในปี 2544 จนถึงช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ในปี 2548 ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แต่มีบางองค์ประกอบที่พัฒนาลดลงและอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาความอบอุ่นและสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การปรับปรุงด้านจิตสำนึกประชาธิปไตยและความสมานฉันท์ในสังคม นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นๆที่ต้องให้ความสนใจ อาทิ การมีคุณธรรมและการพัฒนาสติปัญญาให้เกิดความรอบรู้ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะต้องเร่งรัดปรับปรุงการดำเนินการในหลายเรื่องเพื่อการพัฒนา

ประเทศมุ่งไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและสังคมไทยร่วมกัน โดยมีข้อเสนอแนะที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

(1) **พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรอบรู้และมีสุขภาพแข็งแรง** เพื่อเกิดภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีทำให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการผันผวนของกระแสโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี โดย

(1.1) **พัฒนาจิตใจของคนไทยให้สำนึกในศีลธรรมและคุณธรรม** มีจริยธรรมและความเพียรในการดำเนินชีวิตและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภและไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้รักสามัคคีและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีความขยันอดทน รู้จักประมาณตน มีเหตุผลและรอบคอบ อันจะทำให้ดำเนินวิถีชีวิตอย่างมีความสุข

(1.2) **ปฏิรูประบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต** เพื่อเพิ่มคุณภาพคนไทยให้มีทักษะความสามารถในการพึ่งตนเองและปรับตัวรู้เท่าทันสถานการณ์ สามารถปฏิบัติการกิจในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มศักยภาพและปกติสุข

- ▶ ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งการปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครูและสื่อการเรียน การวัดและประเมินผลผู้เรียน รวมทั้งการวิจัยพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
- ▶ ขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตและกระจายแหล่งเรียนรู้ให้ทั่วถึงและเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ▶ พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะกำลังคนระดับกลางและระดับสูงพร้อมไปกับการพัฒนาทักษะแรงงาน

(1.3) **บริหารจัดการองค์ความรู้สู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้** เพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันของไทยบนฐานการพึ่งตนเอง โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาให้สร้างองค์ความรู้ใหม่และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับศักยภาพของประเทศ และทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาต่อยอดและใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสมตลอดจนพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ

(1.4) **พัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจรและมุ่งดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน** โดยมุ่งการส่งเสริมป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพอนามัย และพัฒนาคุณภาพบริการและการผลิตบุคลากรการแพทย์และสาธารณสุข ควบคู่กับการเฝ้าระวังและการจัดการโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดร้ายแรงที่ทันต่อสถานการณ์ ควบคู่กับการส่งเสริมให้คนลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ พร้อมกับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตามช่วงวัย และเสริมสร้างความร่วมมือในการสร้างสุขภาพที่ดีระหว่างครอบครัวและชุมชน

- (2) **สร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายประเภทอย่างทั่วถึง** เพื่อให้ทุกคนมีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอ ตลอดจนมีหลักประกันที่สามารถป้องกันและบรรเทา ความเสี่ยงที่เผชิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ สร้างรายได้และการ ดำรงชีวิตให้มีความมั่นคง โดย
- (2.1) **บริหารเศรษฐกิจส่วนรวม โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** โดยการใช้หลัก คุณธรรมดำรงการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีส่วนร่วมในการขยายผลทางเศรษฐกิจ ภายใต้อุปกรณ์ความยั่งยืนและความพอดี โดยเน้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำและผนึกกำลัง ร่วมกับภาครัฐและภาคประชาสังคม
- (2.2) **เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตรวมในทุกภาคการผลิต** ให้สามารถใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมี ประสิทธิภาพและพัฒนาองค์ความรู้และบริหารองค์ความรู้ในการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อ รองรับการค้าไปสู่วิถีการผลิตบนฐานความรู้ (Knowledge-based) ตลอดจนปรับ โครงสร้างการผลิตไปสู่ภาคบริการที่สร้างมูลค่าเศรษฐกิจสูงโดยไม่ทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม
- (2.3) **สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน** พัฒนาเพิ่มศักยภาพและจัดกลไกอำนวยความสะดวก เพื่อให้ประชาชนและผู้ประกอบการขนาดเล็กสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อ ประกอบอาชีพและมีรายได้อย่างทั่วถึง โดยเร่งรัดพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบัน การเงินชุมชนที่สามารถให้บริการเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพแก่คนในชุมชนได้ทั่วถึงและ เชื่อมโยงกับธนาคารของรัฐและธนาคารพาณิชย์ ทำให้คนในชุมชนมีความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ
- (2.4) **ส่งเสริมการออมทั้งระบบของประเทศ** ทั้งการออมภาครัฐ ภาคเอกชน และระดับ ครอบครัว เพื่อให้มีเงินออมพอเพียงเพื่อการลงทุนพัฒนาในประเทศ ควบคู่กับการสร้าง พฤติกรรมการออมที่เหมาะสมในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของ ชีวิตในอนาคต
- (2.5) **สนับสนุนให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่เป็นธรรมและกระจายผลประโยชน์จากการ พัฒนาสู่ภูมิภาค** โดยเน้นให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดย่อม รวมถึงผู้ประกอบการ รายใหม่สามารถประกอบธุรกิจในระบบได้อย่างเสรี เป็นธรรม เสริมความเข้มแข็งของกลไก บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อป้องกันการผูกขาดและป้องกันไม่ให้เกิดการ กระทำอันไม่เป็นธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคให้เกิดการ จ้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อลดความแตกต่างระหว่างชนบทและเมือง และ แก้ไขปัญหาความยากจน

- (3) เสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งบนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัวไทย เสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง สมาชิกมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความรัก เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เกิดความอบอุ่นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง พอประมาณและมีเหตุมีผลและรักษาสืบทอดวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีสู่คนรุ่นต่อไป โดย
- (3.1) เสริมสร้างพ่อแม่และผู้ปกครองให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ปลอดภัยและมีนัยคงภายในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวรับบทบาทหน้าที่ ควบคู่กับการให้ความรู้ตามหลักวิชาการและหลักคำสอนทางศาสนาในการเลี้ยงดูบุตรหลานให้เหมาะสมตามช่วงวัย รวมทั้งจัดระบบการให้คำปรึกษาแก่คู่สมรสก่อนแต่งงาน ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา เพื่อลดปัญหาการหย่าร้างและความไม่พร้อมในการมีบุตร
- (3.2) ส่งเสริมให้ครอบครัวนำความรู้ที่เป็นทักษะในการดำรงชีวิตมาอบรมกลุ่มเกลาขึ้นและบุตรหลานบนพื้นฐานของศีลธรรมอันดีงามและความพอเหมาะพอควร ประหยัดอดออม มีวินัยในการใช้จ่าย และให้รู้จักรักเหง้าของตนเองและท้องถิ่น โดยทำกิจกรรมทางสังคมและศาสนาด้วยกัน จัดสรรเวลาสำหรับการพูดคุยและทำกิจกรรมสร้างสรรค์กับบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ
- (4) ขับเคลื่อนการเสริมสร้างชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง โดย
- (4.1) การส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน
- (4.2) สร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานศักยภาพความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน
- (5) อนุรักษ์ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติและควบคุมดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างจริงจังต่อเนื่อง สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรชีวภาพ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจผสมผสานกับหลักการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายโดย
- (5.1) สร้างความมั่นคงและปกป้องฐานทรัพยากรของประเทศให้ยั่งยืน โดยยึดหลักกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการฐานทรัพยากรให้คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

- (5.2) **เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษ** ควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยการควบคุมอุตสาหกรรมและกิจกรรมที่ก่อมลพิษสูง ตลอดจนจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและบริการให้คำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อม โดยป้องกันหรือควบคุมมลพิษตั้งแต่แหล่งกำเนิด ควบคู่กับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้สามารถลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต
- (5.3) **ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่ายุ่ และสงบสุข** บนพื้นฐานของวัฒนธรรมในสังคม สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขและได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม
- (6) **สร้างสังคมที่ยึดมั่นวัฒนธรรมประชาธิปไตยและมีธรรมาภิบาล** ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย รับรู้และเคารพในสิทธิเสรีของผู้อื่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความโปร่งใสเป็นธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
- (6.1) **ส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ**ให้เกิดความร่วมมือกันในการกอบกู้และฟื้นฟูประเทศชาติในทุกด้าน โดยการจัดทำแผนปฏิรูปสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานคุณธรรมร่วมกับภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และสถาบันศาสนา เพื่อสร้างสังคมไทยที่มีคุณธรรมไม่ทอดทิ้งกัน
- (6.2) **เสริมสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบ** โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็ง และมีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบจากภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสื่อมวลชน สนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมสันติวิธีและจัดให้มีกลไกที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี ตลอดจนเร่งรัดการจัดตั้งองค์กรภาคสังคมที่เป็นอิสระในการเข้ามาถ่วงดุลการใช้อำนาจของระบบราชการ
- (6.3) **เสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง** สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กรอบกฎหมาย จารีต ประเพณี วัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมความเสมอภาคของบทบาทหญิงและชาย และลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทุกระดับ โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องมือ
- (6.4) **ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และเป็นบรรษัทภิบาลมากขึ้น** จัดให้มีกฎ ระเบียบ และสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจเอกชนทั้งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และธุรกิจเอกชนทั่วไปเข้าร่วมในกระบวนการบรรษัทภิบาลเพิ่มมากขึ้น และสร้างจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรมต่อผู้บริโภค และเป็นธรรมกับธุรกิจคู่แข่ง ยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคมแบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่สาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนสถาบันวิชาชีพกลุ่ม และชมรมให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจเอกชนให้มากขึ้น

5

แนวการดำเนินงานในระยะต่อไป

สศช. จะเร่งดำเนินการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขให้สามารถดำเนินการได้ทั้งการวัดผลชี้สถานะในระดับประเทศและรายงานต่อคณะรัฐมนตรี ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนแนวคิดและสร้างกระแสหลักในสังคม รวมทั้งสร้างเครือข่ายขยายสู่การจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับพื้นที่จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน โดยมีแนวทางดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้

5.1 ดำเนินการปรับปรุงดัชนีชี้วัดและรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม

- 1) ปรับปรุงดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข และรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทยภายใต้การมีส่วนร่วมที่กว้างขวางมากขึ้น โดย
  - ▶ แจ้งเวียนรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน ภาคีที่เกี่ยวข้อง สศช. จะส่งเอกสาร “ร่างการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” ให้หน่วยงานระดับกระทรวง กรม และเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยขอความร่วมมือให้จัดส่งความเห็นให้ สศช. ภายในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2550 เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดทำดัชนีชี้วัด และรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น
  - ▶ ลงพื้นที่สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน โดย สศช. จะดำเนินการทดสอบภาคปฏิบัติด้วยการนำกรอบแนวคิดและประเด็นการวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยไปรับฟังความเห็นจากประชาชนและชุมชนใน 4 ภูมิภาค รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกรอบแนวคิดและการจัดทำรายละเอียดดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่เมือง ชนบท ภายในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2550
  - ▶ จัดให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็นในส่วนกลาง 1 ครั้ง ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ ศกนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นและร่วมพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ
- 2) ประมวลสังเคราะห์ผล ปรับปรุงการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข และจัดทำเป็นเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการ สศช. และคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอนภายในเดือนมีนาคม – เมษายน 2550 จากนั้นนำเสนอรายงานต่อสาธารณะในการประชุมประจำปี 2550 ของ สศช. ประมาณเดือนมิถุนายน 2550

ขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมผลักดันดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

- 1) **สร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนการขับเคลื่อนดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข** โดยให้มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อการวัดประเด็นความอยู่เย็นเป็นสุขในเชิงคุณภาพ ให้สามารถสะท้อนในเชิงปริมาณและเห็นพ้องร่วมกัน โดยเฉพาะบางประเด็นที่ยังขาดความชัดเจนในประเด็นตัวชี้วัด ควบคู่ไปกับการประสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการพัฒนา และใช้ประโยชน์ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับภาพรวมไปสู่การจัดทำดัชนีในระดับ เมือง-ชนบท และจังหวัด ซึ่งจะมีความแตกต่างขององค์ประกอบและประเด็นการวัดความสุขตามสถานะและภูมิสังคมต่อไป
- 2) **เสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคีพัฒนาร่วมขับเคลื่อนดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข** ในระดับพื้นที่และผลักดันให้เกิดการขยายผลสู่ระดับจังหวัด ประสานความร่วมมือกับภาคีพัฒนาที่กำลังขับเคลื่อนเรื่องดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข จัดให้มีเวทีระดมความคิด เพื่อขยายผลแนวคิดการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยและในระดับเมือง-ชนบท ไปสู่การจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับจังหวัดต่อไป
- 3) **พัฒนาระบบฐานข้อมูล** โดยเร่งวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ให้เป็นระบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและระบบการสำรวจข้อมูลที่เป็นจากในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัดตามองค์ประกอบและประเด็นตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	ข้อสังเกต	แหล่งที่มาดัชนี	แหล่งข้อมูล
มีสุขภาวะ	สุขภาพกายดี	ร่างกายแข็งแรง	สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งประเทศ	เป็นการวัดภาวะสุขภาพและความอยู่ดีมีสุขของประชากร และสะท้อนฐานทรัพยากรแรงงานของประเทศ	well being ภาวะสังคม เมืองไทยแข็งแรง	สสช.
			สัดส่วนเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	แสดงถึงภาวะการได้รับหรือไม่ได้รับสารอาหารที่จำเป็น เชื่อมโยงกับพฤติกรรมบริโภคของมารดา รายได้ครอบครัว และสภาพแวดล้อม	เกณฑ์พื้นฐาน10 ประการ คุณภาพชีวิต	สธ.
			ร้อยละของประชากรที่มีพฤติกรรมเป็นอันตรายต่อสุขภาพต่อประชากรทั้งหมด	วัดภาวะพฤติกรรมเสี่ยงของคน และยังสะท้อนถึงความรู้ในเรื่องโภชนาการและการดูแลสุขภาพของคนไทยด้วย		
				วัดการดูแลสุขภาพของคนไทย	HAI	
			ร้อยละของประชากรที่ออกกำลังกาย	วัดการดูแลสุขภาพของคนไทย	คุณภาพชีวิต	กองโภชนาการ กรมอนามัย
			ร้อยละของประชากรที่ไม่มีภาวะโภชนาการเกิน	สะท้อนภาวะโภชนาการและความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ		
			อัตราการเจ็บป่วยเรื้อรัง/ไร้ความสามารถของประชากร (ร้อยละ)		HAI	
			จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ (ต่อประชากร 100000 คน)		HAI	
			สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร (คน)		HAI	
			ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลระดับครัวเรือน		ภาวะสังคม	
		อายุยืนยาว	อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	สะท้อนการได้รับสารอาหารและการเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัวตั้งแต่แรกเกิด เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและความรู้ของครอบครัว และสภาพแวดล้อม	well being, HAI, ภาวะสังคม	สสช.
					เมืองไทยแข็งแรง คุณภาพชีวิต ยั่งยืน	
	สุขภาพจิตใจดี มีคุณธรรม	ไม่เจ็บป่วยทางจิต	สัดส่วนผู้เจ็บป่วยทางสุขภาพจิต (โรคจิต วิตกกังวล ซึมเศร้า ดิตสารเสพติด พยาธิาาม/ฆ่าตัวตาย และสุขภาพจิตอื่น ๆ)	สะท้อนภาวะบีบคั้นทางสังคม ภาวะครอบครัวที่ไม่อบอุ่น ขาดที่ยึดเหนี่ยว การมีภูมิคุ้มกันและการปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป	ตัวชี้วัดภาวะสังคม คุณภาพชีวิต เมืองไทยแข็งแรง	สธ.
			จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด (ในแต่ละปี)		ดัชนีชี้วัดความสุขประชาชนชาวไทย	
			อัตราการฆ่าตัวตาย		ภาวะสังคม	
					ภาวะสังคม	
		มีคุณธรรม	สัดส่วนคดีอาญาต่อประชากรพันคน		ภาวะสังคม คุณภาพชีวิต	
			ร้อยละของประชาชนไทยที่มีการประกอบศาสนกิจ		จปฐ., กชช2ค., คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุษย์	สสช.
			ร้อยละครัวเรือนที่ปฏิบัติศาสนกิจ		ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย	พช.
			การสำรวจพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน	-	-	-
	คิดเป็นทำเป็น	ความสามารถในการเรียนรู้	อัตราการเรียนรู้ (Functional literacy rate)	เป็นการสะท้อนถึงความสามารถของคนในการเข้าใจ สร้างสรรค์ และสื่อสารถ่ายทอดความเข้าใจนั้น	UNESCO, well being	สสช.
			จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)	จำนวนปีเฉลี่ยที่สูงขึ้นแสดงถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาคน การมีกำลังแรงงานที่มีทักษะและความรู้	HAI well being, ภาวะสังคม คุณภาพชีวิต ยั่งยืน	สสช.
		คุณภาพการเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้		well being	สศช.
			อัตราการเข้าเรียน		well being	สศช.
			การลงทุนด้านการวิจัยและการพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	แสดงค่าใช้จ่ายของภาครัฐต่อการวิจัยและพัฒนา ว่ามีการลงทุนแค่ไหน ซึ่งสะท้อนถึงเรื่องการพึ่งตนเอง และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสะท้อนคุณภาพของคนในประเทศ	ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนการจัดทะเบียนสิทธิบัตร ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี	สะท้อนความสามารถของคนไทย ในเรื่องความสามารถในการคิดค้น นวัตกรรมใหม่	ยั่งยืน	สศช.
			ผลการวัดระดับ IQ, EQ/MQ, IT literacy		ภาวะสังคม	
		การรับรู้ข่าวสาร (ไม่เรียนรู้)	การอ่านหนังสือของคนไทย	ข่าวสารของประชาชนในประเทศ ว่าได้รับอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่		สสช. สคบ.
			สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต	แสดงถึงการกระจายบริการและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนในประเทศ ว่าได้รับอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่	HAI, ภาวะสังคม คุณภาพชีวิต เกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการ	สสช. สคบ.
			ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ (ร้อยละ)		HAI	
			จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์มือถือ		HAI	สสช.
			จำนวนประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ)		HAI	สสช.

หมายเหตุ : ตัวชี้วัดกลุ่ม 1 เป็นตัวชี้วัดที่คัดเลือกเป็นตัวชี้วัดหลัก คือตัวเข้มหรือหนา (bold)

ตัวชี้วัดกลุ่ม 2 เป็นตัวชี้วัดเพื่อใช้อธิบาย คือตัวธรรมดา

ตัวชี้วัดกลุ่ม 3 เป็นตัวชี้วัดที่นำมาพิจารณา แต่ไม่ได้คัดเลือก คือตัวที่แรเงา

ร้อยละ 90.0-100 = ดีขึ้นมา

ร้อยละ 80.0-89.9 = ดีขึ้น

ร้อยละ 70.0-79.9 = ปานกลาง(ไม่เปลี่ยนแปลง)

น้อยกว่าร้อยละ 70.0 = ต้องปรับปรุง

ตารางที่ 1   การกำหนดตัวชี้วัดตามองค์ประกอบและประเด็นตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	ข้อสังเกต	แหล่งที่มาดัชนี	แหล่งข้อมูล
เศรษฐกิจเป็นธรรม และเข้มแข็ง	มีสัมมาชีพ	มีงานทำ	<i>อัตราการว่างงาน</i>	สะท้อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะจะช่วยให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น ส่งผลให้ระดับความเป็นอยู่ของคนและครอบครัวดีขึ้น	ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย well being	สสช. สศช.
			สัดส่วนผู้ทำงานต่ำกว่าระดับ		well being, HAI, ตัวชี้วัดภาวะสังคม	สศช.
			ชั่วโมงการทำงานต่อเดือน/ต่อปี	สะท้อนชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม มีการพักผ่อนที่เพียงพอ ให้เวลาแก่ครอบครัวและชุมชนมากขึ้น	สสช.	สสช.
		รายได้ที่เพียงพอ	<i>สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ</i>	สะท้อนถึงรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย สถานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ซึ่งจะเชื่อมโยงต่อไปยังฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย	well being	สสช.
			ร้อยละของครัวเรือนที่มีการเก็บออม		คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุษย์ ชุมชนเป็นสุข HAI	สสช.
			หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน		HAI, คุณภาพชีวิต ยั่งยืน ความมั่นคงของมนุษย์	สสช.
			รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุษย์ ชุมชนเป็นสุข HAI	สสช.
		มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน	<i>สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการ</i>	สะท้อนการดูแลประชากรและแรงงานของรัฐและเจ้าของกิจการ โดยผ่านสวัสดิการและความปลอดภัยในสถานประกอบการ	well being	ส.ประกันสังคม ก.แรงงาน
			ร้อยละของผู้ที่ทุพพลภาพจากการทำงาน		ภาวะสังคม	สสช.
			อัตราผู้เจ็บป่วยจากสารเคมี		กรมอนามัย ภาวะสังคม	
			สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ		well being	
			สัดส่วนผู้มีประกันตนเองต่อกำลังแรงงาน		ยั่งยืน	สศช.
	ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ	การกระจายรายได้	<i>สัดส่วนคนยากจน</i>	เพื่อชี้วัดจำนวนคนยากจนของประเทศ ซึ่งสะท้อนผลการพัฒนาทั้ง 3 มิติ (สังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต) โดยวัดจากรายได้ (กำลังซื้อสิ่งจำเป็นพื้นฐาน) ของคน	well being, HAI, คุณภาพชีวิต	สศช.
			<i>สัมประสิทธิ์จีพี</i>	เป็นการวัดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของประชากรกลุ่มต่างๆ เพื่อสะท้อนการกระจายการพัฒนาว่าไปยังทุกภาคส่วนของประเทศหรือไม่	well being	สศช.
			ช่องว่างการกระจายรายได้	ใช้ประกอบการอธิบายค่าสัมประสิทธิ์จีพี	well being	สศช.
	เศรษฐกิจเข้มแข็ง	เศรษฐกิจเติบโตอย่างเสถียรภาพ	<i>อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ</i>	เพื่อวัดอัตราการสร้างผลผลิตในกระบวนการพัฒนา แต่ยังไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบภายนอกที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	เข้มแข็ง	สศช.
			<i>ประสิทธิภาพการผลิตรวมรายสาขา(TFP)</i>	เพื่อดูสัดส่วนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จากปัจจัยการผลิต ได้แก่ แรงงาน ที่ดินทุน	เข้มแข็ง	สศช.
			<i>อัตราเงินเฟ้อ</i>	ดูสถานะทางการเงินของประเทศ	เข้มแข็ง	สศช.
			<i>ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ</i>	ดูการไหลเข้าไหลออกของเงินตราต่างประเทศ ต่อการเติบโตภายในประเทศ บ่งชี้ถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองและเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ	เข้มแข็ง	สศช.
			สัดส่วนเงินทุนสำรองระหว่างประเทศต่อหนี้ต่างประเทศระยะสั้น	บ่งชี้ถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ	ยั่งยืน	สศช.
			การบริโภคภาครัฐและครัวเรือนต่อหัวประชากร	เป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นแนวโน้มค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคของภาครัฐและการบริโภคของประชาชนต่อหัว เป็นการวัดมูลค่าการซื้อสินค้าและบริการของภาครัฐและประชาชน และวัดผลผลิตในรอบปีของระบบเศรษฐกิจ	ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อ GDP	ชี้ระดับการเปิดประเทศและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของไทย	ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ		ยั่งยืน	สศช.
				แสดงการพึ่งพิงเศรษฐกิจต่างประเทศ ยิ่งมีระดับการเปิดประเทศมาก แสดงว่าการพึ่งตนเองของไทยมีน้อย	ยั่งยืน	สศช.
			ระดับการเปิดประเทศ (=มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการ/GDP) (ร้อยละ)			
ครอบครัวอบอุ่น	บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม	ความรักความเอื้ออาทรในครอบครัว	<i>สัดส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง (ต่อผู้สูงอายุแสนคน)</i>	สะท้อนการดูแลสมาชิกวัยพึ่งพิงในครอบครัว	ภาวะสังคม	พม.
			<i>สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง (ต่อเด็กแสนคน)</i>	สะท้อนการดูแลสมาชิกวัยพึ่งพิงในครอบครัว	ภาวะสังคม คุณภาพชีวิต	พม.
			สัดส่วนคดีความรุนแรงภายในครอบครัว	สะท้อนถึงภาวะสังคมและเศรษฐกิจที่มีบั่น ความเสื่อมถอยของสถาบันครอบครัว ระบบการศึกษา วัฒนธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของสังคม ความสามารถในการปรับตัว	well being	ศาลเยาวชนฯ
			สัดส่วนคดีเด็กและครอบครัว			ศาลเยาวชนฯ
			สัดส่วนครอบครัวที่สามี ภรรยาและลูกอยู่ด้วยกัน			สสช.
			ความอบอุ่นของครอบครัว		well being	จปฐ.
	สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว	การดำรงความเป็นครอบครัว	<i>อัตราการหย่าร้าง</i>	สะท้อนถึงภาวะสังคมและเศรษฐกิจที่มีบั่น ความเสื่อมถอยของสถาบันครอบครัว	well being, HAI, คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุษย์	ส.บริหารการทะเบียน
			<i>อัตราการจดทะเบียนสมรส</i>		well being ความมั่นคงของมนุษย์	กรมการปกครอง มท

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัดตามองค์ประกอบและประเด็นตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	ข้อสังเกต	แหล่งที่มาดัชนี	แหล่งข้อมูล
ชุมชนเข้มแข็ง	ชุมชนพึ่งตนเองได้	เศรษฐกิจ	เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน	สะท้อนการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน	เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ	พช.
			สัดส่วนการใช้เงินทุนภายในชุมชนมากกว่าร้อยละ 50	ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาท้องถิ่น ความ		พช.
			สัดส่วนสหกรณ์ที่เข้มแข็งต่อสหกรณ์ทั้งหมด	สามัคคีและพึ่งตนเองได้ของชุมชน การจัดการเศรษฐกิจภายใน		
			สัดส่วนกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวต่อหมู่บ้าน	ชุมชน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และ		
				ประเพณีภายในชุมชนนั้นๆ		
	สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง	สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง	จำนวนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน		ภาวะสังคม HAI	พช.
			ชุมชนที่มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชนทั้งหมด			พช.
	ชุมชนเกื้อกูลกัน	การมีสวัสดิการในชุมชน	สัดส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม			
			สัดส่วนสมาชิกขององค์กรที่ไม่แสวงกำไร	สะท้อนความเป็นจิตอาสาของชุมชน		
			จำนวนหมู่บ้านชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน/ชุมชน	สะท้อนการดูแลและช่วยเหลือกันและกันภายในชุมชน		พช.
	การมีส่วนร่วมของชุมชน	การรวมกลุ่ม	สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มสะท้อนถึงการได้รับการยอมรับ	จปฐ. คุณภาพชีวิต ภาวะสังคม	พช.
			สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ	เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสามารถได้รับประโยชน์ที่พึงมีพึงได้ใน	จปฐ. ความมั่นคงของมนุษย์ HAI	พช.
			สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน	ชุมชนร่วมกัน ซึ่งอาจจะเริ่มจากประโยชน์เฉพาะตนในเบื้องต้นที่	กชช2ค.	พช.
			จำนวนครั้งในการเข้าร่วมงานเกี่ยวกับสังคมและประเพณีในรอบ 1 ปี	ขยายไปสู่ประโยชน์สาธารณะร่วมกัน	ดัชนีทุนทางสังคม	พม.
สภาพแวดล้อมที่มีระบบนิเวศสมดุล	ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	ที่อยู่อาศัย	สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง	สะท้อนความสามารถทางเศรษฐกิจของครัวเรือน	well being, ภาวะสังคม ความมั่นคงของมนุษย์	สสช. จปฐ.
		สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้	วัดจำนวนครัวเรือนที่ได้รับบริการน้ำประปา สะท้อนการกระจายการพัฒนา และสุขภาพ และเศรษฐกิจของครัวเรือน	เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ กชช2ค.	
			สัดส่วนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้	สะท้อนการกระจายการพัฒนาและเศรษฐกิจของครัวเรือน	well being, ยั่งยืน เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ ความมั่นคงของมนุษย์ คุณภาพชีวิต	สสช.
			ร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มหรือใช้อย่างพอเพียง	วัดจำนวนครัวเรือนที่ได้รับบริการน้ำประปา สะท้อนการกระจายการพัฒนา และสุขภาพ และเศรษฐกิจของครัวเรือน	เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุษย์	สสช.
	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	คดีความรุนแรง	สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร	เพื่อดูภาวะบั่นคั้นทางสังคม ในการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เชื่อมโยงถึงความเสื่อมถอยของ	well being เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ ความมั่นคงของมนุษย์ คุณภาพชีวิต HAI ยั่งยืน	สนง.ตำรวจ
			สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร	สถาบันครอบครัว วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย	well being, HAI คุณภาพชีวิต ยั่งยืน	สนง.ตำรวจ
			ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจากอุบัติเหตุ/อัคคีภัย	และความน่าอยู่ของเมือง	ยั่งยืน	สนง.ตำรวจ
			อัตราการตายด้วยอุบัติเหตุจากการจราจรทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ		ภาวะสังคม	
			สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/ทรัพย์สิน		ภาวะสังคม	
			ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำ		ภาวะสังคม	
	คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี	มลภาวะด้านน้ำ อากาศ ดินฯยะ	สัดส่วนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้	สะท้อนข้อมูลคุณภาพน้ำในภาพรวมของประเทศ	ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนแม่น้ำสายหลักที่มี DO BOD และ TCBต่ำกว่ามาตรฐาน	เป็นการวัดคุณภาพน้ำ (เป็น performance indicator)	well being	กรมควบคุมมลพิษ
			ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ		well being	สศช.
			ค่าเฉลี่ยฝุ่นขนาดต่ำกว่า 10 ไมครอน	วัดคุณภาพอากาศ และสามารถเชื่อมโยงถึงสุขภาพของคนไทย	ภาวะสังคม	กรมควบคุมมลพิษ
			ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากร	และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย	ภาวะสังคม	สคป.
			ปริมาณการปล่อยก๊าซพิษในแต่ละปี		ภาวะสังคม	
			สัดส่วนขยะต่อประชากร (ในแต่ละปี)	สะท้อนการผลิตขยะและของเสียของประชากร และเชื่อมโยงถึงการเกิดมลภาวะ	well being	สศช.
			ปริมาณขยะอันตรายต่อขยะทั้งหมด	เพื่อพิจารณาสัดส่วนของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นกับขยะทั้งหมด	ภาวะสังคม	กรมควบคุมมลพิษ
			ปริมาณขยะตกค้าง	เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนประสิทธิภาพการกำจัดขยะ		กรมควบคุมมลพิษ
			ปริมาณการใช้สารเคมีในการเกษตร	สะท้อนความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการใช้สารเคมีทำการเกษตร และยังสะท้อนถึงการให้บริการข้อมูลข่าวสารของรัฐอีกด้วย	ยั่งยืน	สศช.
			ปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง	สะท้อนการผลิตขยะและของเสียของประชากร	ยั่งยืน	สศช.
			จำนวนผู้ป่วย/ผู้เสียชีวิตที่เกิดจากสารอันตราย	และเชื่อมโยงถึงการเกิดมลภาวะ	ภาวะสังคม	
			สัดส่วนดินที่เสื่อมโทรม			กรมพัฒนาที่ดิน
			สัดส่วนของพื้นที่การเกษตรกรรมที่ได้รับการแก้ไข		ยั่งยืน	

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัดตามองค์ประกอบและประเด็นตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	ข้อสังเกต	แหล่งที่มาดัชนี	แหล่งข้อมูล
	ระบบนิเวศสมดุล	ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ	ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ต่อชั่วโมง	สะท้อนความสมบูรณ์ การรักษาพันธุ์และความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์ป่า เป็นตัวชี้วัดสถานภาพและความหลากหลาย	ยั่งยืน	กรมประมง
			สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้	จำนวนพื้นที่ป่าไม้ตามธรรมชาติและป่าปลูก แต่ไม่สื่อถึงความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า	well being	กรมป่าไม้
			จำนวนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่มี/ที่ใกล้สูญพันธุ์			กรมอุทยานแห่งชาติ ฯ
			สัดส่วนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ	เป็นการวัดความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้โดยพิจารณาจากสัดส่วนของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามประกาศ (ซึ่งประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ	ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนของพื้นที่ป่าชายเลน		ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนของปริมาณน้ำผิวดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณที่มีอยู่ทั้งหมดและปริมาณน้ำใต้ดินที่ใช้ต่อปริมาณน้ำที่สามารถใช้งานได้		ยั่งยืน	สศช.
			สัดส่วนแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพที่อันตรายที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครอง		ยั่งยืน	สศช.
สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย	ระเบียบวินัย	สถิติการทำผิดกฎจราจร			
		มีส่วนร่วมในการพัฒนา	จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ	ร่วม กระบวนการเรียนรู้และจิตสำนึกประชาธิปไตย รวมถึง	Well being, ความมั่นคงของมนุษย์ HAI, คุณภาพชีวิต จปฐ. ยั่งยืน	สศช.
			จำนวนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		ยั่งยืน	สศช.
			จำนวนองค์กรชุมชน ต่อประชากร 100,000 คน		HAI	สศช.
			ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรท้องถิ่น		HAI	สศช. กกต. พช.
	สังคมที่มีธรรมาภิบาล	การบริหารจัดการที่ดี	ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (Transparency Index)	เป็นดัชนีเชิงรุกที่ใช้กันแพร่หลายในหลายๆ ประเทศ เพื่อจัดอันดับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของระบบการบริหารปกครองประเทศ	well being	TI
			จำนวนเรื่องที่ได้รับพิจารณาของศาลปกครองและปฎ.ต่อประชากรแสนคน			
			ธรรมาภิบาลภาคเอกชน	ชี้วัดความโปร่งใสของภาคเอกชนในการบริหารจัดการธุรกิจ	IMD	IMD
			จำนวนข้อร้องเรียนต่อองค์กรอิสระ	สะท้อนความโปร่งใสและจิตสำนึกธรรมาภิบาลทั้งภาครัฐและเอกชน		ศาลปกครอง
	ความสมานฉันท์ทางสังคม	ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรมความเชื่อและความเท่าเทียม	สัดส่วนคดีและจำนวนผู้ร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรแสนคน	สะท้อนการเคารพในศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น และสะท้อนถึงการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอีกด้วย	ความมั่นคงของมนุษย์	
					ยั่งยืน	
			สัดส่วนคดีใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้			

ตารางที่ 2 การคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

						ข้อมูล									ค่าคะแนน(ร้อยละ)				
องค์ประกอบหลัก/ย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาดัชนี	แหล่งข้อมูล	หน่วย	2544	2545	2546	2547	2548	สูตรคำนวณ	ค่าเกณฑ์มาตรฐาน			2544	2545	2546	2547	2548
มีสุขภาพะ															71.35	67.86	66.19	69.66	72.04
สุขภาพกายดี	ร่างกายแข็งแรง	สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมด	well being, ภาวะสังคม, เมืองไทยแข็งแรง	สสช.	ร้อยละ	84.90	84.90	81.30	79.40	80.30	1-X	Max = 100.00	Min = 0.00	84.90	84.90	81.30	79.40	80.30	
	อายุยืนยาว	อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	well being, HAI, ภาวะสังคม	สสช.	ปี	71.70	71.70	71.70	71.70	73.20	$\frac{(X - Min)}{(Max - Min)}$	Max = 80.00	Min = 25.00	84.91	84.91	84.91	84.91	87.64	
สุขภาพจิตใจดี	ไม่เจ็บป่วยทางจิต	สัดส่วนผู้เจ็บป่วยทางสุขภาพจิต (6 โรค)*ต่อประชากรแสนคน	กรมสุขภาพจิต	ร้อยละ	1,966.55	2,522.43	2,637.70	2,000.25	1,820.90	B/X*100	ปี42=1705.63			86.73	67.62	64.66	85.27	93.67	
	มีคุณธรรม	มีคุณธรรม	สัดส่วนคดีอาญาต่อประชากรพันคน	สนง.ตำรวจฯ	คดี	245.53	259.55	265.15	271.03	276.91	B/X*100	ปี40=212.22			86.43	81.76	80.04	78.30	76.64
คิดเป็นทำเป็น	ความสามารถการเรียนรู้	อัตราการเรียนรู้ (Functional literacy rate)	well being	สสช.	ร้อยละ	56.30	57.30	58.70	60.10	60.00	X	Max = 100.00	Min = 0.00	56.30	57.30	58.70	60.10	60.00	
	คุณภาพการเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	well being	ก. ศึกษาฯ	ร้อยละ	43.89	44.59	41.40	38.61	38.61	X	Max = 100.00	Min = 0.00	43.89	44.59	41.40	38.61	38.61	
เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง														64.26	72.40	73.75	75.19	71.87	
มีสัมมาชีพ	มีงานทำ	อัตราการว่างงาน	สสช. ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย	สสช.	ร้อยละ	3.23	2.24	2.03	1.98	1.72	B/X*100	2.00			61.92	89.38	98.69	100.00	100.00
	รายได้ที่เพียงพอ	สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10	well being	สสช.	ร้อยละ	57.57	58.29	56.65	56.65	56.65	X	Max = 100.00	Min = 0.00	57.57	58.29	56.65	56.65	56.65	
	มีหลักประกัน	สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการ	well being	ก.แรงงาน/ สสช.	ร้อยละ	25.55	27.99	28.89	29.44	31.49	X	Max = 100.00	Min = 0.00	25.55	27.99	28.89	29.44	31.49	
ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ	การกระจายรายได้	สัดส่วนคนยากจน	well being	สสช.	ร้อยละ	21.30	15.50	15.50	11.30	11.30	B/X*100	10.00			46.95	64.52	64.52	88.50	88.50
		สัมประสิทธิ์จีนี	well being	สสช.		0.53	0.50	0.50	0.49	0.49	B/X*101	40.00			76.19	79.84	79.84	81.14	81.14
เศรษฐกิจเข้มแข็ง	เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ	สสช.	ร้อยละ	2.20	5.30	7.10	6.20	4.50	หาค่า $Z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$	Max = 100.00	Min = 0.00	70.18	77.86	81.55	79.69	75.73	
		อัตราเงินเฟ้อ		สสช.	ร้อยละ	1.60	0.70	1.80	2.70	4.50	และคำนวณโดยสูตร $I = 45 + (2 + Z) * 55/4$			83.97	88.25	83.02	78.75	70.19	
		ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ		สสช.	ร้อยละ	5.40	5.50	5.60	4.20	-2.00		82.87	83.33	83.33	79.98	65.88			
เข้มแข็ง		ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP)	ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ	สสช.	ร้อยละ	0.62	3.38	4.95	3.50	1.89				73.11	82.13	87.25	82.52	77.26	
ครอบครัวอบอุ่น														56.16	55.27	55.09	53.40	51.11	
บทบาทครอบครัว	ความรัก	สัดส่วนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง (ต่อผู้สูงอายุแสนคน)	ภาวะสังคม	ก.พัฒนาสังคมฯ	คน	49.94	49.33	49.81	46.42	46.42	B/X*.7*100	49.11			68.84	69.69	69.02	74.06	74.06
	ความเอื้ออาทร	สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง (ต่อเด็กแสนคน)	ภาวะสังคม คุณภาพชีวิต	ก.พัฒนาสังคมฯ	คน	35.11	35.24	36.21	43.31	46.86	B/X*.7*100	30.33			60.47	60.25	58.63	49.02	45.31
สัมพันธภาพที่ดี	การดำรงความเป็นครอบครัว	อัตราการหย่าร้าง (ต่อพันครัวเรือน)	ll being, HAI, คุณภาพชีวิต ความมั่นคงของมนุ	ส.บริหารการทะเบียน	คู่	4.36	4.76	4.54	4.60	5.03	B/X*.7*100	2.44			39.17	35.88	37.62	37.13	33.96
ชุมชนเข้มแข็ง														61.16	61.30	63.49	61.36	65.93	
ชุมชนพึ่งตนเองได้	เศรษฐกิจชุมชน	สัดส่วนสหกรณ์ที่เข้มแข็งต่อสหกรณ์ทั้งหมด	กรมส่งเสริมสหกรณ์	กรมส่งเสริมสหกรณ์	ร้อยละ	35.30	35.29	34.98	28.49	35.69	X/70*100	70.00			50.43	50.41	49.97	40.70	50.99
ชุมชนเกื้อกูลกัน	การมีส่วนร่วมในชุมชน	สัดส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม	กชช2ก.	พช.	ร้อยละ	28.70	28.70	30.10	30.10	31.50	X/50*100	50.00			57.40	57.40	60.20	60.20	63.00
การมีส่วนร่วมของ	การรวมกลุ่ม	สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	จปฐ. คุณภาพชีวิต ภาวะสังคม	พช.	ร้อยละ	87.20	87.78	91.20	91.94	94.15	X	Max = 100.00	Min = 0.00	87.20	87.78	91.20	91.94	94.15	
		สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน	กชช2ก.	พช.	ร้อยละ	24.80	24.80	26.30	26.30	27.80	X/50*100	50.00			49.60	49.60	52.60	52.60	55.60
สภาพแวดล้อมดี ระบบนิเวศสมดุล														58.17	59.81	64.62	72.47	68.54	
ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	ที่อยู่อาศัย	สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง (SES)	well being, ภาวะสังคม ความมั่นคงของมนุษย์	สสช.	ร้อยละ	78.80	78.70	78.70	77.30	77.30	X	Max = 100.00	Min = 0.00	78.80	78.70	78.70	77.30	77.30	
	สาธารณูปโภค	สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ในครัวเรือน	well being, ยั่งยืน เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ	สสช.	ร้อยละ	61.40	67.00	67.00	71.90	71.90	X	Max = 100.00	Min = 0.00	61.40	67.00	67.00	71.90	71.90	
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	คดีความรุนแรง	สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากรพันคน	well being, เกณฑ์พื้นฐาน10ประการ	สนง.ตำรวจฯ	คดี	1.71	1.83	2.00	1.99	2.11	B/X*70/100	1.20			49.12	45.90	41.91	42.27	39.84
		สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากรพันคน	well being, HAI คุณภาพชีวิต, ยั่งยืน	สนง.ตำรวจฯ	คดี	4.39	4.23	1.96	1.20	1.60	B/X*70/100	1.80			28.70	29.79	64.21	100.00	78.60
คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี	มลภาวะด้านน้ำ อากาศ ดินและขยะ	สัดส่วนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องในเกณฑ์พอใช้	ยั่งยืน	สสช.	ร้อยละ	58.00	65.00	63.00	74.00	66.00	X	Max = 100.00	Min = 0.00	58.00	65.00	63.00	74.00	66.00	
		ปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง(ร้อยละ)	ยั่งยืน	กรมควบคุมมลพิษ	ร้อยละ	31.9	33.3	35.2	34.6	34.6	X/50*100	50.00			63.76	66.51	70.35	69.21	69.20
ระบบนิเวศสมดุล	ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร ทรัพยากร	ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ในอ่าวไทยต่อชั่วโมง	ยั่งยืน	กรมประมง	กก./ชม.	4.27	4.27	4.89	6.34	6.38	X/B	10.00			42.70	42.70	48.90	63.40	63.80
		สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้	Well being	กรมป่าไม้	ร้อยละ	33.15	33.15	33.15	32.66	32.66	X/B*100	40.00			82.88	82.88	82.88	81.65	81.65
มีประชาธิปไตยภายใต้สังคมที่มีธรรมาภิบาล														62.25	66.00	56.48	60.25	61.79	
การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย	ระเบียบวินัย	สัดส่วนสถิติการทำผิดกฎจราจรต่อประชากรพันคน		สนง.ตำรวจฯ	คดี	93.63	95.31	107.31	118.17	110.67	B/X*100	ปี42=76.56			81.77	80.33	71.34	64.79	69.18
	มีส่วนร่วม	สัดส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	Well being, ความมั่นคงของมนุษย์ HAI,	กกต.	ร้อยละ	70.55	70.55	70.55	70.55	72.56	$\frac{(X - Min)}{(Max - Min)}$	Max = 100.00	Min = 20.00	63.19	63.19	63.19	63.19	65.70	
สังคมที่มีธรรมาภิบาล	การบริหารจัดการที่ดี	ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทย (TI)	well being	TI	ร้อยละ	3.20	3.20	3.30	3.60	3.80	X/10*100	10.00			32.00	32.00	33.00	36.00	38.00
		สัดส่วนเรื่องที่รับพิจารณาของศาลปกครองต่อประชากรแสนคน		ศาลปกครอง	เรื่อง	6.08	3.83	3.10	2.57	2.43	B/X*100	ใช้ค่าเฉลี่ยข้อมูล(2545 - 2548)			34.31	54.46	67.29	81.17	85.84
สมานฉันท์	ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรมความเชื่อและความเท่าเทียม	สัดส่วนคดีร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรแสนคน	ความมั่นคงของมนุษย์	กก.สิทธิมนุษยชน	คดี	0.29	0.54	1.31	1.11	1.24	B/X*.7*100	ใช้ค่าเฉลี่ยข้อมูล(2544 - 2548)			100.00	100.00	47.56	56.13	50.24
		ภาพรวมดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข												62.61	64.27	63.88	66.26	65.98	

หมายเหตุ: *การเจ็บป่วยทางสุขภาพจิตประกอบด้วย 6 โรค ได้แก่ โรคจิต วิตกกังวล ซึมเศร้า ติดสารเสพติด พยาธิยา/ฆ่าตัวตาย และสุขภาพจิตอื่น ๆ

หมายเหตุ: B = ค่าเกณฑ์มาตรฐาน

X = ค่าข้อมูลแต่ละปี

ภาคผนวก

การพัฒนาดัชนีชี้วัด

ในประเทศและต่างประเทศ

เมื่อกระแสการพัฒนาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง จากการที่มุ่งเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก กลับมาให้ความสำคัญกับการทำให้คนมีความอยู่ดีมีสุข หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวคิดการวัดการพัฒนาจึงปรับเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาดัชนีชี้วัดทางด้านสังคม หรือด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเพิ่มมากขึ้น และครอบคลุมหลากหลายมิติอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวได้มีการริเริ่มพัฒนามากมาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. การพัฒนาดัชนีชี้วัดในประเทศ

สามารถจำแนกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขได้ ดังนี้

1.1 **ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม** ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม ส่วนใหญ่เป็นบทบาทการดำเนินการของหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือจากตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆจัดทำอยู่ และนำมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือบ่งชี้สภาพการพัฒนาของประชาชน ซึ่งมักจะมุ่งไปในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงวัตถุวิสัยมากกว่าการวิเคราะห์ความสุขโดยตรง โดยดัชนีชี้วัดในกลุ่มนี้ ได้แก่

- ❶ **ดัชนีความอยู่ดีมีสุข** พัฒนาโดย สศช. เพื่อใช้ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 – 9 โดยมีกรอบแนวคิดว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

- ❷ **ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ** สศช. พัฒนารึ้นในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อใช้ประเมินผลกระทบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ใช้เป็นสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งบอกถึงสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม

- ❸ **ดัชนีการพัฒนายั่งยืน** พัฒนาโดย สศช. ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ในทิศทางที่มุ่งสู่ความสมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ตัวชี้วัดดังกล่าวใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ใน 3 ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (องค์ประกอบย่อย : คุณภาพ เสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนา)

มิติด้านสังคม (องค์ประกอบย่อย : การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวคนเข้าสู่สังคมฐานความรู้ คุณภาพชีวิต และความมั่นคงการดำรงชีวิต พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และการสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบย่อย : การสงวนรักษา การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และการมีส่วนร่วมและกระจายการใช้ทรัพยากร)

❶ **ตัวชี้วัดภาวะสังคม** พัฒนาโดย สศช. เพื่อติดตามและรายงานสถานการณ์ทางสังคม รวมทั้งภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของสังคมไทย รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยเพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหา โดยตัวชี้วัดภาวะสังคมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 37 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพคน ความมั่นคงทางสังคม ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม

❷ **เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ** สศช. พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน 6 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2547 – 2552) เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดมาจากหลักคิด 3 ประการ ได้แก่ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความมั่นคงในชีวิต

❸ **ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI)** สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี 2546 โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขัดสน” (Human Deprivation Index : IHD) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต่างๆในสังคมไทย ใน 76 จังหวัด ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน คมนาคม และการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

❹ **ดัชนีชี้วัดความสุขระดับชาติ** โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรช.) สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยพิจารณาเป็น 3 มิติ ได้แก่ สถานะสุขภาพของคน ทั้งด้านร่างกาย จิตและปัญญา ระบบบริการสุขภาพ พิจารณาทั้งในด้านระบบบริหารจัดการ ระบบการจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข และระบบการให้บริการ และปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงในชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว ศักยภาพชุมชน และความมั่นคงของสังคม

❺ **ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย** ของ ABAC Poll มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสุขของคนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน สังคม ภูมิภาค และประเทศ ครอบคลุมชาวไทยและชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่รวมชาวต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยดัชนีชุดนี้มี 14 กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์

แบบสอบถามของดัชนีชี้วัดทั้งทางตรง ด้วยการสอบถามตรงๆ และวัดทางอ้อม ด้วยการถามความรู้สึก/การให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ

❶ **ดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทย** พัฒนาโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) ในปี 2548 เพื่อเป็นกลไก/เครื่องมือในการพิจารณาแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทยที่สามารถระบุความจำเป็นเร่งด่วน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีการพัฒนาเป็น 2 ชุด **ดัชนีคุณภาพชีวิต** ประกอบด้วย 11 มิติ 64 ดัชนี ได้แก่ มิติสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่ อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การทำงาน จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย คมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม และ**ดัชนีทุนทางสังคม** ประกอบด้วย 5 มิติ 40 ดัชนี ได้แก่ กลุ่มและเครือข่าย ความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียว กิจกรรมและความร่วมมือ ความสมานฉันท์การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรง และอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ ยังมีความเคลื่อนไหวในการพัฒนา **ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข** สืบเนื่องจากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2548 ได้มีการประกาศเจตนารมณ์การร่วมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 9 ข้อ โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ เป็นเจตนารมณ์หนึ่งใน 9 ข้อดังกล่าว **“ความอยู่เย็นเป็นสุข”** หมายถึง **“ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล”** และการพัฒนาดัชนีชี้วัด**เมืองไทยแข็งแรง** โดยศูนย์อำนวยการบริหารยุทธศาสตร์เมืองไทยแข็งแรง ในปี 2547 เพื่อดำเนินการและประเมินผลการดำเนินงานวาระแห่งชาติ **“เมืองไทยแข็งแรง”**

1.2 ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชนหรือพื้นที่ ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชน ในช่วงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 7 เป็นต้นมา ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนเริ่มมีบทบาทรวมตัวกันเป็นในการหาแนวทางแก้ปัญหาทุกขภาวะของคนในสังคม ที่ตกอยู่ภายใต้ปัญหาความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงมากขึ้น เกิดเครือข่ายการศึกษาวิจัยในระดับชุมชน โดยชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้และแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในการวัดความสุขในชุมชนหรือระดับพื้นที่ ที่สำคัญ ได้แก่

❶ **ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย** พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มเกษตรกรใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา ขอนแก่น และสุรินทร์ เพื่อสร้างแนวคิดเรื่องความสุข อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรในภาคนี้ โดยมีกรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิงจิตวิสัย การพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระสังฆราชว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต (mind) และใจ (heart) มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนาน

❶ **ตัวชี้วัดความสุข** ของมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ (กาญจนบุรี ชัยนาท) และนำมาสร้างแบบสอบถาม จัดทำตัวชี้วัดเชิงปริมาณ จากนั้นใช้วิธี Future Search ค้นหาสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในระดับชุมชนเป็นดัชนีความสุข นอกจากนี้กำลังสร้างดัชนีครอบครัวมีสุข โดยพิจารณาจำแนกตามประเภทครอบครัว คือ ครอบครัวที่มี

ความสมบูรณ์ ครอบครัวที่อยู่กับเครือญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ และครอบครัวหย่าร้าง เป็นต้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการทดสอบตัวชี้วัด

๑) **ดัชนีชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน** พัฒนาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จ.ขอนแก่น โดยมีแนวคิดให้สุขภาวะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเป็นตัวตั้ง โดยใช้หลักอริยะสัจสี่ และหลักการบริหารนิยธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อค้นหาความทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ทางเลือกในการดับทุกข์) และมรรค (แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาเลือกในการดับทุกข์ และแผนปฏิบัติการดับทุกข์ เป็นการวัดในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชนภาคอีสาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักประกันในชีวิต ร่างกายและจิตใจแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมดี ความเป็นภาคภูมิใจ มีอิสรภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

2. การพัฒนาดัชนีชี้วัดของต่างประเทศ

ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจพัฒนาตัวชี้วัดทางสังคมหรือดัชนีใหม่ๆที่จะมาอธิบายผลของการพัฒนาแทน GDPและรายได้ต่อหัวประชากร โดยเริ่มจากการวัดและรายงานเครื่องชี้ภาวะสังคม โดยเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชากร ระดับการศึกษา สุขภาพ การจ้างงาน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นแนวคิดการวัดคุณภาพชีวิต หรือความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งการพัฒนาเฉพาะด้านเช่นบทบาทของสตรี เด็กเยาวชนและผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืน และดัชนีความสุข ได้แก่

2.1 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาคน (Human Development Index : HDI) พัฒนาโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) มีแนวคิดการพัฒนาคน ใน 3 มิติ ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อขยายแนวคิดการพัฒนาประเทศ โดยไม่ให้ความสำคัญที่รายได้เพียงด้านเดียว มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้วัดการพัฒนาคนในประเทศต่างๆ และเปรียบเทียบระดับการพัฒนาในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี การศึกษา และรายได้ โดยตัวชี้วัดประกอบด้วย อายุขัยเฉลี่ย อัตราการรู้หนังสือ อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และการศึกษาต่อเนื่อง และรายได้ต่อหัวของประชากร

2.2 ดัชนีการพัฒนาหญิง-ชาย (Gender-related Development Index : GDI) พัฒนาโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ใช้วัดการพัฒนาคน โดยใช้องค์ประกอบเดียวกับ HDI แต่เพิ่มความไม่เทียมในเรื่องความสำเร็จระหว่างเพศชายและหญิง โดยที่ถ้าค่า GDI เท่ากับ HDI หมายถึงมีความเท่าเทียมกันทั้งสองเพศ โดย GDI จะระบุตัวชี้วัดที่บอกถึงความแตกต่างในความสามารถพื้นฐานระหว่างเพศชายและหญิง ประกอบด้วยองค์ประกอบ การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี การศึกษา และรายได้

2.3 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต พัฒนาโดย UNESCAP เป็นการมองคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีระดับที่แตกต่างกันออกไป โดยเป็น

ระดับของการมีชีวิตที่เป็นผลรวมจากองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 7 ด้าน คือ สุขภาพ การใช้สติปัญญา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม

2.4 ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน พัฒนาโดย United Nations Commission on Sustainable Development (UNCSD) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบในการวัดความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ในการคัดเลือกดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ยึดหลัก Pressure-State-Response Framework (PSR) ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัด 134 ตัวชี้วัดและจัดแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสถาบัน/องค์กร นอกจากนี้ ยังแบ่งลักษณะของดัชนีออกเป็น 3 ประเภท ที่สอดคล้องกับหลัก PSR คือ ดัชนีประเภทพลังขับเคลื่อน (Driven force indicators) ดัชนีประเภทแสดงสถานภาพ (State indicators) และดัชนีประเภทตอบสนอง (Response indicators) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาสถาบัน/องค์กร

2.5 ดัชนีอยู่ดีมีสุขของเด็กและเยาวชน (Child and Youth Well-being Index : CWI) พัฒนาโดย Foundation for Child Development มาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษาคุณภาพชีวิต หรือ ความอยู่ดีมีสุข ของเด็กและวัยรุ่นชาวอเมริกัน ดัชนีอยู่ดีมีสุขของเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนในประเทศอเมริกา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของครอบครัว สุขภาพ ความปลอดภัย/พฤติกรรม การเข้าศึกษา ความเชื่อมโยงในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสุขทางอารมณ์

2.6 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDG) ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ ผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก 189 ประเทศรวมทั้งไทยได้ตกลงร่วมกันที่จะลดช่องว่างของการพัฒนา และมุ่งส่งเสริมการพัฒนาด้านภายในปี พ.ศ. 2533 – 2558 ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ได้แก่ ขจัดความยากจนและความหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

2.7 ความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ของประเทศภูฏาน เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุข” ที่แท้จริงของคนในสังคม โดยการพัฒนาสังคมมนุษย์ที่แท้จริงเกิดจากการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป ภายใต้หลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีธรรมาภิบาล ประเทศภูฏานได้ใช้ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมประชาชาติเป็นเครื่องมือกำกับการพัฒนาประเทศ

2.8 ดัชนีโลกแห่งความสุข (Happy Planet Index : HPI) พัฒนาโดย New Economics Foundation เป็นวิธีการวัดแบบใหม่ โดยพิจารณาจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากร กับความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ทั้งนี้ ประเทศที่ได้ค่า HPI สูงไม่ได้หมายความว่า จะเป็นประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก แต่จะหมายถึงความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิด

ประสิทธิภาพต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความยืนยาวของชีวิต
ความพอใจในชีวิต และความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ

3. บทสรุปการทบทวนดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการพัฒนาดัชนีชี้วัดทั้งภายในและภายนอกประเทศข้างต้น พบว่าวิธีการพัฒนา การกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดของแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันในแต่ละดัชนี ทั้งนี้ พัฒนาการของดัชนีชี้วัดต่างๆ ที่กล่าวมาได้มีการขยายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสุขในขอบเขตที่กว้างขวางเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ

3.1 ทุกดัชนีมีมุมมองการพัฒนาในเชิงบูรณาการของมิติการพัฒนาที่หลากหลาย มากกว่าที่จะยึดการเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือ GDP เป็นเป้าหมายหลักอย่างเดียว รายได้และ GDP ลดความสำคัญเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น โดยดัชนีชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ ได้สะท้อนการปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักของการพัฒนาที่มุ่งความสมดุลในมิติต่างๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านกายและจิตใจ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ความยั่งยืน เพิ่มขึ้น

3.2 การพัฒนาดัชนีมุ่งให้ความสำคัญกับการวัดความสุขที่เกิดขึ้นกับคน แต่ในระยะแรกยังมุ่งเน้นการวัดผลด้านคุณภาพชีวิตของคน โดยองค์ประกอบหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลการพัฒนาด้านการมีสุขภาพ/ชีวิตที่ยืนยาว รายได้/การทำงาน/การครองชีพ และการศึกษา ต่อมาจึงขยายการวัดในประเด็นด้านคุณภาพของสภาวะแวดล้อมรอบตัวคน เช่น ทนทางทรัพยากรธรรมชาติ ชีวิตครอบครัวที่อยู่อาศัย/หลักประกันในชีวิต ทนทางสังคม/ชุมชน และสภาพแวดล้อม/ความปลอดภัย ส่วนการวัดผลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจได้แก่ คุณธรรม ความเชื่อ จิตวิญญาณ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาสถาบัน/ธรรมาภิบาลและการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ความภาคภูมิใจ/ความพึงพอใจในชีวิต และเสรีภาพมีการใช้เฉพาะในดัชนีบางตัวเท่านั้น

3.3 องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตซึ่งได้นำมาใช้พัฒนาดัชนีนั้น ตัวชี้วัดส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงวัดตัวชี้วัดที่บอกถึงระดับการพัฒนาและเป็นองค์ประกอบที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ หรือมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบและมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ในขณะที่องค์ประกอบที่วัดผลในเชิงคุณภาพ เช่น การวัดคุณธรรม จิตใจ วัฒนธรรมมีลักษณะโน้มเอียงไปในด้านอัตวิสัย ซึ่งวัดในเชิงปริมาณได้ยาก และยังขาดแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.4 ดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมีทั้งประโยชน์เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา การติดตามประเมินผล และยังเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการทำดัชนี สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ดัชนีชี้วัดของต่างประเทศ และในประเทศที่พัฒนาโดยหน่วยงานและองค์กรรับผิดชอบ และถูกนำไปใช้ประโยชน์เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา ซึ่งให้ความสำคัญกับเทคนิคในการคำนวณและการกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ และมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบและมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง และ 2) ตัวชี้วัดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในระดับชุมชนโดยตรง เพื่อค้นหาทางออกจากสภาพปัญหาที่มีอยู่ภายในชุมชน มีลักษณะค่อนข้างไปทางวัดแบบอัตวิสัย มุ่งไปที่การปรับปรุงให้พ้นจากความทุกข์และสร้างความสุขเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ แต่มีจุดเด่นในการกำหนดตัวชี้วัดความสุขที่เป็นรูปธรรม

(รายละเอียดการพัฒนาดัชนีชี้วัดทั้งในและต่างประเทศตามเอกสารแนบท้ายภาคผนวก)

*****

ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม / ประเทศ

1

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

1.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 กรอบแนวคิด

ปรัชญาและแนวคิดการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สศช. จึงได้ใช้แนวคิดด้าน **ความอยู่ดีมีสุข (Well-Being)** เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตัวชี้วัดการติดตามประเมินผลแผนฯ 8 และแผนฯ 9 โดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการใช้ศักยภาพของมนุษย์ร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งได้รับการจำกัดความในรูปของ “ภารกิจ (Functionings)” และ “สมรรถภาพ (Capabilities)” **ภารกิจ** หมายถึงความสำเร็จ และ **สมรรถภาพ** หมายถึงความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยภารกิจเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการเลือกดำเนินชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคล ในขณะที่สมรรถภาพเกี่ยวข้องกับทางเลือกและความมีอิสระที่บุคคลสามารถเลือกหาในการดำรงชีวิตหรือแสวงหาความสำเร็จในชีวิต โดยนัยนี้ **ความอยู่ดีมีสุข** จึงมีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งมีหลายมิติและหลายองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความหมายที่กว้างกว่าการพิจารณาด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ”

1.3 นิยาม

“ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

1.4 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการประเมินผลการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ทั้งผลในภาพรวมและผลในด้านต่างๆ ให้สามารถระบุขนาดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

1.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
ตามความหมายของความอยู่ดีมีสุข ได้ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 7 ด้าน คือ	
1. สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเกิดจากการสร้างสุขภาวะ ซึ่งจะ使人มีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน (1) การมีชีวิตยืนยาว (2) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี (3) การสร้างความเป็นธรรมในระบบสาธารณสุข	1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 2. สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี 3. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ
2. ความรู้ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถ ในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่คนเราจะมีชีวิตที่ดีขึ้น จะต้องได้รับการศึกษา โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน (4) การได้รับการศึกษาของคนไทยอย่างทั่วถึงเท่าเทียม (5) คุณภาพการศึกษา	4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน 5. อัตราการเข้าเรียนหนังสือ ของ เด็กชั้นม.ต้น และม.ปลาย 6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย อังกฤษ คณิตศาสตร์

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	(และวิทยาศาสตร์)
3. ชีวิตการทำงาน การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน (6) การมีงานทำอย่างทั่วถึง (7) ความมั่นคงในการทำงาน	7. สัดส่วนผู้ว่างงาน 8. สัดส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในเครือข่ายครอบคลุมของกองทุนประกันสังคม
4. รายได้และการกระจายรายได้ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน (8) รายได้ (9) การกระจายรายได้	9. สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้ 10. สมประสิทธิ์การกระจายรายได้
5. ชีวิตครอบครัว ครอบครัวอยู่ดีมีสุขคือครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน (10) สมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว (11) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	11. อัตราการหย่าร้าง 12. อัตราการจดทะเบียนสมรส 13. ความอบอุ่นของครอบครัว 14. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายร้อยละ 10
6. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต การมีสภาพแวดล้อมที่ดี หมายความว่ารวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับการสาธารณสุขปลอดภัยเพียงพอ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตโดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน (12) ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับการสาธารณสุขปลอดภัย (13) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (14) สิ่งแวดล้อม	15. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง 16. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ 17. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร 18. สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร 19. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ 20. สัดส่วนขยะต่อประชากรแต่ละปี 21. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด
7. การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุข ของประชาชนส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนา และตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน (15) หลักคุณธรรม (16) การมีส่วนร่วม (17) ความคุ้มค่า (18) ความโปร่งใส	22. สัดส่วนจำนวนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย 23. สัดส่วนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 24. สัดส่วนค่าใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP 25. ดัชนีชี้วัดคอร์รัปชันขององค์กร Transparency International (TI)

2 ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

2.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.2 กรอบแนวคิด

“ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” มีแนวคิดพื้นฐานมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดหลักทางสายกลางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของการวัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ ว่าความสำเร็จของการพัฒนาประเทศต้องการความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเปรียบได้กับความแข็งแรงของร่างกายมนุษย์ ทำให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง มีภูมิคุ้มกันให้สามารถต้านโรคร้ายไข้เจ็บได้ รวมทั้งสามารถปรับร่างกายให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคงก็คือการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจให้สามารถสร้างฐานรายได้ที่มั่นคงของประเทศ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและบรรเทาความผันผวนทางเสถียรภาพ ขณะเดียวกันมีความสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์โลกและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน อันจะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ มีการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ที่นำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา

2.3 นิยาม

“ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

2.4 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนา ทั้งผลในภาพรวมและผลในด้านต่าง ๆ ให้สามารถแสดงระดับและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้าใจด้านเศรษฐกิจของประเทศ

2.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ 1.1 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มภาคเกษตรกรรมต่อ GDP 1.2 สัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนต่อ GDP 1.3 ดุลการค้าต่อ GDP
2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ 2.1 ระดับการเปิดประเทศ 2.2 ดุลการคลังต่อ GDP 2.3 หนี้ต่างประเทศต่อ GDP
3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก 3.1 ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP) 3.2 ค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP 3.3 ส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดโลก
4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ 4.1 อัตราเงินเฟ้อ 4.2 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) 4.3 ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP
5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม	5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม 5.1 ความไม่เท่าเทียมการพัฒนา

ผ - 10

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	5.2 การกระจายรายได้

3 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

3.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2 กรอบแนวคิด

การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวัดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่ความยั่งยืนของประเทศไทย โดยพิจารณาการพัฒนาใน 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและไม่ขัดแย้งกัน ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวมีเป้าประสงค์ของการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้

- 1) **คุณภาพ** : สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นสังคมฐานความรู้ มีการพัฒนาศักยภาพและการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพตามศักยภาพการผลิตในประเทศ โดยเน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขันควบคู่กับผลิตภาพ เพิ่มผลผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และลดมลพิษเชิงป้องกัน
- 2) **เสถียรภาพและการปรับตัว** : เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมจากปัจจัยสนับสนุนภายใน โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาและการบริหารจัดการเศรษฐกิจระดับฐานรากอย่างครบวงจร โดยมีสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย มีการสร้างไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อันเป็นมรดกดั้งเดิมของชาติ
- 3) **การกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม** : ประชากรมีความเท่าเทียมทั้งด้านเพศ อาชีพ รายได้ การศึกษา ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ และบริการพื้นฐานทางสังคม มีโอกาสในการเข้าถึงตลาดและการจัดสรรฐานทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและสวงรักษาทรัพยากรให้คนรุ่นอนาคต
- 4) **การมีระบบบริหารจัดการที่ดี** : ประชากรทุกภาคส่วนของสังคม มีโอกาสและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะแก่ประชาชนโดยผ่านการบริหารจัดการ การส่งเสริมและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการของสถาบันการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ในปัจจุบัน สศช. อยู่ในระหว่างการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาคและระดับลุ่มน้ำ เพื่อเชื่อมโยงจากระดับประเทศลงมาสู่ระดับพื้นที่

3.3 นิยาม

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดมาจาก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีดุลยภาพ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทั้ง 3 มิติจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการของคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป และต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพคนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นโดยบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการปลูกฝังค่านิยมของคนไทยให้มีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่ดำเนินวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนฐานของสังคมแห่งความรู้

3.4 วัตถุประสงค์

การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างเครื่องมือในการวัดสภาพ ความสำเร็จ และระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ใช้ติดตามการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา และใช้ประเมินสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะก่อให้เกิดการและเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานของหน่วยงาน รวมทั้งการขยายผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>1. มิติเศรษฐกิจ</p> <p>1.1 การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การผลิตสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพทางการผลิตของประเทศและความต้องการของตลาด มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ พื้นฟูและรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.2 การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพในประเทศและต่างประเทศ สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเติบโตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนได้ในระยะยาว</p> <p>1.3 การกระจายความมั่งคั่ง หมายถึง การสร้างโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานของรัฐอย่างทั่วถึง ที่จะนำไปสู่การลดช่องว่างของรายได้และกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง</p> <p>2. มิติสังคม</p> <p>2.1 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้ หมายถึง การพัฒนาคนในสังคมทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรให้มีสมรรถภาพ มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะอาชีพ การบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง อยู่ในสังคมฐานความรู้ และเกื้อหนุนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p> <p>2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต หมายถึง การพัฒนาให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง สามารถเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน</p> <p>2.3 การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม หมายถึง สังคมไทยต้องมีค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ประหยัด มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและฐาน</p>	<p>1. มิติเศรษฐกิจ</p> <p>1.1 การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย (1) ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมรายสาขา (2) การใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (3) สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนต่อการใช้พลังงานทั้งหมด (4) สัดส่วนปริมาณของเสียที่ถูกนำมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ต่อของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้น (5) จำนวนองค์กรที่มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม/ผลิตภัณฑ์ฉลากเขียว</p> <p>1.2 การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ ประกอบด้วย (1) อัตราการว่างงาน (2) ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (3) สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อเงินสำรองระหว่างประเทศ (4) สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ</p> <p>1.3 การกระจายความมั่งคั่ง ประกอบด้วย (1) สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ (2) สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้ (3) ช่องว่างระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดและกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดตามควินไทล์</p> <p>2. มิติสังคม</p> <p>2.1 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้ ประกอบด้วย (1) จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน (2) ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก (3) ร้อยละของการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ</p> <p>2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย (1) อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (2) ร้อยละของประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมด (3) ร้อยละของการเข้าถึงน้ำประปาของประชากร (4) ร้อยละของความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจากอัคคีภัยและอุบัติภัย (5) สัดส่วนคดีอาชญากรรมและยาเสพติดต่อประชากร</p> <p>2.3 การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) จำนวนกิจกรรมการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา สืบทอด และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม</p>

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>ทรัพยากรของชาติในระยะยาว โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืน มีการดำรงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน</p> <p>2.4 การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม หมายถึง ประชากรไทยต้องได้รับความเท่าเทียมกันทั้งทางเพศ การศึกษา อาชีพการงาน สวัสดิการ สภาพแวดล้อม และสิทธิเสรีภาพ ภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และมีโอกาสร่วมในกิจกรรมของสังคมโดยรวม เช่น การเมือง การปกครอง โดยมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่อนโยบาย สาธารณะใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคม โดยยึดหลักการ บริหารจัดการที่ดี</p> <p>3. มิติสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.1 สงวนรักษา หมายถึง การป้องกัน การใช้ และการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ ต้อง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำกระบวนการอนุรักษ์ และพัฒนามาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อ จัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิด ประโยชน์ในด้านต่างๆ มากที่สุด โดยคำนึงถึงความต้องการ ของคนทั้งในปัจจุบันและมุ่งสงวนรักษาทุนธรรมชาติไว้ใช้ ประโยชน์สำหรับคนรุ่นอนาคต และขีดความสามารถสูงสุด ของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยไม่เกิดผลกระทบ ต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี หมายถึง การพัฒนา ประเทศต้องธำรงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อคุณภาพ ชีวิตที่ดีของคนไทย มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษ ต่างๆ ทั้งทางน้ำ ดิน และอากาศ ตลอดจนดำเนินการเพื่อ ป้องกันการเกิดมลพิษผ่านทางการผลิตและการบริโภคของ ประชาชน</p> <p>3.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร หมายถึง ประชาชนทุกคนจากทุกภาคส่วนของประเทศ ได้รับจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและผลประโยชน์จากการ พัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย วางแผนงาน และการดำเนิน โครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ สุขและคุณภาพชีวิตที่ดีต่อมวลมนุษย์ในสังคมโลก</p> <p>3.4 การร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในฐานะ ชาติโลก หมายถึง ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศหนึ่งใน ประชาคมโลก ต้องร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนานา ประเทศทั่วโลก เพื่อรักษาคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนาน</p>	<p>2.4 การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาครัฐ (2) สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็น สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ภาพลักษณ์เรื่องคอร์รัปชั่น (4) สัดส่วนชุมชนที่มีการจัดแผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชนทั้งหมด</p> <p>3. มิติสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.1 สงวนรักษา ประกอบด้วย (1) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ (2) สัดส่วนของพื้นที่ป่าชายเลนเทียบกับอดีต (3) ปริมาณสัตว์น้ำ เศรษฐกิจที่จับได้ต่อชั่วโมง (4) สัดส่วนแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่ อยู่ในสถานภาพอันตรายที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครอง (5) สัดส่วนของปริมาณ น้ำผิวดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณที่มีอยู่ทั้งหมดและปริมาณน้ำใต้ดินที่ใช้ ต่อปริมาณน้ำที่สามารถใช้งานได้</p> <p>3.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วย (1) สัดส่วนของแหล่ง น้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั้งหมด (2) สัดส่วนของพื้นที่การเกษตรกรรมที่ได้รับการแก้ไข (3) ร้อยละของ คุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน (4) สัดส่วนของเสียที่ ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง (5) ปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตร (6) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง</p> <p>3.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร ประกอบด้วย (1) จำนวนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.4 การร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในฐานะชาติโลก ประกอบด้วย (1) ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (2) ปริมาณการ ใช้สารทำลายโอโซน</p>

4

 ตัวชี้วัดภาวะสังคม

4.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.2 กรอบแนวคิด

จากการที่สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม และการเป็นสังคมเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบทางสังคมตามมาทั้งในเชิงความหลากหลายและระดับความรุนแรงของปัญหาอย่างมากหลายด้าน ขณะที่ระบบการคุ้มครองทางสังคมยังไม่ก้าวหน้าและครอบคลุมทั่วถึง ซึ่งหากไม่มีการปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมทั้งคนและระบบให้ตั้งรับและรุกได้ดีพอต่อสถานการณ์ และการแสวงหาเปลี่ยนแปลงที่เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนและสังคมไทยในภาพรวมแล้ว ย่อมเป็นการยากลำบากที่ประเทศไทยจะสร้างสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

4.3 นิยาม

สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นผลมาจากความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและเผชิญกับสถานการณ์ของสังคมไทยที่มีความเป็นพลวัตสูง ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องได้รับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน มีพฤติกรรมทางบริโภคที่เหมาะสมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ รวมทั้งมีระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เสมอภาค ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย

4.4 วัตถุประสงค์

การพัฒนาตัวชี้วัดภาวะสังคม เพื่อประเมินผลการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา รับทราบผลสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสะท้อนหรือชี้แจงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม รวมทั้งเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยทางสังคม เพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละด้านของสังคมไทยต่อไป

4.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. คุณภาพคน 1.1 สุขภาพ 1.2 การศึกษา 1.3 การมีงานทำ	<ul style="list-style-type: none"> - อายุขัยเฉลี่ย - อัตราการป่วย - จำนวน / อัตราการป่วย โรคเครียด จิตประสาท (เพิ่มเติม : ร้อยละของประชากรที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา, ระดับ EQ, ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ระดับครัวเรือน, อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ) - จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (เพิ่มเติม : ร้อยละนักเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายวิชา, ระดับ EQ /MQ, IT Literacy) - ผลผลิตภาพแรงงาน - อัตราการว่างงาน - อัตราการทำงานต่ำระดับ (เพิ่มเติม : ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อวัน/ สัปดาห์, กำลังแรงงานที่ประสบอันตรายจากการทำงาน/ เสียชีวิต/ หายงานเกิน 3 วัน/ สูญเสีย

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	อวัยวะ/ ทูพพลภาพ)
1.4 ด้านประชากร	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราส่วนภาวะพึงพิง - สัดส่วนคนยากจน <p>(เพิ่มเติม : อัตราครอบครัวยุคสูงอายุเป็นผู้รับภาระในการดูแลครอบครัว, ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันได้)</p>
2. ความมั่นคงทางสังคม	
2.1 สถาบันครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง - ความอบอุ่นของครอบครัว - สัดส่วนผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง - สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง
2.2 หลักประกันทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของการมีหลักประกัน สุขภาพ - สัดส่วนผู้มีประกันตนเองต่อกำลังแรงงาน - เบี้ยประกันภัย <p>(เพิ่มเติม : อัตราผู้ร้องเรียนจากการละเมิดสิทธิจากกระบวนการยุติธรรม, การมีหลักประกันและการคุ้มครองสิทธิ)</p>
2.3 ความสงบสุขในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการตายด้วยอุบัติเหตุจากจราจรทางบก - สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/ ทรัพย์สิน - สัดส่วนคดีชีวิตร้ายกายและเพศ - สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร <p>(เพิ่มเติม : สัดส่วนผู้เสพยาเสพติด, ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำ)</p>
3. ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน	
3.1 พฤติกรรมในการบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค - ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค - อัตราการบริโภคสุรา - อัตราการบริโภคบุหรี่ <p>(เพิ่มเติม : สัดส่วนการออม, สัดส่วนการหนี้, สัดส่วนการใช้บัตรเครดิต)</p>
3.2 การคุ้มครองผู้บริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเรื่องร้องเรียน <p>(เพิ่มเติม : สัดส่วนผู้ร้องเรียนที่ได้รับการแก้ไข, สัดส่วนสถานประกอบการที่ถูกร้องเรียนได้รับการแก้ไข, สัดส่วนผู้ร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไข)</p>
3.3 การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้บริการจากสื่อต่าง ๆ - สัดส่วนการใช้เวลากับ Internet / เครื่องคอมพิวเตอร์
<ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : ศาสนา • เพิ่มเติม : การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : ร้อยละของประชากรที่ปฏิบัติศาสนกิจ • เพิ่มเติม : การใช้สิทธิเลือกตั้ง, ร้อยละของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ องค์กรท้องถิ่น, ร้อยละของครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน, จำนวนองค์กรชุมชน
4. สิ่งแวดล้อม	
4.1 สารอันตราย	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณการใช้สารเคมี - จำนวนผู้ป่วยที่เกิดจากสารอันตราย - จำนวนผู้เสียชีวิตที่เกิดจากสารอันตราย <p>(เพิ่มเติม : ร้อยละของครัวเรือนเกษตรที่มีการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงในภาคเกษตร)</p>
4.2 ขยะ	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ - ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นใน กทม. - ความสามารถในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีใน กทม. - ปริมาณของเสียอันตรายทั่วประเทศ <p>(เพิ่มเติม : สัดส่วนขยะมูลฝอยที่นำมาใช้ประโยชน์ใหม่)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากร

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>4.3 มลพิษทางอากาศ</p> <ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : น้ำ • เพิ่มเติม : สภาพแวดล้อม <p>▶▶ องค์ประกอบเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> • ด้านวัฒนธรรมจริยธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าเฉลี่ยฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน • เพิ่มเติม : ร้อยละของแหล่งน้ำธรรมชาติในระดับดี • เพิ่มเติม : สัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากร, พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมของเมือง • เพิ่มเติม : ร้อยละของครัวเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม, จำนวนแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม/ จริยธรรม, สัดส่วนนักเรียน/ นักศึกษา ที่เข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม, คดีฉ้อโกงและยกยอกต่อประชากรแสนคน, การเห็นความสำคัญของระเบียบและกฎหมายในชีวิตประจำวัน, ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจำนวนแหล่งเครือข่ายด้านคุณธรรม จริยธรรม, สื่อที่นำเสนอด้านคุณธรรม จริยธรรม

5 เกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการ ในการดำรงชีวิตของคนไทย

5.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/ หน่วยงานเจ้าภาพ / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 กรอบแนวคิด

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2546 เห็นชอบเกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ โดยเป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน 6 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2547-2552) ประกอบด้วยหลักคิด 3 ประการ คือ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความมั่นคงในชีวิต

5.3 วัตถุประสงค์

เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการ ในการดำรงชีวิตของคนไทย ในระยะเวลา 6 ปี (2547-2552) และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามเกณฑ์พื้นฐานฯ ของหน่วยงานเจ้าภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

เกณฑ์พื้นฐาน	ตัวชี้วัด
1. ด้านการศึกษา (1) ทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือและวิชาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต	1. ร้อยละของประชากรที่เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (9 ปี) 2. ร้อยละของประชากรที่เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (12 ปี) 3. ร้อยละของประชากรที่ได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อายุ 15 ปี ขึ้นไป) 4. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไป (Year of Schooling) 5. ร้อยละของแรงงานฝีมือและแรงงานภาคเกษตรที่ได้รับการฝึกอบรมอาชีพ
2. ด้านสาธารณสุข (2) ทุกคนได้รับการประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐาน (3) ทุกคนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย	6. ร้อยละของผู้มีบัตรประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐาน 7. ร้อยละของสถานบริการสาธารณสุขที่ให้บริการได้มาตรฐาน 8. ร้อยละของประชาชนที่มีความพึงพอใจในบริการสาธารณสุข 9. ร้อยละของเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม (5 ปีที่ผ่านมา) 10. ร้อยละเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้กินอาหารเหมาะสมและเพียงพอ 11. ร้อยละของเด็กวัยเรียนได้กินอาหารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน 12. ร้อยละของเด็กวัยเรียนที่มีดัชนีมวลกายตามเกณฑ์ 13. ร้อยละของมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เกณฑ์พื้นฐาน	ตัวชี้วัด
3. ด้านหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ (4) ผู้มีอายุเกิน 60 ปี และไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพ ได้รับหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต (5) ทุกคนมีความมั่นคงในที่พักพิง	14. จำนวนผู้สูงอายุยากจนที่ได้รับการดูแลด้านที่พักพิง 15. ร้อยละของผู้สูงอายุที่ยากจนและได้รับเบี้ยยังชีพ 16. ร้อยละของผู้สูงอายุที่ยากจนและได้รับบัตรประกันสุขภาพ 17. ร้อยละของครัวเรือนที่บ้านเรือนเป็นของตนเอง 18. จำนวนบ้านพักพิงสำหรับเด็กเร่ร่อน
4. ด้านความจำเป็นพื้นฐาน (6) ทุกคนมีน้ำสะอาดเพื่อดื่มอย่างน้อย 5 ลิตร/คน/วัน และมีน้ำใช้อย่างน้อย 45 ลิตร/คน/วัน (7) ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ (8) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงในชีวิตและปลอดภัยจากยาเสพติด (9) ทุกคนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ	19. ร้อยละของครัวเรือนที่รับบริการน้ำประปา 20. ร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มหรือใช้อย่างเพียงพอตลอดปี 21. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 22. สัดส่วนคดีอุกฉกรรจ์ 23. สัดส่วนคดีชีวิตร่างกายและเพศ 24. อัตราตายโดยอุบัติเหตุจราจรทางบก 25. สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์และโจรกรรม 26. ร้อยละของเวลาออกอากาศของรายการที่ให้ความรู้ 27. ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถให้บริการข้อมูลสารสนเทศระบบอินเทอร์เน็ตตำบล
5. ด้านทรัพยากรและแหล่งทุน (10) ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ	28. ร้อยละของแปลงที่ดินที่ได้รับการออกโฉนดให้แก่ประชาชน 29. ร้อยละของครัวเรือนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินจากรัฐ 30. ร้อยละของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติต่อวิสาหกิจชุมชนที่ขอรับการจดทะเบียน 31. ร้อยละครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ

6 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์

6.1 หน่วยงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

6.2 กรอบแนวคิด

แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ตามขอบข่ายของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(UNDP) การปลอดจากความต้องการโอกาสที่เท่าเทียมกัน และการปลอดจากความกลัว รวมกับแนวคิดคุณภาพชีวิต ภายใต้ปรัชญาด้านตะวันออก โดยพิจารณาทั้งจากมิติปัจจัยภายนอกตัวมนุษย์และมิติปัจจัยภายในตัวมนุษย์

6.3 นิยาม

การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

6.4 วัตถุประสงค์

1. เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการด้านความมั่นคงของมนุษย์
2. เป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศ และการดำเนินงานด้านความมั่นคงของมนุษย์

6.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สังคม-วัฒนธรรม สิทธิและความเป็นธรรม การเมืองและธรรมาภิบาล โดยมีตัวชี้วัด 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับพื้นที่

- ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ระดับพื้นที่ 56 ตัวชี้วัด
- ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ระดับบุคคล 69 ตัวชี้วัด

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
ที่อยู่อาศัย	

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
1. ความหนาแน่นของครัวเรือน 2. อัตราการถือครอง 3. อัตราการมีไฟฟ้าใช้ 4. อัตราการมีน้ำประปาใช้ 5. อัตราการมีส้วม 6. อัตราพื้นที่ป่าไม้ 4,863,726 ไร่ สุขภาพอนามัย 7. เติบโตจำนวนผู้ป่วย 8. แพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย 9. ทันตแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย 10. พยาบาลต่อจำนวนผู้ป่วย 11. ผู้ป่วยเอดส์ต่อ 10,000 ครัวเรือน	1. สถานะการครอบครอง 2. ระดับของที่อยู่อาศัย 3. วัสดุที่ใช้ปลูกสร้าง 4. แหล่งน้ำดื่ม 5. แหล่งน้ำใช้ 6. แหล่งแสงสว่าง 7. ส้วม 8. เชื้อเพลิง 9. ขยะ 10. กลิ่น 11. เสียง 12. ฝุ่น-ควัน 13. ลักษณะทางเข้าออก 14. การเจ็บป่วยที่ต้องพบแพทย์ 15. การหยุดงานเพราะเจ็บป่วย 16. การคุ้มครองด้านสาธารณสุข 17. ระยะเวลาการเข้าถึงบริการ 18. การบริโภคอาหาร 19. การบริโภคแอลกอฮอล์ 20. การสูบบุหรี่ 21. การควบคุมอารมณ์ 22. การออกกำลังกาย
การศึกษา 12. นักเรียนต่อห้องเรียน 13. ครูต่อนักเรียน 14. นักเรียนชั้นมัธยมและประถมต่อ 1,000 ครัวเรือน 15. การออกกลางคันต่อ 1,000 ครัวเรือน 16. นักเรียนที่มีปัญหาด้านน้ำหนักและส่วนสูงต่อ 1,000 ครัวเรือน 17. นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านอารมณ์ต่อ 1,000 ครอบครัว	23. การศึกษาสูงสุด 24. การอบรมเพิ่มเติมต่างๆ 25. การประกอบอาชีพที่ตรงกับความรู้ 26. โอกาสทางการศึกษา
การมีงานทำและรายได้ 18. ผู้มีงานทำต่อครัวเรือน 19. รายได้ต่อครัวเรือน 20. การมีส่วนในรายได้ของคนที่ยากที่สุด 20% แรก 21. สัมประสิทธิ์จีนิ 22. อัตราครัวเรือนที่เป็นหนี้ 23. มูลค่าหนี้ต่อครัวเรือน	27. สถานภาพการทำงาน 28. รายได้จากการทำงานและทรัพย์สิน 29. ปริมาณหนี้ 30. ภาระในการส่งหนี้สิน 31. เงินออม 32. ความพึงพอใจในงาน 33. ความมั่นคงในงาน
ความมั่นคงส่วนบุคคล 24. คดีฆาตกรรมต่อ 100,000 ครัวเรือน 25. คดีปล้นทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน 26. คดีชิงทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน 27. คดีทำร้ายร่างกายต่อ 100,000 ครัวเรือน 28. คดีข่มขืนต่อ 100,000 ครัวเรือน 29. คดีวัตถุลามกอนาจารต่อ 100,000 ครัวเรือน	34. การประทุษร้ายทางร่างกาย 35. การประทุษร้ายทางทรัพย์สิน 36. ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต 37. ความรู้สึกปลอดภัยในทรัพย์สิน 38. หลักประกันทางสังคม
ครอบครัว 30. อัตราการสมรส	39. ความรักใคร่ปรองดอง

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
31. อัตราการหย่า 32. อัตราครอบครัวอบอุ่น 33. อัตราครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี 34. อัตราครอบครัวที่พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้	40. ความเคารพและให้เกียรติ 41. ความรุนแรงทางวาจา 42. ความรุนแรงด้านการทะเลาะตบตี 43. การมีส่วนรับผิดชอบทางการเงิน 44. การช่วยเหลือภารกิจครัวเรือน 45. ความสุขเมื่ออยู่บ้าน
การสนับสนุนทางสังคม 35. ผู้ทำประกันชีวิตต่อประชากร 36. ผู้ทำประกันสังคมต่อครัวเรือน 37. จำนวนวัดต่อ 1,000 ครัวเรือน 38. จำนวนมัสยิดต่อ 1,000 ครัวเรือน 39. จำนวนโบสถ์ต่อ 1,000 ครัวเรือน 40. จำนวนการฆ่าตัวตายและทำร้ายตนเองต่อ 1,000 ครอบครัว	46. บุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ 47. ระยะเวลาการเข้าถึงสถาบันทางสังคม 48. ความสุขในการใช้ชีวิต 49. คุณค่าของชีวิต
สังคมวัฒนธรรม 41. การมีโทรศัพท์ต่อครัวเรือน 42. การมีคอมพิวเตอร์ต่อครัวเรือน 43. องค์กรเอกชนต่อครัวเรือน 44. จำนวนผู้อยู่ในระหว่างพักผ่อนต่อครัวเรือน	50. เวลาว่าง 51. วันหยุดพักผ่อน 52. เวลาที่ใช้ในการติดตามข่าวสารสังคม-วัฒนธรรม 53. เวลาที่ใช้ในการสวดมนต์หรือทำจิตใจให้สงบ 54. การเป็นสมาชิกกลุ่ม-ชมรม 55. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม-ชมรม 56. การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน
สิทธิและความเป็นธรรม 45. คดีในศาลปกครองต่อ 10,000 ครัวเรือน 46. คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐต่อ 10,000 ครัวเรือน 47. การคัดค้านโครงการรัฐต่อ 10,000 ครัวเรือน	57. ความคับข้องใจการถูกละเมิดสิทธิ 58. การอยู่ในระหว่างคดีฟ้องร้องด้านสิทธิกับบุคคล 59. การอยู่ในระหว่างคดีฟ้องร้องด้านสิทธิกับรัฐ 60. ความรู้สึกด้านโอกาสและความเป็นธรรม
การเมืองและธรรมาภิบาล 48. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สส. 49. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สส.บัญชีรายชื่อ 50. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สว. 51. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สส. 52. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สส.บัญชีรายชื่อ 53. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สว. 54. อัตราการไม่ประสงค์ลงคะแนนเสียง ในการเลือกตั้ง สส. 55. อัตราการไม่ประสงค์ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง สส.บัญชีรายชื่อ 56. อัตราการไม่ประสงค์ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง สว.	61. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 62. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา 63. การลงคะแนนเสียงระดับท้องถิ่น 64. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 65. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 66. การติดตามข่าวสารบ้านเมือง 67. การได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานรัฐ 68. ความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐ 69. ความรู้สึกถึงความโปร่งใสของหน่วยงาน

7 ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI)

7.1 หน่วยงาน/องค์กร สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

7.2 กรอบแนวคิด

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี 2546 โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขัดสน” (Human Deprivation Index : HDI) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น เพื่อสะท้อนสถานภาพของการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบ แสดงถึงความก้าวหน้าและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต่างๆ ในสังคมไทย เป็นการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน

7.3 นิยาม

ดัชนีความก้าวหน้าของคนมี 8 มิติ ซึ่งเปรียบได้กับช่วงต่างๆ ของชีวิตคน เริ่มจากสิ่งสำคัญที่สุดของทุกคนในวันแรกของชีวิต- สุขภาพ ตามด้วยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของเด็กทุกคนคือ การศึกษา เมื่อเรียนจบทุกคนก็จะทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพและมีบ้านอยู่อาศัย จากนั้นแฉวงชีวิตคนเราจะขยายไปสู่การมีชีวิตครอบครัวและชุมชน การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกในสังคม

7.4 วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนใน 76 จังหวัด โดยมีลักษณะเป็นพหุมิติคือสะท้อนมิติต่างๆ ของการพัฒนาคนและมีนโยบาย สามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการพัฒนาแผนงานโครงการเพื่อขจัดความไม่เสมอภาค

7.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ดัชนีสุขภาพ	

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
(1) อายุขัย (2) สุขภาพอนามัย (3) การส่งเสริมสุขภาพ (4) บริการสาธารณสุข	1. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี) 2. อัตราการขาดสารอาหารขั้นแรกเริ่มในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (%) 3. จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ที่เพิ่มขึ้น (ต่อประชากร 100,000) 4. จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด โรคจิต ประสาท (ต่อประชากร 1,000) 5. ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา (%) 6. จำนวนประชากรต่อแพทย์ (คน)
2. ดัชนีการศึกษา (5) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (6) การเข้าเรียน (7) คุณภาพการศึกษา (8) บริการการศึกษา	7. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี) 8. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%) 9. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%) 10. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%) 11. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%) 12. จำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน) 13. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)
3. ดัชนีการทำงาน (9) การว่างงานและการทำงานต่ำระดับ (10) สวัสดิการแรงงาน	14. อัตราการว่างงาน (%) 15. อัตราการทำงานต่ำระดับ (%) 16. แรงงานที่มีประกันสังคม (%)
4. ดัชนีรายได้ (11) ระดับรายได้ (12) การเปลี่ยนแปลงรายได้ (13) ความยากจน (14) หนี้ครัวเรือน	17. รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (บาท) 18. การเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (2541-2543) (%) 19. สัดส่วนคนจน (%) 20. ครัวเรือนที่มีหนี้ (%)
5. ดัชนีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (15) ที่อยู่อาศัย (16) สภาพแวดล้อม	21. ครัวเรือนที่สร้างด้วยวัสดุคงทนถาวร (%) 22. ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (%) 23. ครัวเรือนที่มีตู้เย็น (%) 24. ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้า (%)
6. ดัชนีชีวิตครอบครัวและชุมชน (17) ชีวิตครอบครัว (18) ความปลอดภัยในชุมชน	25. ครัวเรือนที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (%) 26. ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครอบครัว (%) 27. เด็กอายุ 15-17 ปีที่ทำงาน (%) 28. การหย่าร้าง (ต่อคู่สมรส 1,000 คู่) 29. คนพิการ (%) 30. การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากร 100,000) 31. การจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ต่อประชากร 1,000)
7. ดัชนีคมนาคมและการสื่อสาร (19) คมนาคม (20) การสื่อสาร	32. ครัวเรือนที่เดินทางไปอำเภอไกลที่สุดได้สะดวกตลอดปี (%) 33. จำนวนยายพาหนะส่วนบุคคล (ต่อประชากร 1,000) 34. ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ (%) 35. จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์ (คน) 36. ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (%)
8. ดัชนีการมีส่วนร่วม (21) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (22) การมีส่วนร่วมทางสังคม	37. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%) 38. จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากร 100,000) 39. ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น (%) 40. ครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

8

ดัชนีชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ

8.1 หน่วยงาน สำนักปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงสาธารณสุข

8.2 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	
1. สถานะสุขภาพของคน	
- สุขภาพร่างกาย	
- สุขภาพจิต	
- สุขภาพปัญญา	
2. ระบบบริการสุขภาพ	
- ระบบบริหารจัดการ	
- ระบบการจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข	
- ระบบการให้บริการ	
3. ปัจจัยปัจจัยสุขภาพ	
- พฤติกรรมสุขภาพ	
- คุณภาพสิ่งแวดล้อม	
- ความมั่นคงในชีวิต	
- ความสัมพันธ์ในครอบครัว	
- ศักยภาพชุมชน	
- ความมั่นคงของสังคม	

9

ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคนต่างประเทศที่อาศัย อยู่ในประเทศไทย

9.1 หน่วยงาน/องค์กร ABAC Poll

9.2 วัตถุประสงค์

ประสงค์เพื่อวัดความสุขของคนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน สังคม ภูมิภาค และประเทศ ครอบคลุมชาวไทยและชาวต่างชาติที่อยู่อาศัยในประเทศไทย แต่ไม่รวมชาวต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยว

9.3 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี
มี 14 กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์

10

มรรค 12 สู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข

10.1 แนวคิดของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี

10.2 กรอบแนวคิด

แบบแผนของความอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ ดุลยภาพของ จิต กาย สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดมีลักษณะเป็นองค์รวม แยกส่วนไม่ได้ โดยหลักการของดุลยภาพคือ ดุลยธรรม หมายถึง การกระทำที่นำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ หนทางที่จะไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ มรรค 12 แห่งสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งจะต้องใช้ การสร้างความรู้ การเคลื่อนไหวสังคม และการเมือง (สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา) เข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนมรรค 12 ให้เกิดความอยู่ดีมีสุขเสียก่อน จึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนย่อยต่างๆ เช่น ด้านการเมือง ระบบราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ 1) สร้างวิสัยทัศน์ร่วมในเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข 2) ขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข 3) ส่งเสริมการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยมีพื้นฐานอยู่บนการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ 4) พัฒนาเครื่องชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข 5) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุขของประเทศไทย และ 6) สร้างผู้นำเพื่ออนาคตให้มีจำนวนมากพอ

10.3 นิยาม

มรรค 12 แห่งสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย

1. **อุดมการณ์สูงสุด** ของความอยู่เย็นเป็นสุข 1 ประการ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
2. **สดมภ์** คือ เสาหลัก 3 ประการของดุลยธรรม ได้แก่
  - 2.1 **จิตวิวัฒน์** คือ การพัฒนาจิตให้กว้าง ไม่เห็นแก่ตัว
  - 2.2 **ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง** คือ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ไม่รวมศูนย์
  - 2.3 **เศรษฐกิจดุลยนิยม** คือ การเปลี่ยนจากเศรษฐกิจเก่า (ทุนนิยม) เป็นเศรษฐกิจใหม่ (ดุลยนิยม)

3. **สัมมนาพัฒนา** คือ การพัฒนาเพื่ออุดมการณ์สูงสุด และส่งเสริมสดมภ์ โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่
- 1) การศึกษา 2) ศาสนา 3) สุขภาพ 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน 5) การสื่อสาร 6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 7) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ 8) กฎหมาย

10.4 วัตถุประสงค์

เพื่อวัดความอยู่เย็นเป็นสุข โดยไม่ใช้ GDP เนื่องจากไม่ได้บอกความเป็นธรรมทางสังคมหรือศีลธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความอยู่ดีมีสุข

10.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี
<p>เสนอวิธีวัดความอยู่เย็นเป็นสุข 3 รูปแบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วัดที่รากฐานของความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น หากเชื่อว่าการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นรากฐานของความอยู่เย็นเป็นสุข ก็จะวัดสภาพการมีสัมมาชีพในพื้นที่นั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นต้น 2. วัดที่ภาววิสัยของความอยู่เย็นเป็นสุข โดยวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตพอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความยุติธรรมมีสันติภาพ มีสิ่งแวดล้อมดี มีจิตใจดี มีความเมตตา กรุณา เป็นต้น จากนั้นจึงพยายามวัดปริมาณของปัจจัยเหล่านั้น โดยควรมีจำนวนปัจจัยน้อยที่สุดที่สามารถบ่งบอกถึงสภาพความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างแม่นยำ 3. วัดเชิงอัตวิสัย โดยการถามความรู้สึกของประชาชนว่าอยู่เย็นเป็นสุขมากน้อยเพียงใด ซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนมักเป็นผลมาจาก ความพอกินพอใช้ สุขกายสบายใจ มีความปลอดภัย มีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องของส่วนรวม เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้มีกระแสความคิดที่ว่า การวัดเชิงอัตวิสัยเชื่อถือไม่ได้ แต่ไม่ควรตัดทิ้งไป ควรลองวิจัยเปรียบเทียบกับวิธีอื่นๆ ถ้าใช้ได้ การสำรวจสภาพความอยู่เย็นเป็นสุขก็จะง่ายขึ้นอีกมาก

11

ประกายความคิดสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

11.1 หน่วยงาน สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

11.2 กรอบแนวคิด

1. **ความอยู่เย็นเป็นสุข เริ่มต้นจากระดับบุคคล** ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ทางคือ
  - 1.1 **ความสุขภายใน** ประกอบด้วย ความสุขจากการมีอิสรภาพ ความสุขจากความภาคภูมิใจ ความสุขจากการเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสุขจากความสงบ (สมาธิ) และความสุขจากความไม่ยึดมั่นถือมั่น (ปัญญา)
  - 1.2 **ความสุขภายนอก** ประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยสี่พอเพียง ความสุขจากการมีความมั่นคงในชีวิต ความสุขจากการมีครอบครัวอบอุ่น ความสุขจากการมีชุมชนเข้มแข็ง และความสุขจากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี

ทั้งนี้ คนแต่ละคนจะมีความสุขได้ จะต้องกำหนดเป้าหมายของชีวิตไปที่ความสุขภายในเหนือกว่าความสุขภายนอก โดยมองปัจจัยภายนอกเป็นเพียงสิ่งที่เอื้อต่อความสงบสุขในจิตใจเท่านั้น
2. **ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุข** ประกอบด้วย 3 ประการ คือ
  - 2.1 **ครอบครัวอบอุ่น** ได้แก่ การมีโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยคนหลายรุ่น สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และรักการเรียนรู้ ตลอดจนมีการป้องกันและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น
  - 2.2 **ชุมชนเข้มแข็ง** ได้แก่ การมีโครงสร้างชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกมีสุขภาวะที่ดี คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการจัดการปัญหาโดยการพึ่งพาตนเอง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม

- 2.3 เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
3. ลักษณะของสังคมที่เอื้อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) ยึดถืออุดมการณ์ ค่านิยม และโลกทัศน์ที่ดี 2) มีระบบวัฒนธรรมและศาสนาที่เข้มแข็ง 3) มีระบบการเมืองที่มีธรรมาภิบาล และระบบเศรษฐกิจพอเพียง 4) มีระบบการเรียนรู้ที่ทั่วถึง และสื่อมีบทบาทในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข 5) มีระบบยุติธรรมและกฎหมายที่ดี 6) มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. หลักการของความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคม ได้แก่ 1) หลักความเป็นองค์รวม 2) หลักความพอเพียง 3) หลักการดุลยภาพของการพัฒนา 4) หลักการระบบคุณค่าดั้งเดิมของสังคมไทย 5) หลักการไม่ยึดติดตัวตนและวัตถุ 6) หลักการวิจิตร (คิดเชิงบวก สร้างสรรค์ และใช้เหตุผล และ 7) หลักการยอมรับความหลากหลาย
5. ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย
- 5.1 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ “ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้และการจัดการความรู้ 2) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนสังคม และ 3) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบาย
- 5.2 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงในประเด็นหลักๆ ได้แก่ ประเด็นครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ระบบการเรียนรู้และสื่อ และระบบสังคม โดยการใช้ยุทธศาสตร์หลัก “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ข้างต้นมาเป็นตัวกำหนดข้อเสนอการเปลี่ยนแปลง
6. กลไกการขับเคลื่อนไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) การสร้างกระแสด้านคิดในทุกระดับ ทั้งด้านความอยู่เย็นเป็นสุข และในทางตรงกันข้าม คือความอยู่ร้อนนอนทุกข์ 2) การเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ คือบุคคลและครอบครัว และขยายไปถึงสังคมโดยรวม 3) การพัฒนาเครื่องมือในการสร้างความสุข 4) การปรับระบบสังคมที่สนับสนุนความอยู่เย็นเป็นสุข 5) การเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาลในทุกระดับเพื่อสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 6) การขยายเครือข่ายเรียนรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

12

ดัชนีชี้วัดเมืองไทยแข็งแรง

12.1 หน่วยงาน กระทรวงสาธารณสุข

12.2 กรอบแนวคิด

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้คนไทยอยู่เย็นเป็นสุขทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา สามารถดำรงชีพบนพื้นฐานความพอดีพอประมาณ มีเหตุผล ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น มั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูล มีสัมมาชีพทั่วถึง มีรายได้มีสุขภาพแข็งแรง และอายุยืนยาว ต่อมารัฐบาลประกาศให้ “เมืองไทยแข็งแรง” เป็นวาระแห่งชาติ

12.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทุกส่วนมีเป้าหมายร่วมกันในการนำพาทุกชุมชนของประเทศไทยสู่การเป็นเมืองไทยแข็งแรง ภายในปี พ.ศ. 2560

12.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

เป้าหมาย
1. คนไทยมีความฉลาดทางสติปัญญา (I.Q.) และความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) เพิ่มขึ้นในระดับที่ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์

เป้าหมาย
<p>มาตรฐานสากล</p> <ol style="list-style-type: none"> คนไทยที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อสุขภาพในทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ทุกชุมชน ทุกหน่วยงาน และสถานประกอบการ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะทางสุขภาพ และทักษะการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม คนไทยมีครอบครัวอบอุ่น เด็กและผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น พร้อมสุขภาพที่แข็งแรง อัตราการป่วยและตายด้วยโรคที่เป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆ ของคนไทยลดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคไข้เลือดออก โรคในช่องปากและโรคเบาหวาน คนไทยทุกคนมีหลักประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ได้มาตรฐาน คนไทยได้รับบริโภคอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายจากแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยไร้พิษปนเปื้อน ตลาดสด ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารทุกแห่งได้มาตรฐานสุขอนามัย สถานที่ผลิตอาหารทุกแห่งผ่านหลักเกณฑ์วิธีการผลิตที่ดี (GMP) คนไทยลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยาสูบ คนไทยมีอัตราการบาดเจ็บ และตายด้วยอุบัติเหตุลดน้อยลง คนไทยมีอัตราการฆ่าตัวตาย ลดลงจนการป่วยด้วยโรคทางจิต ประสาทลดน้อยลง คนไทยมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม และความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและจิตใจ การประทุษร้ายทางเพศ และการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คนไทยมีสัมมาชีพ และมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข คนไทยมีที่อยู่อาศัยที่ถูกละเลยละเลย มีน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคบริโภคเพียงพอ และดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี คนไทยลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด คนไทยมีความรู้ รัก สามัคคี มีความอาทรเกื้อกูลกัน คนไทยมีสติ และปัญญาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งรุนแรงต่างๆ ด้วยเหตุผล และด้วยสันติวิธี คนไทยยึดมั่นในหลักศาสนาธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม

13

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

13.1 หน่วยงาน สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

13.2 กรอบแนวคิด

คุณภาพชีวิตครอบคลุมใน 11 มิติ คือ สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การทำงาน จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย การคมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. สุขภาพ สุขภาพซึ่งรวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ทำให้ผู้คนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา
2. การศึกษา ระบบการศึกษาเป็นกลไกพื้นฐานในการถ่ายทอดความรู้ และวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษายังเป็นรากฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้พัฒนาและขยายตัวออกไป
3. ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเป็นความต้องการด้านสังคมซึ่งจำเป็น ต่อการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้สมาชิกในครอบครัวมีที่ปกป้องคุ้มกันและเกิดความมั่นคง
4. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ พื้นที่ป่ามีผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร นอกจากนั้นการใช้พลังงานและการผลิตของเสียในครัวเรือน และการใช้สารเคมีมีผลกระทบ

- โดยตรงกับสภาพแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงนโยบายนั้นย่อมไม่อาจจะเลยการรับรู้และความรู้สึกของประชาชนต่อสภาพแวดล้อมได้เช่นกัน
5. รายได้ รายได้ขั้นต้นและรายได้ต่อหัวสะท้อนภาวะความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพของมนุษย์ รายได้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวอยู่ได้
  6. การทำงาน ชีวิตการทำงานมีความสำคัญเพราะว่า การมีงานทำก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งนำไปสู่การมีมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิต
  7. จริยธรรม สิ่งที่ต้องประพฤติปฏิบัติในแนวทางของศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎหมายในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตนของศาสนิกชนทุกศาสนา การมีจิตอาสาสมัครและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม ชุมชน และสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การประกอบอาชีพการมลดลง
  8. ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันหลักของโครงสร้างสังคม และทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมของปัจเจกชน ตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก ผู้ใหญ่ จนถึงชรา ไม่ว่าบุคคลนั้นมีความปกติหรือมีภาวะพิการก็ตาม
  9. ความปลอดภัย สังคมใดที่มีอาชญากรรมประเภทต่างๆ ทั้งรุนแรงน้อยและรุนแรงมาก รวมถึงการมียาเสพติด และการมีอุบัติเหตุบนท้องถนนมาก ย่อมกระทบต่อความสงบและเสถียรภาพของสังคม อันนำไปสู่ ความตกต่ำลงของคุณภาพชีวิต
  10. การคมนาคมและการสื่อสาร การคมนาคมและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้า และการพัฒนา เพราะมีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนที่และการเข้าถึงทรัพยากรรวมทั้งโอกาสในการจ้างงาน การศึกษา และการเคลื่อนไหวของสินค้าและบริการ
  11. การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพันธผูกพันและความตั้งใจของประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองและสังคม ซึ่งประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองและมีส่วนร่วมสูง การใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมก็เป็นไปในทิศทางที่สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนมากขึ้นอันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

13.3 นิยาม

คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงกายวิสัย และอัตวิสัย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตระดับใดนั้นสามารถเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือเปรียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ

13.4 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการประเมินผลคุณภาพชีวิต

13.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
ดัชนีคุณภาพชีวิต 11 มิติ 64 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้ 1. มิติสุขภาพ จำนวน 14 ตัวชี้วัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 2. ร้อยละของเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม 3. ร้อยละของเด็ก 0-5 ปี มีการขาดสารอาหาร (โปรตีนและพลังงาน) 4. อัตราตายทารก ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
2. มิติการศึกษา จำนวน 5 ตัวชี้วัด	5. อัตราการมีบุตรของหญิงวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี (ต่อประชากรหญิง 1,000 คน) 6. ความชุกของผู้ติดเชื้อ HIV (อัตราต่อประชากร 100,000 คน) 7. อัตราผู้ป่วยด้านสุขภาพจิต (ต่อประชากร 100,000 คน) 8. อัตราผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็ง (ต่อประชากร 100,000 คน) 9. อัตราการฆ่าตัวตาย (อัตราต่อประชากร 100,000 คน) 10. ร้อยละของประชากรที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา (ต่อประชากร 1,000คน) 11. สัดส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน 12. อัตราผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน (ต่อประชากร 100,000 คน) 13. อัตราคนพิการ (ต่อประชากร 100,000 คน) 14. ร้อยละของเด็กวัยเรียนมีภาวะโภชนาการเกิน 15. ร้อยละของนักเรียนต่อประชากรตามกลุ่มอายุวัยเรียน <ul style="list-style-type: none"> - อายุ 3-5 ปี - อายุ 6-11 ปี - อายุ 12-17 ปี - อายุ 18-21 ปี
3. มิติที่อยู่อาศัย จำนวน 4 ตัวชี้วัด	16. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 17. ร้อยละของคนในครัวเรือนอายุ 15-60 ปี อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้ 18. ร้อยละของเด็กพิการที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 19. ร้อยละของเด็กด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 20. ร้อยละของครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร 21. ร้อยละของครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี 22. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 23. ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกรบกวนจากมลพิษ 24. ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำในระดับดี 25. ร้อยละของพื้นที่ป่า
4. มิติสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ตัวชี้วัด	26. ค่าเฉลี่ยพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมือง (ตารางเมตรต่อคน) 27. ดัชนีคุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เกินมาตรฐาน 28. ปริมาณการใช้สารอันตราย (ล้านตัน/ปี) 29. รายได้เฉลี่ยครัวเรือน (บาทต่อเดือน) 30. การกระจายรายได้ (สัมประสิทธิ์GINI) 31. สัดส่วนคนจน (ร้อยละของประชากร) 32. หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท) 33. ร้อยละของครัวเรือนที่มีการเก็บออมเงิน (ครัวเรือน)
5. มิติรายได้ จำนวน 5 ตัวชี้วัด	34. ร้อยละของการว่างงาน 35. ร้อยละของการทำงานต่ำกว่าระดับ (ต่อประชากร 1,000 คน) 36. ร้อยละของแรงงานที่มีประกันสังคม 37. อัตราผู้ประสบอันตรายจากการทำงาน (ต่อลูกจ้าง 1,000 คน ตาม พ.ร.บ. เงินทดแทน) 38. อัตราคดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศ ต่อประชากร 100,000 คน 39. อัตราเด็กอายุ 0-5 ปีที่ถูกทอดทิ้งในสถานสงเคราะห์ ต่อเด็กเกิดมีชีพ คน 40. อัตราคดีเกี่ยวกับการค้าประเวณีต่อประชากร 100,000 คน 41. อัตราคดีการมีและเผยแพร่วัตถุลามก ต่อประชากร 100,000 คน 42. อัตราคดีฉ้อโกงและยักยอก ต่อประชากร 100,000 คน 43. ร้อยละของคนอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทุกคนไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 44. อัตราประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงาน 45. ร้อยละของการหย่าร้าง (อัตราต่อการสมรสในปีนั้น) 46. ร้อยละของครอบครัวที่มีความอบอุ่น 47. อัตราครอบครัวที่มีสมาชิกป่วยเป็นโรคจิตกักขัง (ต่อ 1,000ครอบครัว) 48. อัตราครอบครัวที่มีสมาชิกติดสารเสพติด (ต่อ 1,000 ครอบครัว) 49. ร้อยละของผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน 50. ร้อยละของคนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน 51. อัตราการแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อ 100,000 คน)
6. มิติการทำงาน จำนวน 4 ตัวชี้วัด	
7. มิติจริยธรรม จำนวน 6 ตัวชี้วัด	
8. มิติครอบครัว จำนวน 7 ตัวชี้วัด	
9. มิติความปลอดภัย	

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
จำนวน 6 ตัวชี้วัด	52. อัตราคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (ต่อ 100,000 คน) 53. อัตราคดีประทุษร้ายต่อร่างกายและเพศ (ต่อ 100,000 คน) 54. อัตราคดียาเสพติด (ต่อ 100,000 คน) 55. อัตราการตายจากอุบัติเหตุบนท้องถนน (ต่อ 100,000 คน) 56. อัตราการบาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุบนท้องถนน (ต่อ 100,000 คน) 57. อัตราการให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน (ต่อประชากร 100 คน) 58. อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (ต่อประชากร 100 คน) 59. อัตราประชากรต่อการมีรถโดยสารสาธารณะ 1 คัน 60. อัตราประชากรต่อการมีที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง 61. อัตราประชากรต่อการมีสถานีวิทยุชุมชน 1 แห่ง
10. มิติการคมนาคมและการสื่อสาร จำนวน 5 ตัวชี้วัด	62. ร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ใช้สิทธิเลือกตั้งระดับชาติ 63. ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นตัวแทนในการเลือกตั้งระดับชาติ 64. ร้อยละของครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
11. มิติการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ตัวชี้วัด	

14.1 หน่วยงาน สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

14.2 กรอบแนวคิด

1. มิตigroupและเครือข่าย กลุ่มเป็นแหล่งที่ปัจเจกชนเข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าประสงค์ร่วมกัน กลุ่มเป็นแหล่งให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเมื่อกลุ่มมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ ก็ก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มและสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเป็นการขยายโอกาสในการแสวงหาแลกเปลี่ยน และช่วยเหลือทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากรอื่นๆ ที่ส่งเสริมกลุ่มขยายตัวและเกิดความเข้มแข็งขึ้นมา
2. มิตigroupความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ของชีวิตครอบครัว กลุ่ม และสังคม จะมีความสงบสันติ ยั่งยืน และเกิดความ

เจริญเติบโตได้เมื่อสมาชิกมีความไว้วางใจและกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญให้กับกิจกรรมเหล่านั้น

3. มิติกิจกรรมและความร่วมมือ การเข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวมในชุมชนของปัจเจกชน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงบรรทัดฐานของชุมชนนั้นว่ามีความเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ชุมชนที่มีบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมมากย่อมแสดงให้เห็นว่ากฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานของชุมชนได้รับการยึดถือและปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง
4. มิติตามสมานฉันท์ทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมและ ความขัดแย้งและความรุนแรง ความสมานฉันท์ทางสังคมเป็นสิ่งที่ทำให้ทราบถึงระดับการยอมรับในความหลากหลายด้านชนชาติและเชื้อชาติ มีการไปมาหาสู่กันหรือการเข้าร่วมในประเพณีต่างๆ ของชุมชนที่ตนเองสังกัด ส่วนความขัดแย้งและความรุนแรงนั้น เป็นเงื่อนไขด้านลบที่บั่นทอนทุนทางสังคม
5. มิตินโยบายพื้นที่และกิจกรรมทางการเมือง ความเป็นอิสระในการตัดสินใจกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเอง การตระหนักในความสำคัญที่ตนเองมีต่อชุมชนและสังคม ความสามารถในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมที่ได้รับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีอำนาจ มีความหมายและมีความหวังต่อระบบการเมือง อันเป็นรากฐานที่ทำให้ทุนทางสังคมมีความแข็งแกร่งขึ้น

14.3 นิยาม

ทุนทางสังคม หมายถึง ลักษณะทางสังคม ที่ปัจเจกชนและองค์กรทางสังคม มีเครือข่าย (Networks) มีความไว้วางใจ (Trust) และมีบรรทัดฐานในการปฏิบัติ (Norms) เพื่อการส่งเสริม เกื้อหนุน และร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อให้เกิดความสามารถในการปรับปรุงสภาวะของสังคม องค์กร และตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน

14.4 วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดดัชนีทุนทางสังคม

14.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>ดัชนีทุนทางสังคมของไทย 5 มิติ 10 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้</p> <p>1. มิตินโยบายและเครือข่าย มี 2 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด</p> <p>2. มิติตามไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี 2 องค์ประกอบ 7 ตัวชี้วัด</p>	<p>องค์ประกอบด้านกลุ่ม 8 ตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนประเภทของกลุ่มภายในชุมชน 2. จำนวนกลุ่มที่สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิก 3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 4. ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5. จำนวนกลุ่มที่ทำงานร่วมกันที่อยู่ภายในชุมชน 6. จำนวนกลุ่มที่ทำงานร่วมกันที่อยู่ภายนอกชุมชน 7. จำนวนแหล่งเงินทุนของกลุ่ม 8. ประสิทธิภาพของกลุ่ม <p>องค์ประกอบด้านเครือข่าย 4 ตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. จำนวนเพื่อนหรือคนรู้จักที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ยามมีปัญหา 10. จำนวนกลุ่มคนที่สามารถให้ความช่วยเหลือด้านการเงินยามฉุกเฉิน 11. ระดับการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มที่เป็นสมาชิก 12. จำนวนองค์กรที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ยามมีปัญหา <p>องค์ประกอบด้านความไว้วางใจ 5 ตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 13. ระดับความไว้วางใจต่อบุคคลในชุมชน 14. ระดับความไว้วางใจต่อบุคคลที่แตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาพูด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
3. มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ มี 2 องค์ประกอบ 4 ตัวชี้วัด	15. ระดับความไว้วางใจต่อกลุ่มอาชีพสำคัญในสังคม 16. ระดับความไว้วางใจต่อสื่อมวลชน 17. การเปลี่ยนแปลงของระดับความไว้วางใจในชุมชนในรอบ 2 ปี องค์ประกอบด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2 ตัวชี้วัด 18. ระดับความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน 19. ระดับการให้ความช่วยเหลือโครงการที่มีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แม้ตนเองจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว องค์ประกอบด้านกิจกรรม 3 ตัวชี้วัด 20. จำนวนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์โดยรวมต่อชุมชนที่จัดขึ้นในชุมชน 21. ระยะเวลา (วัน) ในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในรอบ 3 เดือน 22. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วม องค์ประกอบด้านความร่วมมือ 1 ตัวชี้วัด 23. ระดับความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน
4. มิติด้านความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคมและความขัดแย้งและความรุนแรง มี 3 องค์ประกอบ 10 ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านความสมานฉันท์ 4 ตัวชี้วัด 24. ระดับความหลากหลายของชนชาติและชนชั้นในชุมชน 25. ระดับของปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายของชนชาติและชนชั้นในชุมชน 26. ระดับการกีดกันของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างทางชนชาติและชนชั้นในชุมชน 27. ระดับความสมานฉันท์ภายในชุมชน องค์ประกอบด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม 2 ตัวชี้วัด 28. จำนวนครั้งในการเข้าร่วมงานที่เกี่ยวกับสังคมและประเพณีในรอบ 1 ปี 29. จำนวนครั้งการเยี่ยมเยียนระหว่างกันภายในชุมชน องค์ประกอบด้านความขัดแย้งและความรุนแรง 4 ตัวชี้วัด 30. ระดับความรุนแรงภายในชุมชน 31. การที่บุคคลในครอบครัวเคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรง 32. ความเสียหายของทรัพย์สินที่เกิดจากคนอื่น 33. ระดับการเปลี่ยนแปลงของความรุนแรงภายในชุมชนภายในเวลา 3 ปี องค์ประกอบด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง 7 ตัวชี้วัด 34. ระดับความสำคัญของตนเองต่อการพัฒนาชุมชน 35. จำนวนการร้องเรียนเพื่อประโยชน์ของชุมชนในรอบ 1 ปี 36. ระดับการตอบสนองของนักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับประเทศต่อการเรียกร้อง 37. ระดับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น 38. ระดับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ 39. ระดับความซื่อสัตย์ของข้าราชการและผู้นำชุมชน 40. การจ่ายเงินพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
5. มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง มี 1 องค์ประกอบ 7 ตัวชี้วัด	

ดัชนีชี้วัดในระดับชุมชน/พื้นที่

1

ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย

1.1 หน่วยงาน/องค์กร รองศาสตราจารย์นายแพทย์ยงยุทธ ขจรธรรมนายแพทย์อภิสิทธิ์ อังรจรวงกุล แห่งโรงพยาบาลขอนแก่นและคณะ ได้รับการสนับสนุนจาก สกว.

1.2 กรอบแนวคิด

“ตัวชี้วัดความสุข” ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิงจิตวิสัย มีต้นเค้ามาจากคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ในการพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในการพัฒนาคน

ที่ว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต (mind) และใจ (heart) มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนาน

1.3 วัตถุประสงค์

กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุข เป็นการพัฒนามาวิธีคิดให้มองความสุข (happiness) มากกว่าความเพลิดเพลิน (pleasure) และเพื่อให้สามารถเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านที่เข้าร่วม จนถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อช่วยสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ทุกคนมีความสุขเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ใช้ในการประเมินผล เพื่อให้รู้สถานการณ์และเป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้มีทางเลือกใหม่

1.4 องค์ประกอบ

หมวดความสุข	ตัวอย่างวลีเกี่ยวกับความคิดเรื่องความสุข ซึ่งชาวบ้านเขียนไว้ที่บ่อน้อยและน่าสนใจ
1. การมีหลักประกันในชีวิต	1. มีที่ดินทำกินของครอบครัวอย่างพอเพียง 2. มีบ้านอาศัยของครอบครัวอย่างมั่นคงถาวร 3. มีอาหารการกินพอเพียง 4. มีเงินทองใช้สอย 5. มีอยู่ชั่วใหญ่ 6. มีข้าวกินตลอดปี
2. การมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง	7. สุขภาพจิต 8. ร่างกายแข็งแรง 9. อายุยืน 10. ป่วยยาสมุนไพรไว้รักษาเวลาเจ็บป่วย 11. ไม่มีโรคประจำตัว
3. การมีครอบครัวที่อบอุ่น	12. คนในครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้าและมืงานทำ 13. คนในครอบครัวรักใคร่กันไม่ทะเลาะหรือหึงหวงกัน 16. ลูกขยันทำมาหากินและพึ่งตนเองได้ 17. ผัวเดียวเมียเดียว 18. คนในครอบครัวมีเวลาให้กัน
4. การมีชุมชนเข้มแข็ง	19. เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม 20. เกิดผู้นำตามธรรมชาติและมีกระบวนการพัฒนาผู้นำ 21. เกิดกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน 22. ชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 23. คนในชุมชนมีความสามัคคี
5. การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี	24. มีดินน้ำสัตว์อุดมสมบูรณ์ 25. การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี 26. มีถนน น้ำประปา และไฟฟ้า 27. มีสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ 28. เพิ่มความหลากหลาย
6. การมีอิสรภาพ	29. ได้ทำในสิ่งที่คิดโดยไม่สร้างความเดือดร้อน 30. ไม่มีหนี้สิน 31. ไม่ถูกคนอื่นครอบงำด้านความคิด 32. ประกอบอาชีพอิสระ
7. การมีความภาคภูมิใจ	33. มีครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ 34. การเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่น 35. ได้ถ่ายทอดความรู้ความคิดต่อผู้อื่น
8. การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน	36. การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

หมวดความสุข	ตัวอย่างวลีเกี่ยวกับความคิดเรื่องความสุข ซึ่งชาวบ้านเขียนไว้ที่พบบ่อยและน่าสนใจ
	37. มีความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ 38. ได้เข้าวัดฟังธรรม ทำบุญ ทำทานหรือช่วยเหลือผู้อื่น

2 ตัวชี้วัดความสุข / ดัชนีครอบครัวมีความสุข

2.1 หน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหิดล

2.2 กรอบแนวคิด

จัดทำโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ (กาญจนบุรี ชัยนาท) และนำมาสร้างแบบสอบถาม จัดทำตัวชี้วัดเชิงปริมาณ จากนั้นใช้วิธี Future Search

2.3 วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหาสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในระดับชุมชนเป็นดัชนีความสุข

2.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี
<p>ดัชนีครอบครัวมีความสุข โดยพิจารณาจำแนกตามประเภทครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ - ครอบครัวที่อยู่กับเครือญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ - ครอบครัวหย่าร้าง <p>(ขณะนี้อยู่ระหว่างการทดสอบตัวชี้วัด)</p>

3 ดัชนีชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน

3.1 หน่วยงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จ.ขอนแก่น

3.2 กรอบแนวคิด

ให้สุขภาพะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเป็นตัวตั้ง โดยใช้หลักอริยะสัจสี่ และหลักอปริหานิยธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อค้นหาความทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ทางเลือกในการดับทุกข์) และมรรค (แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาเลือกในการดับทุกข์ และแผนปฏิบัติการดับทุกข์

3.3 นิยาม

ใช้ความสุขเป็นตัวตั้ง เงินเป็นตัวแปรตาม โดยเชื่อว่า งานคือความสุข ความสุขคืองาน ถ้าอยากมีความสุขก็ทำงาน เติบโตเงินก็มาเอง

3.4 วัตถุประสงค์

มีทุกขภาวะลดลงเกิดสุขภาวะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่มีความยั่งยืนยาวในที่สุด

3.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. หลักประกันในชีวิต	1. อาการปลอดภัยเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 2. ต้นไม้ยืนต้น เพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 3. เงินออมเพิ่ม 4. กัลยาณมิตรเพิ่ม 5. ภูมิปัญญาเพิ่ม
2. ร่างกายและจิตใจแข็งแรง	6. ลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ได้ 7. ลด ละ เลิกการดื่มเหล้าได้ 8. ลด ละ เลิกอบายมุขได้ 9. กินอิ่ม นอนหลับ
3. ครอบครัวอบอุ่น	10. ลดการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล 11. คนในครอบครัวมีเวลาให้กันมากขึ้น 12. คนในครอบครัวรักใคร่ปรองดองกัน 13. มีโอกาสอยู่ใกล้กันเมื่อต้องการ
4. ชุมชนเข้มแข็ง	14. คนในชุมชนร่วมกันคิดช่วยกันทำแก้ปัญหาได้ 15. คนในชุมชนมีกิจกรรมรักและเอื้ออาทรต่อกัน
5. สิ่งแวดล้อมดี	16. ดินดีขึ้น 17. น้ำอุดมสมบูรณ์ขึ้น 18. สัตว์เพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 19. ต้นไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ
6. ความภาคภูมิใจ	20. มลภาวะลดลง 21. ครอบครัวและชุมชนมีความสำเร็จในการดับทุกข์สร้างสุขเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ 22. เกิดความภาคภูมิใจที่ สสส. ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้จนได้คิด และคิดได้ ได้ทำงานทำได้ และเลิกสนับสนุนก็จะทำต่อไป
7. มีอิสรภาพ	23. ปลอดภัยปลอดภัย 24. มีอิสระที่จะคิด พูด ทำได้ตั้งใจ โดยไม่กระทบผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม
8. การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล	25. ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 26. ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ดัชนีชี้วัดชีวิตของต่างประเทศ

1 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาคน

Human Development Index : HDI

1.1 หน่วยงาน/องค์กร UNDP

1.2 กรอบแนวคิด

มีแนวคิดจาก UNDP ที่จะดูการพัฒนานคน ใน 3 มิติ ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ทั้งนี้ก็เพื่อขยายแนวคิดการพัฒนาประเทศ โดยไม่ให้มุ่งที่รายได้เพียงด้านเดียว

1.3 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้วัดการพัฒนานคนในประเทศต่างๆ และเปรียบเทียบระดับการพัฒนาในแต่ละประเทศ

1.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี	1.1 อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด
2. การศึกษา	2.1 อัตราการอ่านออกเขียนได้ 2.2 อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และ การศึกษาต่อเนื่อง
3. รายได้	3.1 รายได้ต่อหัวของประชากร

2 ดัชนีการพัฒนาหญิง - ชาย

Gender-related Development Index : GDI

2.1 หน่วยงาน/องค์กร UNDP

2.2 กรอบแนวคิด

เพื่อใช้วัดการพัฒนามนุษย์ โดยใช้องค์ประกอบเดียวกับ HDI และเพิ่มความไม่เทียมในเรื่องความสำเร็จระหว่างเพศชายและหญิง โดยที่ถ้าค่า GDI เท่ากับ HDI หมายถึงมีความเท่าเทียมกันทั้งสองเพศ แต่ถ้า GDI มีต่ำกว่าค่า HDI มาก หมายถึงมีความแตกต่างระหว่างชาย-หญิงมาก

2.3 นิยาม

GDI คือ HDI ที่ปรับให้แสดงความแตกต่างระหว่างชาย-หญิง

2.4 วัตถุประสงค์

GDI จะระบุความแตกต่างในความสามารถพื้นฐานระหว่างเพศชายและหญิง

2.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี	GDI จะใช้ตัวชี้วัดกลุ่มเดียวกับ แต่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างหญิง-ชายในตัวชี้วัดต่างๆ
2. การศึกษา	
3. รายได้	

3 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

3.1 หน่วยงาน/องค์กร UNESCAP

3.2 กรอบแนวคิด

โดยมองคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีระดับที่แตกต่างกันออกไป

3.3 นิยาม

เป็นระดับของการมีชีวิตที่เป็นผลรวมจากองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 7 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตการใช้สติปัญญา ด้านชีวิตการทำงาน ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชุมชนและด้านสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม

3.4 วัตถุประสงค์

สำรวจคุณภาพชีวิต

3.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. สุขภาพ	1.1. การตาย 1.2. ความเจ็บป่วย 1.3. โภชนาการ
2.ระดับการศึกษา	2.1. การศึกษาเบื้องต้น 2.2. การศึกษาต่อเนื่อง 2.3. การศึกษาต่อเนืองระดับสูง
3. การทำงาน	3.1. การจ้างงาน 3.2. สภาพการทำงาน
4. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.1 สภาพที่อยู่อาศัย 4.2 การขนส่งและการคมนาคม 4.3 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
5. สภาพครอบครัว และความเป็นอยู่	5.1 โครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว (ยังไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด) 5.2 ความมั่นคงของครอบครัว
6. สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน	6.1 การมีส่วนร่วมในชุมชน(ยังไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด แต่อาจพิจารณาจากองค์ประกอบอื่นๆ เช่น โอกาสของประชาชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 6.2 ความมั่นคงของชุมชน
7. วัฒนธรรม จิตวิญญาณ/ความเชื่อและงานอดิเรก/สันทนาการ	7.1 วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ (ยังไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด), 7.2 จิตวิญญาณ/ความเชื่อ (ยังไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด) 7.3 การพักผ่อน (ทางกาย) การพักผ่อน (ยังไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด)

4

ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.1 หน่วยงาน/องค์กร United Nations Commission on Sustainable Development UNCSD

4.2 กรอบแนวคิด

ปี พ.ศ. 2538 UNCSD ได้ทำการคัดเลือกดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลัก Pressure-State-Response Framework (PSR) ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 134 ตัวชี้วัดและจัดแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดสังคม, หมวดเศรษฐกิจ, หมวดสิ่งแวดล้อม และหมวดสถาบัน/องค์กร นอกจากนี้ ยังแบ่งลักษณะของดัชนีออกเป็น 3 ประเภท ที่สอดคล้องกับหลัก PSR คือ 1) ดัชนีประเภทพลังขับเคลื่อน (Driven force indicators) ได้แก่ ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ กระบวนการและรูปแบบที่มีผลกระทบต่อพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ดัชนีประเภทแสดงสถานภาพ (State indicators) ได้แก่ ดัชนีที่แสดงถึงผลหรือระดับของการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) ดัชนีประเภทตอบสนอง (Response indicators) ได้แก่ ดัชนีที่เป็นลักษณะของนโยบายหรือผลตอบสนองการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบในการวัดความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

4.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. การพัฒนาด้านสังคม	1.1. การต่อสู้ความยากจน 1.2. การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและความสามารถในการพัฒนาที่ยั่งยืน, 1.3. การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม, 1.4. การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ, 1.5. การส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชากรอย่างยั่งยืน
2. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	2.1. ความร่วมมือระหว่างประเทศและนโยบายภายในประเทศที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2.2. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค, การเงิน, การพัฒนาเทคโนโลยีความร่วมมือและเพิ่มศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	3.1. การรักษาคูณภาพน้ำและแหล่งน้ำ, 3.2. การป้องกันทะเล มหาสมุทรและชายฝั่ง, 3.3. การวางแผนและบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากผืนดิน 3.4. การจัดระบบนิเวศการต่อต้านฝนแล้งและการเกิดทะเลทราย, 3.5. การจัดการระบบนิเวศ 3.6. การพัฒนาพื้นที่ที่มีภูเขาอย่างยั่งยืน, 3.7. การส่งเสริมการพัฒนาชนบทและการเกษตรอย่างยั่งยืน 3.8. การต่อต้านการทำลายป่าไม้ 3.9. ความหลากหลายทางชีวภาพ 3.10. การป้องกันบรรยากาศ 3.11. การจัดการของเสียและกากของเสีย, 3.12. การจัดการกับสารเคมีที่เป็นอันตราย, 3.13. การจัดการของเสียที่เป็นอันตราย, 3.14. การจัดการของเสียจากกัมมันตรังสี
4. การพัฒนาสถาบัน/องค์กรการ	4.1. การรวมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับประเด็นการพัฒนาในขั้นตอนการตัดสินใจ 4.2. ศาสตร์สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน 4.3. เครื่องมือและกลไกด้านกฎหมายระหว่างประเทศ 4.4. ระบบข้อมูลการสื่อสาร 4.5. บทบาทของประชากรส่วนใหญ่

5

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของเด็กและเยาวชน

Child and Youth Well-being Index : CWI

5.1   หน่วยงาน/องค์กร   Foundation for Child Development
5.2   กรอบแนวคิด

มาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษาคุณภาพชีวิต หรือ ความอยู่ดีมีสุข ของเด็กและวัยรุ่นชาวอเมริกัน

5.3   วัตถุประสงค์

เพื่อวัดผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนในประเทศอเมริกา

5.4   องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของครอบครัว	1.1 อัตราความยากจน 1.2 การมีงานทำของผู้ปกครอง 1.3 รายได้ต่อปีของครอบครัว
2. สุขภาพ	2.1 อัตราการตายในทารก 2.2 น้ำหนักทารกแรกเกิด 2.3 อัตราการตาย (1-19 ปี) 2.4 อัตราของเด็กที่มีสุขภาพดี 2.5 เด็กที่มีกิจกรรม 2.6 เด็กและวัยรุ่นที่มีน้ำหนักเกิน (6-19 ปี)
3. ความปลอดภัย/พฤติกรรม	3.1 อายุขัยของเด็กวัยรุ่น (10-17 ปี) 3.2 เหยื่ออาชญากรรมในวัยรุ่น (12-19 ปี) 3.3 การประกอบอาชญากรรมในวัยรุ่น (12-17 ปี) 3.4 การสูบบุหรี่ (ในระดับมัธยมศึกษา) 3.5 การดื่มของมึนเมา (ในระดับมัธยมศึกษา) 3.6 การใช้สารเสพติด (ในระดับมัธยมศึกษา)
4. การเข้าศึกษา	4.1 คะแนนการทดสอบ (ในเด็กอายุ 9, 13, 17 ปี) 4.2 คะแนนทดสอบคณิตศาสตร์ (ในเด็กอายุ 9, 13, 17 ปี)
5. ความเชื่อมโยงในชุมชน	5.1 จำนวนผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตร (อายุ 18-24 ปี) 5.2 จำนวนของเยาวชนที่ไม่ทำงานและไม่เรียนหนังสือ (อายุ 16-19) 5.3 จำนวนของเด็กที่เข้าเรียนในชั้นเตรียมอนุบาล (อายุ 3-4 ปี) 5.4 จำนวนผู้ที่ได้รับปริญญาตรี (อายุ 25-29) 5.5 จำนวนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี (อายุ 18-20 ปี)
6. ความสัมพันธ์ทางสังคม	6.1 จำนวนของเด็กที่อยู่กับพ่อหรือแม่เท่านั้น (single parent) 6.2 จำนวนของเด็กที่มีการย้ายบ้าน/เปลี่ยนผู้เลี้ยงดูระหว่างช่วงปีที่แล้ว (อายุ 1-18 ปี)
7. ความสุขทางอารมณ์	7.1 อัตราการฆ่าตัวตาย (อายุ 10-19 ปี) 7.2 การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา (ในระดับมัธยมศึกษา) 7.3 ร้อยละของผู้ที่คิดว่าศาสนาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก (ในระดับมัธยมศึกษา)

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด

6 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs)

6.1 หน่วยงาน/องค์กร สหประชาชาติ (United Nations : UN)

6.2 กรอบแนวคิด

องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดประชุมสุดยอดแห่งสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน 2543 (ค.ศ.2000) ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นสหประชาชาติใหม่ มีการทบทวนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาของแต่ละประเทศในอดีตที่ผ่านมา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่าง ๆ และได้ร่วมกันรับรองคำประกาศแห่งสหประชาชาติ พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(Millennium Development Goals : MDGs) ภายในปี 2558 ซึ่งประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมาย MDGs ส่วนใหญ่ก่อนระยะเวลาที่กำหนดภายในปี 2553 จึงได้ริเริ่มแนวคิดในการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ทำหายยิ่งขึ้นเพิ่มเติม เรียกว่า MDG Plus (MDG+) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

6.3 นิยาม

การพัฒนาในอนาคตที่มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เป็นสากล ซึ่งมีการกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน ในการบรรลุสัมฤทธิ์ผลและสามารถวัดผลได้ ในการต่อสู้กับความยากจน ความอดอยากหิวโหย การไม่รู้หนังสือ โรคภัยไข้เจ็บ ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนหลักการแบ่งสรรความรับผิดชอบระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ระหว่างสหประชาชาติ และองค์การพัฒนาระหว่างประเทศ และรัฐบาลประเทศต่าง ๆ และระหว่างภาคีการพัฒนาในแต่ละประเทศ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันภายใน พ.ศ. 2558

6.4 วัตถุประสงค์

คำรับรองปฏิญญาแห่งสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนานคนและลดช่องว่างการพัฒนาให้เป็นจุดเริ่มต้นศตวรรษใหม่ ในการขจัดความยากจนและหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ต่อสู้โรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก โดยประเทศไทยได้เพิ่มเติมการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งประชากรในพื้นที่ล้าหลังและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศไทยที่ทำหายเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

6.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ความยากจน	MDGs
	MDG+
2. ความหิวโหย	MDGs
	MDG+

องค์ประกอบดัชนี		ตัวชี้วัด
3. การศึกษา	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนประชากรอายุสูงกว่า 20 ปี ที่ได้รับพลังงานอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความต้องการ (วัดจากดัชนีมวลกาย) - อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุทธิและรวมระดับประถมศึกษา - สัดส่วนนักเรียนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเรียนต่อจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรอายุ 15-24 ปี - อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุทธิและรวมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย - อัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย - คะแนนสอบของนักเรียนระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย
4. ความเท่าเทียมกันทางเพศ	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการมีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศของประชากรอายุ 15-24 ปี - อัตราส่วนหญิงต่อชายในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา - อัตราการอ่านออกเขียนได้หญิงต่อชาย กลุ่มอายุ 15-24 ปี - สัดส่วนผู้หญิงในการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนนอกภาคเกษตร - สัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา - อัตราส่วนนักศึกษาหญิงต่อชายระดับอุดมศึกษาบางสาขาวิชา - อัตราการอ่านออกเขียนได้หญิงต่อชายอายุ 40 ปี ขึ้นไป
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนรายได้หญิงต่อชายในการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนนอกภาคเกษตร - สัดส่วนผู้หญิงในองค์การบริหารส่วนตำบลและตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในราชการส่วนกลาง
5. สุขภาพเด็ก	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี - อัตราการตายของทารก
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนเด็กอายุ 1 ปี ที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคหัด - อัตราการตายของเด็กในเขตพื้นที่สูง จังหวัดภาคเหนือบางแห่ง และ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ - อัตราการตายของเด็กอายุ 5 ปี ในเขตพื้นที่สูง จังหวัดภาคเหนือบางแห่ง และ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
6. สุขภาพสตรีมีครรภ์	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการตายของมารดา
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนการคลอดบุตรที่ได้รับการดูแลจากบุคลากรสาธารณสุข - อัตราการตายของมารดาในเขตพื้นที่สูง จังหวัดภาคเหนือบางแห่ง และ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
7. โรคเอดส์	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการติดเชื้อ HIV ในสตรีมีครรภ์ - อัตราการใช้ถุงยางอนามัยของเด็กนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา - จำนวนเด็กกำพร้าจากโรคเอดส์
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการติดเชื้อ HIV ในประชากรวัยเจริญพันธุ์ - อัตราการติดเชื้อ HIV ในผู้ฉีดยาเสพติด
8. มาลาเรีย วัณโรค และโรคหัวใจ	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเกิดและอัตราการตายด้วยโรคมาลาเรีย - อัตราผู้ป่วยและอัตราการตายด้วยโรควัณโรค - อัตราการรักษาหายขาดเมื่อใช้ DOTS รักษาผู้ป่วยวัณโรค
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเกิดโรคมาลาเรียใน 30 จังหวัดชายแดน - อัตราผู้ป่วยและอัตราการตายด้วยโรคหัวใจ
9. การพัฒนาที่ยั่งยืน	MDGs	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ - สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ต่อพื้นที่ประเทศ - อัตราการใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 1,000 บาท - อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากร และอัตราการใช้สารทำลายโอโซน ประเภท CFCs
	MDG+	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนประชากรที่ใช้เชื้อเพลิงประเภทฟืนถ่าน - พื้นที่ป่าชายเลน - สัดส่วนพลังงานหมุนเวียนในพลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้น - สัดส่วนแม่น้ำสายหลักที่มี DO, BOD และ TCB ต่ำกว่ามาตรฐาน

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
10. น้ำดื่มสะอาดและสิ่งแวดล้อมสุขลักษณะ MDGs	- สัดส่วนขยะมูลฝอยที่นำมาใช้ประโยชน์ใหม่ - สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาด(เมือง และชนบท) - สัดส่วนประชากรที่ใช้สิ่งแวดล้อมสุขลักษณะ (เมืองและชนบท)
11. ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย MDGs	- สัดส่วนครัวเรือนที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย (เป็นเจ้าของ,เช่าซื้อ หรือเช่า)

7

ความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ของประเทศภูฏาน

7.1 หน่วยงาน/องค์กร ภูฏาน

7.2 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดความสุข ประกอบด้วย

1. พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียม
2. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. อนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดีงาม
4. การปกครองที่ดี/ ธรรมาภิบาล

เนื่องจากในชีวิตของเราได้รับอิทธิพลจากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากเศรษฐกิจและมนุษย์ ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยา วัฒนธรรม และสังคม จึงจำเป็นต้องนำต้นทุนเหล่านี้มาพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระยะยาว ดังนั้น จึงได้รวมความแตกต่างทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศและการฟื้นฟูกลับสู่สภาพเดิมเข้าเป็นองค์ประกอบของความสุข

7.3 นิยาม

ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏานอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับปัจเจกบุคคล เริ่มจากโรงเรียนและครอบครัวที่จะมีอิทธิพลต่อบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก
2. ระดับองค์กรทั้งภาคสาธารณะ และภาคเอกชนควรให้ความสนใจต่อหลักการ
3. ระดับภาพรวม ตัวชี้วัดที่เหมาะสมควรจะถูกกำหนดและได้รับการยอมรับจากส่วนรวม

7.4 วัตถุประสงค์

เพื่อวัดผลกระทบใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact): คนที่มีความสุขมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืน
2. ผลกระทบด้านวิสาหกิจ (Enterprise Impact): การพัฒนาบุคคลสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์
3. ผลกระทบในฐานะความเป็นพลเมือง (Citizen Impact): สุขจะทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการปฏิบัติที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้งรวมถึงการมีมิตรไมตรีให้แกกัน
4. ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม (Ecological Impact): คนที่มีความพึงพอใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่ จะมีแรงขับเคลื่อนจากความต้องการน้อยกว่า รวมทั้งจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แทนการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น

7.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2. การอนุรักษ์วัฒนธรรม 3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาที่สมดุลและเป็นธรรม 5. การบริหารจัดการที่ดี	กำลังศึกษาในขั้นตอนนี้

8 ดัชนีโลกแห่งความสุข

Happy Planet Index : HPI

8.1 หน่วยงาน/องค์กร New Economics Foundation

8.2 กรอบแนวคิด

ประเทศที่ได้ค่า HPI สูงไม่ได้หมายความว่าประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก แต่จะหมายถึงความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์

8.3 นิยาม

HPI เป็นวิธีการวัดแบบใหม่ โดยดูที่ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากร กับความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์

8.4 วัตถุประสงค์

เพื่ออธิบายผลการพัฒนาในมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม

8.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ความยืนยาวของชีวิต 2. ความพอใจในชีวิต 3. ความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ	

